

M I A S T O
C Z E L A D Ź

Strategia
Rozwiązywania
Problemów Społecznych
dla Miasta Czeladź
na lata 2023- 2030

Czeladź, grudzień 2022r.

Spis treści

WSTĘP.....	4
I. DIAGNOZA	6
Obszar: Pomoc i integracja społeczna	6
Wprowadzenie	6
Ubóstwo	8
Bezdomność	15
Rodzina	18
Asystent rodziny	19
Piecza zastępcza	21
Przemoc i uzależnienia	23
Przemoc.....	23
Uzależnienia	27
Obszar: Rynek pracy i edukacja.....	29
Rynek pracy	29
Edukacja.....	39
Obszar: Zdrowie, Seniorzy i Osoby z niepełnosprawnościami	46
Zdrowie.....	46
Seniorzy	48
Niepełnosprawność.....	56
Niepełnosprawni na lokalnym rynku pracy.....	62
Obszar: Jakość życia.....	67
Obszar: Bezpieczeństwo.....	74
II. PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ.....	80
Obszar: Polityka i pomoc społeczna	80
Obszar: Rynek pracy i edukacja.....	82
Obszar: Zdrowie, Seniorzy, Osoby niepełnosprawne.....	84
Obszar: Jakość życia.....	86
Obszar: Bezpieczeństwo.....	86
III. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	88
Cele strategiczne i cele operacyjne dla poszczególnych Obszarów Strategii.....	88
Kierunki działań dla realizacji poszczególnych celów	91
IV. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII ORAZ JEJ RAMY FINANSOWE	101

Zaangażowanie partnerów w realizację poszczególnych celów Strategii	101
Ramy finansowe Strategii	103
V. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII.....	104
System wskaźników	104
Częstotliwość monitorowania	105
Ewaluacja Strategii	105
Wskaźniki realizacji działań	107
SPISY	119
Spis tabel	119
Spis Ilustracji.....	120

WSTĘP

Obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych nakłada na samorząd gminny ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Strategia powinna obowiązkowo zawierać:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań

Kluczowym zakresem praktycznym polityki społecznej w wymiarze lokalnym jest pomoc społeczna. Realizowane przezeń usługi i formy wsparcia są skierowane na zbiorowe zaspokajanie społecznie uznanych potrzeb¹. Pod względem zadaniowym pomoc społeczna ma holistyczny wymiar. Przy jej udzielaniu uwzględnia się otoczenie społeczne osoby objętej pomocą i grupy odniesienia (rodzinę, znajomych, środowisko społeczne związane z miejscem zamieszkania itp.). Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych znacznie wykracza poza obszar pomocy społecznej i obejmuje swym zasięgiem także inne obszary jak: rynek pracy, edukację, sport i kulturę. Są one ściśle powiązane ze sobą i stanowią o tzw. jakości życia. Z tego względu charakter niniejszej strategii jest interdyscyplinarny i opiera się na modelu wielosektorowej polityki społecznej.²

Z założenia Strategia nie ma być dokumentem wewnętrznym MOPS, ale odnosić się w swojej diagnozie do problemów w całym Mieście, pokazywać rolę różnych interesariuszy oraz formułować cele w najszerszym możliwym kontekście całego życia społecznego w Mieście. To oznacza, że zarówno przygotowanie, jak i wdrożenie Strategii to zadanie, w którym uczestniczyć muszą wszystkie podmioty publiczne, społeczne i prywatne, które mają wpływ na rozwiązywanie istniejących w Czeladzi problemów społecznych.

I tak też w istocie wyglądało przygotowanie niniejszego dokumentu. Choć do zredagowania tekstu dokumentu wybrano w przeprowadzanej procedurze wyboru doświadczonego wykonawcę Stowarzyszenie Instytut Współpracy i Partnerstwa Lokalnego, to dokument powstał przy dużym udziale wielu lokalnych interesariuszy, w szczególności pracowników merytorycznych i przełożonych z:

- Wydziałów Urzędu Miejskiego.

¹ L. Dziewięcka-Bokun: *O sposobach rozumienia polityki społecznej*, [w:] *Uwarunkowania współczesnej polityki społecznej*, pod red. B. Ponikowskiego i J. Zarzecznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 68.

² M. Grewiński: *Wielosektorowa polityka społeczna. O przeobrażeniach państwa opiekuńczego*. Wydawnictwo WSP TWP. Warszawa 2009, passim

- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.
- Jednostek organizacyjnych Miasta.
- Jednostek organizacyjnych Powiatu (PCPR, PUP, PPP).
- Placówek świadczących konkretne usługi społeczne i organów prowadzących te placówki.
- Organizacji pozarządowych.

Szczegółowy zakres zaangażowania w przygotowanie Strategii był różny i na różnych etapach prac obejmował, m.in. udział w

- wypełnianiu ankiet diagnostycznych,
- udostępnianiu sprawozdań i innych dokumentów źródłowych,
- warsztatach partycypacyjnych,
- spotkaniach tematycznych,
- wywiadach grupowych,
- pogłębionych wywiadach indywidualnych,
- rozmowach i wywiadach telefonicznych i online,
- korespondencyjnej konsultacji poszczególnych treści i in.

Jest więc Strategia dokumentem o zbiorowym autorstwie.

I. DIAGNOZA

Obszar: Pomoc i integracja społeczna

Wprowadzenie

Pomoc społeczna stanowi ważny element systemu wsparcia osób i grup znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Rozwiązanie problemów społecznych wymaga tworzenia odpowiedniej infrastruktury i doboru narzędzi, które umożliwią odzyskanie samodzielności i zdolności do zaspokajania potrzeb. Pomoc społeczna stanowi zinstytucjonalizowany system działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ma na celu udzielenie im zarówno świadczeń, jak i usług, które spowodują zmianę ich sytuacji społecznej i materialnej. W tej części diagnozy społecznej Czeladzi skoncentrujemy się na wybranych potrzebach społecznych, pomijając kilka bardzo istotnych, które również są przedmiotem troski służb socjalnych. Powodem takiego stanu rzeczy jest wyłączenie do osobnych podrozdziałów kilku dużych obszarów problemowych systemu wsparcia, w tym bezrobocia, niepełnosprawności, polityki senioralnej.

Podstawowym celem działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeladzi zgodnie z obowiązującym statutem, jest rozpoznawanie i zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, które samodzielnie nie są w stanie pokonać trudności życiowych.

Pomoc społeczna udzielana jest ze względu na trudne sytuacje życiowe. Ustawa o pomocy społecznej nie konkretyzuje tych sytuacji, wymienia jedynie najczęstsze powody ich powstania. Osoba, która znalazła się w trudnej sytuacji życiowej, innej niż w ustawie, ma prawo zwrócenia się do ośrodka pomocy społecznej o udzielenie pomocy. Zawarty w ustawie katalog osób uprawnionych do uzyskania pomocy oraz sytuacji, w jakich pomoc może być udzielona, nie jest katalogiem zamkniętym.

W Tabeli 1. przedstawiono najczęstsze powody udzielenia pomocy i wsparcia przez MOPS w 2021 roku. Powody te są przedmiotem naszej analizy, ponieważ choć pomoc udziela jest w odpowiedzi na indywidualne potrzeby, to powtarzalność nakazuje definiować je jako problemy społeczne. Społeczne czyli mające wpływ nie tylko na osobiste losy osób nimi dotkniętych, ale na całą lokalną społeczność. Społeczności są silne, jeśli są zintegrowane. Im większa jest grupa ludzi, którzy z różnych powodów pozostają poza społecznością, tym społeczność ta jest bardziej niestabilna, traci zdolność do zapewniania swoim obywatelom dobrego, wygodnego i bezpiecznego życia.

Tabela 1. Najczęstsze powody udzielania pomocy i wsparcia przez MOPS w 2021r.

Powody udzielenia pomocy i wsparcia	Liczba przypadków
Ubóstwo.	272
Bezrobocie.	235
Niepełnosprawność.	207
Długotrwała lub ciężka choroba.	297
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.	107
Alkoholizm.	54
Bezdomność.	52
Potrzeba ochrony macierzyństwa.	18

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPS w Czeladzi za 2021 rok.

Z analizy dokumentów ilustrujących stan integracji społecznej w kolejnych latach obowiązywania poprzedniej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, jawi się obraz Czeladzi, jako coraz lepszego miejsca do życia. Obraz ten staje się jeszcze wyraźniejszy, gdy przemierza się ulice miasta, odwiedza poszczególne instytucje działające w mieście. Statystyki pokazują dynamiczny spadek liczby mieszkańców, którzy muszą korzystać z pomocy społecznej. Spadek dotyczy prawie każdej przyczyny, dla której pomoc taka jest udzielana. To duży sukces. Z drugiej jednak strony zauważalne jest, że pewne wraz ze zmniejszeniem się liczby beneficjentów pomocy społecznej, pogłębiają się problemy. Jak powiedziała ekspert instytucjonalna z tego obszaru, „zostały same trudne przypadki”. Zamieszczone w powyższej tabeli Przyczyny udzielania pomocy nie oddają w pełni złożoności problemów, z którymi mamy do czynienia. Duża część klientów pomocy społecznej doświadcza trudności jednocześnie w wielu dziedzinach. Posługujemy się kategoriami ubóstwa, niepełnosprawności, uzależnień, bezradności, ale za tymi kategoriami często stoją te same powtarzające się jednostki i rodziny. Te „trudne”, albo raczej „najtrudniejsze przypadki”, wymagają specjalnej uwagi i zintegrowanego podejścia do pomocy społecznej. Mają szczęście w nieszczęściu, bo mieszkają w Mieście, które dysponuje kadrą świetnie przygotowaną do udzielania profesjonalnej i efektywnej pomocy. Kadra, która jest w stanie sprostać złożonym problemom. I choć w niektórych dziedzinach brakuje pełnej obsady (co przekłada się na większą ilość pracy), a system wynagrodzeń jest wysoce niesatysfakcjonujący, to jednak wykonują swoją pracę najlepiej jak można.

Mieszkańcy z grupy „trudnych przypadków” mają szczęście w nieszczęściu, bo mieszkają w mieście, w którym instytucje pomocy współpracują ze sobą i podejmują wspólne inicjatywy, nawet jeśli w ocenie niektórych respondentów współpraca ta mogłaby iść dalej.

I po trzecie – mieszkają w mieście, które posiada bogatą infrastrukturę w większości dziedzin (z pewnymi wyjątkami odnoszącymi się np. do infrastruktury wspierającej rozwiązywanie problemu bezdomności, czy szerzej zapewnienia schronienia (np. brak mieszkań socjalnych, chronionych, treningowych stanowiących ważny element systemu usamodzielniania klientów wychodzących z różnych problemów). Co do zasady jednak, można bez trudu udowodnić, że ogromne nakłady jakie Miasto poniosło na poprawę infrastruktury, przekładają się na możliwości pełniejszego włączenia i integracji społecznej wszystkich (lub zdecydowanej większości) mieszkańców, niezależnie od tego jak „trudnymi przypadkami” są. Dostępność infrastruktury pociąga za sobą nowe możliwości rozwijania nowych usług społecznych i rzeczywiście również w tej dziedzinie można mówić o swoistym urodzaju.

Te szczęścia w nieszczęściach niosą jednak ze sobą również pewne ryzyko, które eksperci instytucjonalni i środowiskowi wskazywali w trakcie prac na nową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2030. Chodzi mianowicie o niebezpieczeństwo uzależnienia się tej małej grupy mieszkańców od pomocy społecznej. Statystyki pokazują mieszkańców, którzy trafiają po pomoc społeczną przejściowo, w wyniku przemijających zdarzeń i po otrzymaniu tej pomocy „odpływają z ewidencji, rotują, na ich miejsce przychodzą kolejni. Ale widzimy też drugą grupę, grupę stałych, długookresowych świadczeniobiorców.

Ubóstwo

Ubóstwo jest obecnie najczęstszą przyczyną udzielania pomocy społecznej przez miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Ubóstwo może mieć charakter względny, subiektywny, gdy uznanie kogoś za biednego wynika z porównania jego możliwości i stylu życia z możliwościami i stylem życia osób z jego/jej otoczenia. Ale instytucje pomocy społecznej stosują definicje ubóstwa bezwzględnego, tj. gdy za ubogie uznaje się te gospodarstwa domowe lub osoby, które nie są w stanie zaspokoić potrzeb uznanych w danych warunkach za podstawowe, bez odnoszenia się zewnętrznego kontekstu, np. poziomu życia sąsiadów, mieszkańców danej społeczności.

Kwestia ubóstwa znajduje swoje odzwierciedlenie w przepisach ustawodawstwa socjalnego, w szczególności ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Ubóstwo stanowi jeden z elementów katalogu przyczyn uprawniających do otrzymania pomocy społecznej (art. 7 ust. 1), natomiast łagodzenie skutków ubóstwa wymieniono jako jedno z głównych zadań pracowników socjalnych (art. 119 ust. 1 pkt. 7).

Miernikami tak rozumianego ubóstwa są np. minimum egzystencji oraz ustawowa granica ubóstwa. Ustawowa granica ubóstwa jest definiowana jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej. Od 1 stycznia 2022 r. obowiązują

nowe kryteria dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej: dla osoby samotnie gospodarującej wynosi -776 zł lub 600 zł na osobę, w przypadku rodziny.

Tabela 2. Rodziny korzystające z pomocy społecznej w latach 2017-2021

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia	377	328	275	257	272

Źródło: Na podstawie corocznych sprawozdań z działalności MOPS w Czeladzi.

Statystyki liczby mieszkańców Czeladzi, którym udzielono pomocy i wsparcia wskazują na zmniejszającą się liczbę osób i rodzin, które wymagają wsparcia z tego tytułu. W okresie ostatnich pięciu lat liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia MOPS z powodu ubóstwa zmniejszyła o 28%, do 272 rodzin w 2021r. To z jednej strony duży sukces, a z drugiej nieustające wyzwanie.

Jeszcze większy spadek odnotowano w liczbie mieszkańców, kwalifikowanych z tytułu kryterium dochodowego jako ludzi ubogich. Szczegóły przedstawiono w tabeli poniżej. Pomimo kilku procentowego wzrostu w 2021 roku w stosunku do roku poprzedniego, ogólny trend spadkowy w ostatnich 5 latach jest wyraźny. Stan z 2021 roku to tylko 57% stanu z roku 2016.

Tabela 3. Mieszkańcy żyjący w ubóstwie wg kryterium dochodowego w latach 2016-2021.

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba mieszkańców	794	707	607	480	423	452

Źródło: Dane z monitoringu SRPS za lata 2016-2021

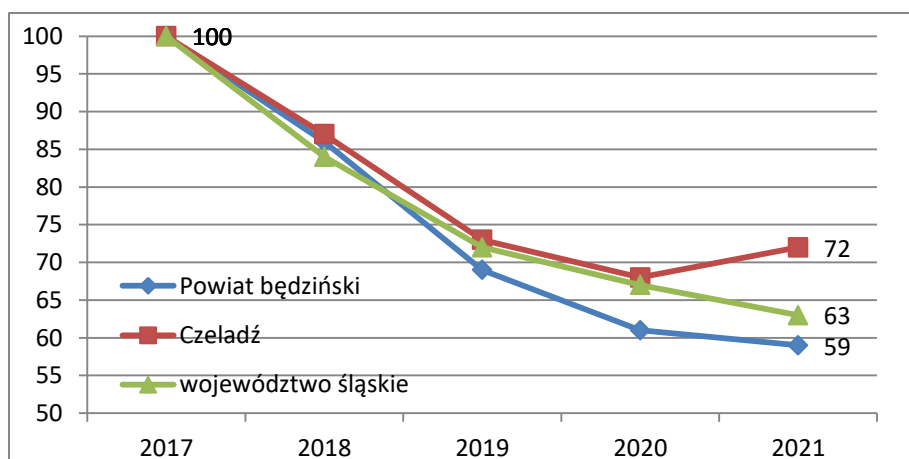
Postrzeganie ubóstwa jako istotnego problemu społecznego Czeladzi, pomimo relatywnie niskich liczby osób nim dotkniętych wynika z dwóch zasadniczych powodów. Pierwszym z nich są korelacje z jakimi wiąże się doświadczanie przez ludzi ubóstwa:

- bezrobocie – o sytuacji materialnej jednostki często decyduje w dużym stopniu miejsce, jakie zajmuje ona na rynku pracy; bezrobocie determinuje sytuację materialną osoby, która go doświadcza, ale również jej rodziny;

- - niepełnosprawność – obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym znacznie zwiększa ryzyko zagrożenia ubóstwem; wiąże się to zarówno z ograniczonymi możliwościami zarobkowania (samej osoby niepełnosprawnej, jak i jej opiekunów), jak z koniecznością zaangażowania dodatkowych zasobów, żeby zapewnić osobie niepełnosprawnej godny byt;
- -wiek – w Polsce często ubóstwem ekonomicznym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci jako członkowie rodzin (nie mają wpływu na swoją sytuację, zależą od rodziców, dziedziczą ich status materialny). Również osoby starsze są zagrożone, ponieważ często mają ograniczone możliwości aktywnych działań zmierzających do poprawy swojej sytuacji materialnej, z powodu stanu zdrowia oraz funkcjonowania w jednoosobowych gospodarstwach domowych (wyższe koszty funkcjonowania w przeliczeniu na osobę);
- - wykształcenie – ważnym wskaźnikiem warunkującym zagrożenie ubóstwem jest (niskie) wykształcenie, kompetencje zawodowe członków gospodarstwa domowego;
- - płeć – kobiety częściej, niż mężczyźni są samotnymi rodzicami i ponoszą ekonomiczne i społeczne konsekwencje rozwodów/ rozpadu rodziny.

W Czeladzi „bieda” w rodzinach często związana jest występowaniem również innych problemów. Duża część rodzin, z którymi pracują pracownicy MOPS, to rodziny wieloprotymowe.

Wykres 1. Dynamika zmiany liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2017-2021 (2017=100%). Porównanie sytuacji w mieście Czeladź, powiecie i województwie.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Drugim powodem, dla którego ubóstwo jest istotnym problemem społecznym Czeladzi jest niższa dynamika spadku liczby rodzin korzystających ze wsparcia Ośrodka z powodu ubóstwa niż ma to miejsce w powiecie będzińskim i województwie śląskim. Spadek odnotowany w okresie 5 lat (2017-2021) w przypadku województwa śląskiego wyniósł 37%. W powiecie będzińskim w tym samym czasie odnotowano spadek, aż o 41%.

Różnicę tę można interpretować w rozmaity sposób, np. odwołując się do wspomnianych wcześniej korelacji (np. większy odsetek osób starszych wśród mieszkańców), albo do wspomnianego już, dużego natężenia „wielopropblemowości” ubogich rodzin w Czeladzi. Nie można udzielić jednoznacznej odpowiedzi, ponieważ nie wiadomo, jak kształtować się będą wartości na koniec 2022r. Z dużym prawdopodobieństwem na wszystkich 3 poziomach (gminy, powiatu i województwa) dojdzie w najbliższych latach do istotnego wzrostu liczby osób, które będą wymagały dodatkowego wsparcia i pomocy społecznej z przyczyny ubóstwa. Związane jest to np. z inflacją i gwałtownym wzrostem kosztów życia. Innym czynnikiem, jaki może mieć wpływ na wzrost zapotrzebowania na wsparcie i pomoc społeczną z przyczyny ubóstwa jest spadek realnej wartości benefitów z rządowych programów wsparcia rodziny takich jak np. „500+”, „300+”, czy „13 emerytura”.

Osobną przyczyną wzrostu ubóstwa w kraju, a co za tym idzie również w Czeladzi, może być również przewidywany przez niektórych ekspertów okresowy wzrost bezrobocia. Utrata źródła dochodów i utrudniona możliwość uzyskania zatrudnienia w innym miejscu (mniejsza podaż wolnych miejsc pracy, zwolnienia grupowe lub pełzające redukcje, wstrzymanie rekrutacji), spowoduje wzrost zainteresowania otrzymaniem pomocy z MOPS i PUP. W ostatnich 2 latach statystyki rynku pracy uległy pogorszeniu i wielu ekspertów jest zdania, że to zapowiedź głębszego kryzysu. W takiej sytuacji należy oczekiwać gwałtownego wzrostu liczby mieszkańców, którzy zgłoszą się po –pomoc. Liczba korzystających z tej pomocy może być nawet kilkukrotnie wyższa, niż obecnie.

Możliwe są nowe rodzaje ubóstwa, które mogą dotyczyć osoby i rodziny, które dotychczas nie były dotychczas odbiorcami pomocy społecznej. Przykładem takiego ubóstwa może być ubóstwo energetyczne, czyli sytuacja kiedy z powodu cen energii odbiorców nie stać już na zakup energii potrzebnej do funkcjonowania gospodarstwa domowego (prądu, gazu, czy innego paliwa potrzebnego do ogrzania domu) lub z powodu wysokich kosztów benzyny nie stać ich na pokrycie kosztów dojazdów do pracy w sąsiednich miejscowościach. W kontekście Czeladzi, z której codziennie wiele osób dojeżdża do pracy w sąsiednich miejscowościach, problem w razie wystąpienia może być niebagatelny. Inna sytuacja to zmiana prawna, która wymusza na obywatelach zmianę sposobu pozyskiwania energii, wymagającą znacznych inwestycji, na które ich nie stać. Obecnie system pomocy społecznej nie jest przygotowany na takie sytuacje, ale nie są one nieprawdopodobne. Problemy z zaopatrzeniem w węgiel jesienią 2022r. były tylko namiastką problemów, jakie mogą wystąpić. Dlatego hipotetyczne scenariusze dotyczące nowych form ubóstwa powinny być przedmiotem rozważań i analiz również na poziomie lokalnym.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej dysponuje szeregiem instrumentów wsparcia dla osób ubogich, które wynikają z ustawy o z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Zasiłki stałe - świadczenie o charakterze obligatoryjnym przysługujące osobom niezdolnym do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnym do pracy, spełniającym kryterium dochodowe i stanowi uzupełnienie dochodu tych osób do kryterium ustawowego;

w ostatnich 3 latach liczba osób korzystających z tej formy wsparcia wahała się od 144 do 166, a liczba wypłaconych świadczeń od 1383 do 1550. Większość osób pobierających ten zasiłek to osoby samotnie gospodarujące, a tylko mniej niż 20% to osoby żyjące w rodzinie. W poprzednim roku wartość świadczeń z tego tytułu wyniosła prawie 711 tys. złotych.

Zasiłki okresowe – świadczenie, które przysługuje osobie, która znalazła się w trudnej sytuacji ze względu na szczególne okoliczności wymienione przez ustawę (długotrwała choroba, bezrobocie, czy niepełnosprawność). Każda trudna sytuacja, połączona z niemożliwością jej samodzielnego przezwyciężenia, uprawnia do otrzymania tego świadczenia. Przyznanie świadczenia uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego. Zasiłek nie może być niższy niż 50 proc. różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby oraz między kryterium dochodowym rodziny a jej dochodem.

Liczba przyznawanych świadczeń w ostatnich latach wykazywała tendencję spadkową. W 2019 wypłacono 1962 świadczenia dla 366 osób, w kolejnym 1504 dla 265 osób, a w 2021 odpowiednio 1370 świadczenia dla 235 osób. Ten trend spadkowy może ulec odwróceniu w przypadku pogorszenia sytuacji na rynku pracy, ponieważ bezrobocie jest najczęstszą przyczyną przyznawania zasiłku okresowego.

Zasiłki celowe i celowe specjalne. Zasiłek celowy jest świadczeniem fakultatywnym przyznawanym na zaspokojenie niezbędnej potrzeby życiowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych

przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także pokrycie kosztów pogrzebu. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium ustawowe może być przyznany

specjalny zasiłek celowy – w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny.

W ostatnich latach odnotowano również w tej kategorii świadczeń tendencję spadkową. W ubiegłym roku z tej formy wsparcia skorzystało 544 klientów MOPS, a jeszcze 2 lata wcześniej (w 2019r.) było to 711 osób.

MOPS w Czeladzi przyznaje i wypłaca dodatki: mieszkaniowy i energetyczny dla mieszkańców. Pierwszy z nich jest przyznawany osobom, które nie są w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem lokalu mieszkalnego. W 2021 roku wydano na ten cel rekordową kwotę prawie 1,5 mln zł, a z pomocy skorzystało 540 gospodarstw domowych. Dodatek energetyczny ma mniejszą skalę.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi udziela wsparcia osobom doświadczającym najgłębszych form ubóstwa m.in. poprzez udostępnienie pomocy żywnościowej w formie paczek lub posiłków. Uprawnienie do korzystania z pomocy żywnościowej jest

uwarunkowane znajdowaniem się w trudnej sytuacji życiowej (sytuacje takie wymienia art. 7 ustawy o pomocy społecznej) oraz spełnianiem kryterium dochodowego, które zostało określone na poziomie 220% kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej.

MOPS w tym celu współpracuje Caritas Diecezji sosnowieckiej przy realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 (PO PŻ). Jest to program współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym FEAD.

Pomoc żywnościowa z programu FEAD dla podopiecznych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeladzi jest wydawana w następujących punktach na terenie Czeladzi:

- Parafia św. Stanisława BM w Czeladzi,
- Magazyn „Caritas” w Sosnowcu,
- Schronisko dla bezdomnych „Caritas” w Będzinie- Łągiszy.

Beneficjenci otrzymują pomoc w postaci paczek żywnościowych. Na paczkę żywnościową dla odbiorcy końcowego składa się zestaw co najmniej trzech artykułów spożywczych z różnych grup towarowych, wydanych jednorazowo, a wchodzących w skład zestawu rocznego artykułów spożywczych (20 artykułów spożywczych, w łącznej ilości ok. 40 kg), obejmującego: groszek z marchewką, koncentrat pomidorowy, buraczki wiórki, powidła śliwkowe, mus jabłkowy, fasolkę po bretońsku, makaron jajeczny świderki, płatki owsiane, ryż biały, kaszę jęczmienna, herbatniki maślane, mleko UHT, ser podpuszczkowy dojrzewający, szynkę drobiową, szynkę wieprzową mieloną, pasztet drobiowy, filet z makreli w oleju, cukier biały, miód nektarowy wielokwiatowy, olej rzepakowy.

W 2021 roku z pomocy skorzystało 312 rodzin (łącznie 583 osoby).

Pomoc materialna i finansowa, choć najłatwiejsza do ujęcia w kategoriach statystycznych, nie jest najważniejszym działaniem z zakresu pomocy społecznej. O wiele istotniejsze jest mobilizowanie klientów pomocy społecznej do aktywności w rozwiązywaniu swoich problemów. *„Obowiązkiem klienta przy udzielaniu pomocy jest jego współudział w rozwiązywaniu swojej trudnej sytuacji życiowej. Zmusza to osoby wymagające wsparcia do zmiany postawy (...), na postawę aktywną w rozwiązywaniu własnych problemów. W swoich założeniach pomoc społeczna powinna bowiem, (...), doprowadzić osoby z niej korzystające do działań mających na celu usamodzielnienie się oraz integrację ze środowiskiem”.*

Dlatego praca socjalna nie powinna się kojarzyć „rozdawnictwem”, ale z pomocą niematerialną i usługami dostępnymi bez względu na dochód, takimi jak:

- Udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych.
- Pomoc w uzyskaniu poradnictwa i wsparcia w rozwiązywaniu problemów w powołanych do tego instytucjach i organizacjach pozarządowych.

- Wspieranie w uzyskiwaniu takiej pomocy.

Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o zawarty z rodziną/osobą kontrakt socjalny. To pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc, określająca uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny.

Treść i sposób zawieranej w formie kontraktu socjalnego umowy są efektem indywidualnego podejścia do rodziny/osoby w oparciu o dobrze przygotowaną diagnozę trafnie identyfikującą przyczyny, dla których osoba/rodzina znalazła się trudnej sytuacji oraz jasno zdefiniowane cele (krótko i długoterminowe), które osoba/rodzina może osiągnąć w wyniku jej realizacji.

W Czeladzi w ostatnim roku (2021) zawarto 50 kontraktów socjalnych. 40 kontraktów określających sposób współdziałania między osobą/rodziną a pracownikiem socjalnym w zakresie rozwiązywania trudnej sytuacji i 10 kontraktów zawartych między osobą a pracownikiem socjalnym w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Tabela 4. Liczba zawartych kontraktów socjalnych w latach 2017-2021.

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
KONTRAKT SOCJALNY					
Liczba zawartych kontraktów socjalnych	76	118	52	28	50
Liczba osób ogółem objętych kontraktem	84	135	55	30	51

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPS w Czeladzi z lat 2017-2021

Bezdomność

Szczególną formą ubóstwa (choć w statystykach wyszczególnianą w odrębnej pozycji) jest bezdomność. W ostatnich latach MOPS udzielał pomocy i wsparcia dla nieco ponad 50 osób bezdomnych. Liczba osób objętych wsparciem z tego powodu pozostaje na mniej więcej stałym poziomie (z wyjątkiem pandemicznego tąpnięcia z 2020 roku, kiedy to odnotowano spadek o 10 osób).

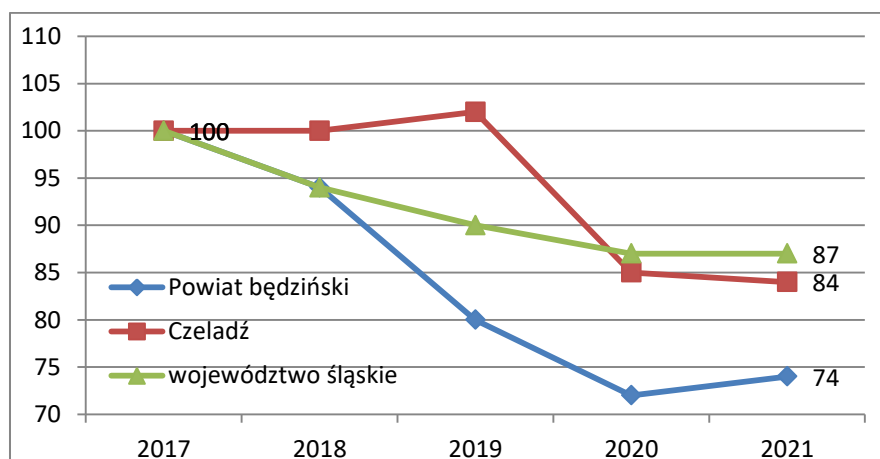
Tabela 5. Bezdomność w Czeladzi w latach 2017-2021

Lata	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba bezdomnych, korzystających z pomocy społecznej	62	62	63	53	52

Źródło: Dane z monitoringu SRPS za lata 2016-2021

Spadek liczby odbiorców wsparcia z powodu bezdomności w latach 2017-2021 jest charakterystyczny dla całego województwa śląskiego. Z poniższego wykresu widać jednak wyraźnie, że na poziomie województwa roczna dynamika zmian była mniejsza. W przypadku powiatu będzińskiego zmiana przebiegała bardzo podobnie, jak to miało miejsce w Czeladzi. Nie powinno to dziwić, biorąc pod uwagę fakt, że za połowę tej zmiany w 2020 roku odpowiadało skokowe zmniejszenie populacji osób bezdomnych w Czeladzi.

Wykres 2. Dynamika zmian w liczbie osób bezrobotnych w Czeladzi, powiecie będzińskim i województwie śląskim w latach 2017-2021 (2017r.=100%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Od 2006 roku realizowany jest Gminny Program Wychodzenia z Bezdomności. Celem programu jest zapewnienie osobom zagrożonym bezdomnością oraz bezdomnym bezpieczeństwa socjalnego oraz warunków do pełnienia właściwych, adekwatnych do ich możliwości i potrzeb, społecznie użytecznych ról i funkcji społeczno-zawodowych. Program

realizowany jest przez pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeladzi we współpracy z instytucjami gminnymi i organizacjami pozarządowymi.

Jak wskazano w sprawozdaniach z działalności MOPS, w ramach prowadzonej pracy socjalnej oferowane są:

- Pobyty i wyżywienie w noclegowniach i domach dla bezdomnych.
- Pomoc finansową w formie zasiłków celowych (m.in. na żywność, leki, środki czystości, odzież), zasiłków okresowych, zasiłków stałych, jeśli spełnione są kryteria formalne.
- Posiłki w Punktach Żywienia.
- Pomoc w uzyskaniu orzeczeń o ustalenie stopnia niepełnosprawności.
- Pomoc w przystosowaniu się bezdomnym po opuszczeniu zakładu karnego.
- Pomoc w wychodzeniu z bezdomności, rozumianą jako pomoc w uzyskaniu samodzielnego mieszkania, posiadanie środków finansowych na jego utrzymanie oraz odtworzenie umiejętności funkcjonowania społecznego, w tym umiejętności planowania budżetu, budowania planów, tworzenia więzi społecznych.

Podobnie jak przy omawianiu zjawiska ubóstwa, również możemy wskazać możliwe korelacje związane z bezdomnością, w szczególności:

- Rozpad rodziny; brak możliwości spełnienia przez rodzinę jej podstawowych funkcji.
- Eksmisje - spowodowane nie płaceniem należności czynszowych.
- Opuszczenie zakładu karnego przy braku możliwości powrotu do ostatniego miejsca zamieszkania.
- Brak stałych dochodów i ograniczone możliwości podjęcia legalnej pracy.
- Długotrwałe bezrobocie.
- Zachowania przemocowe; przemoc w rodzinie.
- Uzależnienia.
- Konflikty z innymi członkami społeczności.
- Nie respektowanie powszechnie uznanych zasad współżycia społecznego.

Jak wspomniano powyżej, liczba osób bezdomnych w Czeladzi utrzymuje się relatywnie stałym poziomie (obecnie nieco ponad 50 osób). Bezdomność w Czeladzi większym stopniu dotyczy mężczyzn, niż kobiety.

W Czeladzi nie ma infrastruktury do pełnej obsługi osób bezdomnych, tj. domu dla bezdomnych, ani noclegowni. Bezdomni z Czeladzi lokowani są na koszt gminy w palcówkach w innych miastach, głównie w Dąbrowie Górniczej (Centrum Pomocy Potrzebującym Schronisko „ARKA”) lub Będzinie (Schronisko dla bezdomnych „Caritas”).

Poważnym utrudnieniem jest brak łazienki dla bezdomnych. Brak ten – w opinii pracowników zaangażowanych w Czeladzi w pomoc bezdomnym - negatywnie wpływa na skuteczność podejmowanych działań. Brak dostępu do łazienki i związany z niskim poziomem higieny w części tej

grupy docelowej działań MOPS blokuje lub utrudnia dostęp do wielu usług społecznych, które są dostępne dla osób z poza tej grupy. Stanowi więc w niektórych sytuacjach swego rodzaju czynnik pogłębiający dyskryminację osób bezdomnych w Czeladzi.

Niska dostępność mieszkań socjalnych utrudnia skuteczne wychodzenie z bezdomności. Możliwość samodzielnego zamieszkania, najpierw w mieszkaniu socjalnym, a następnie np. w mieszkaniu komunalnym powinna być naturalnym celem procesu wychodzenia z bezdomności. Brak takiej możliwości zakłóca cały proces pomocy.

Udzielanie pomocy mieszkaniowej osobom, które ze względu na niski dochód w gospodarstwie domowym nie są w stanie we własnym zakresie zaspokoić swoich potrzeb mieszkaniowych na odpowiednim poziomie, odbywa się poprzez przyznawanie mieszkań komunalnych zwolnionych do ponownej dyspozycji gminy, w podziale na lokale mieszkalne wynajmowane na czas nieoznaczony (docelowe) oraz lokale pod najem socjalny lokalu, zgodnie z uchwałą Nr XX/256/2020 Rady Miejskiej w Czeladzi z dnia 26 lutego 2020 roku w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Czeladź. Organem właściwym do udzielania tej pomocy jest Burmistrz Miasta Czeladź.

W 2020 roku CTBS-ZBK Sp. z o.o jako użytkownik lokali Miasta Czeladź dysponował 53 lokalami w stanie gotowym do zasiedlenia w tym: 10 lokali przeznaczonych do najmu socjalnego o niskim standardzie oraz 67 lokalami socjalnymi, które są lub powinny być wyłączone z użytkowania ze względu na to, że nie nadają się do zasiedlenia ze względu na brak podstawowego wyposażenia zgodnie z art. 22 Ustawy z dnia 21 czerwca 2001r (z późn.zm.) o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kc.

Obecnie jest kolejka osób uprawnionych do mieszkań komunalnych i socjalnych.

Tabela 6. Liczba osób oczekujących na najem lokali z zasobu komunalnego w latach 2017-2020.

	2017	2018	2019	2020
Lokale socjalne	53	58	69	107
Lokale docelowe	89	81	135	97
Razem	142	139	204	204

Źródło: Raport o stanie gminy Czeladź za rok 2020

Rodzina

Umacnianie rodziny i wspieranie jej w pełnionych rolach stanowi ważne zadanie z obszaru polityki społecznej. Rolą samorządu terytorialnego jest ochrona rodziny i zapewnienie możliwości realizacji jej podstawowych funkcji. W sytuacji, gdy rodzina nie może realizować swoich podstawowych funkcji, samorząd ma za zadanie zadbać o bezpieczeństwo dziecka. W tym celu powołane są instytucje powiatowe i gminne, które oferują różnorodne formy pomocy i wsparcia rodziny, zajmujące się zarówno zapobieganiem, jak i skutkami rozpadu rodziny. Na jednostkach samorządu terytorialnego spoczywa obowiązek pomocy i wspierania rodziny m.in. poprzez realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, polityki prorodzinnej.

Na poniższym rysunku przedstawiono rozdział kompetencji w tej dziedzinie pomiędzy różne szczeble samorządu terytorialnego.

Diagram 1. Kompetencje w zakresie pomocy i wspierania rodziny w jej funkcjach.

Źródło: IWiPL.

Asystent rodziny

Asystenci rodziny – forma wsparcia wynikająca z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – realizują swoje zadania w rodzinach przeżywających trudności w prawidłowym realizowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Wsparcie w tej formie udzielane jest na wniosek pracownika socjalnego w oparciu o opracowaną diagnozę sytuacji rodziny.

Celem pracy asystentów jest zminimalizowanie w ścisłej współpracy z rodzinami obszarów dysfunkcji, redukcja niewydolności rodzin we wcześniej zdiagnozowanych sferach życia, w takim stopniu, by przygotować rodziny do rozwiązywania problemów we własnym zakresie lub przy niewielkim wsparciu ze strony pracowników różnych instytucji. Efektem tak wykonywanej pracy powinna być gotowość rodzin do podejmowania samodzielnych prób radzenia sobie z różnymi trudnymi sytuacjami życiowymi, w takich obszarach jak:

- Opieka nad dziećmi.
- Wychowanie dzieci.
- Prowadzenia gospodarstwa domowego.
- Zarządzanie finansami rodziny.
- Załatwianie spraw formalno-prawne i relacje z administracją publiczną.
- Troska o zdrowie.

Ogromną zaletą tej formy wspierania rodzin jest możliwość objęcia skoordynowanym wsparciem rodzin, w których występują problemy w różnych obszarach funkcjonalnych. A także możliwość sięgania przez asystenta i rodzinę po zasoby różnych instytucji świadczących usługi publiczne, niezbędne takiej rodzinie do normalnego funkcjonowania. W przypadku Czeladzi, eksperci wskazują na licznie występujące przypadki występowania rodzin wieloprotymowych, gdzie zastosowanie tej formy pracy daje pozytywne efekty.

W sprawozdaniu z działalności MOPS za 2021 rok znajdujemy informację, że instytucja ta zatrudniała w tym roku 3 asystentów rodziny. Zatrudnienie było finansowane z:

- Projektu pn. SATURN-Czeladzka Planeta Rozwoju współfinansowanego z EFS w ramach RPO Województwa Śląskiego na lata 2014-2020;
- Rządowego Programu z zakresu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej.

Każdy z asystentów rodziny współpracował średnio z 13 rodzinami. W 2021 roku współpracę z asystentami podjęło łącznie 41 rodzin. Statystyka tej aktywności została zawarta w tabeli poniżej.

Tabela 7. Zestawienie liczby rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w 2021 roku.

Liczba rodzin, które korzystały z usług asystenta rodziny.	Ogółem		41
	w tym	Zobowiązane przez Sąd	6
Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny.	Do 3 miesięcy		5
	Powyżej 3 do 12 miesięcy		20
	Powyżej roku		16
Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył współpracę.	Ogółem		14
	w tym	Ze względu na osiągnięte cele	7
		Ze względu na zmianę metod pracy	7

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPS w Czeladzi za rok 2021.

Zadania asystentów zatrudnianych w czeladzkim MOPS określono następująco:

- Opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną.
- Prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną.
- Udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej i w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego.
- Udzielanie pomocy rodzinom w podnoszeniu umiejętności i kompetencji wychowawczych rodziców.
- Udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych.
- Motywowanie członków rodziny do podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz pomoc w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymaniu pracy zarobkowej.
- Prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci. Dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny (nie rzadziej, niż co pół roku). Monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną. Sporządzanie na wniosek sądu opinii o rodzinie i jej członkach. Współpraca z podmiotami działającymi na rzecz rodziny.
- Podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodziny.

Asystenci w zależności od potrzeb uczestniczyli w spotkaniach omawiających pracę z rodziną oraz w posiedzeniach Grup Roboczych związanych z problematyką

przemocy w rodzinie. W skład zespołów i Grup Roboczych oprócz asystenta rodziny wchodził pracownik socjalny, kurator społeczny lub zawodowy, pedagog szkolny, policjant/dzielnicowy.

Asystenci dążyli w swojej aktywności do zminimalizowania obszarów dysfunkcji, zredukowania niewydolności rodzin we wcześniej zdiagnozowanych sferach życia, w takim stopniu, by przygotować rodziny do rozwiązywania problemów samodzielnie lub przy niewielkim wsparciu ze strony pracowników różnych instytucji.

W obszarze problemów opiekuńczo - wychowawczych działania zorientowane były na: pomoc dzieciom w odrabianiu lekcji, edukację w zakresie organizowania dzieciom czasu wolnego, modelowanie sytuacji wychowawczych, prowadzenie zabaw edukacyjnych itp.

Deficyty w obszarze prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego wyrównywane poprzez trening gospodarowania budżetem, umiejętności sprzątanania, dbania o dom i higienę.

Asystenci pomagali rodzinom również w sprawach formalno-prawnych np. poprzez towarzyszenie w sądzie, w uregulowaniu spraw urzędowych, w przygotowaniu i wypełnieniu pism urzędowych itp. Przedmiotem troski była również poprawa kondycji zdrowotnej rodzin poprzez edukację zdrowotną, motywowanie do podjęcia leczenia, w tym umawianie wizyt lekarskich oraz towarzyszenie rodzinom podczas badań/konsultacji.

Pieczka zastępcza

Co do zasady organizatorem pieczy zastępczej na terenie Gminy Czeladź i całego powiatu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Będzinie. Zgodnie z art. 191 ust. 8 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Gmina Czeladź zobowiązana jest do ponoszenia wydatków z tytułu umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka.

W 2021 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi dokonał refundacji z tego tytułu za 103 dzieci na łączną kwotę 916.295,22 zł.

Liczba rodzin zastępczych z terenu miasta Czeladź w ostatnich 6 latach wahała się między 46 a 59. Szczegóły pokazano w tabeli poniżej.

Tabela 8. Liczba rodzin zastępczych z terenu Czeladzi w latach 2016-2021.

rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba rodzin	58	46	58	54	47	59

Źródło: Raport z Ewaluacji wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Czeladź na lata 2016- 2022.

Osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą zgłaszają się do PCPR z różnymi problemami, jakie napotykają w swoim codziennym funkcjonowaniu, wśród nich powtarzających się można wymienić:

- Problemy opiekuńczo-wychowawcze.

- Relacje z rodzinami biologicznymi.
- Dostęp do lekarzy specjalistów.
- Załatwianie spraw w instytucjach.
- Dostęp do wsparcia psychologicznego, pedagogicznego.
- Dostęp do wsparcia prawnego.

Problemy te są wspólne dla całego środowiska rodzinnej pieczy zastępczej, co potwierdzają badania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego³. W badaniu tym wskazano ponadto inne problemy, takie jak:

- Wysokość świadczeń i wynagrodzeń.
- Przewlekłość postępowań sądowych.
- Organizacja i finansowanie wypoczynku dla dzieci.
- Dostęp do specjalistycznych szkoleń.
- Poradnictwa specjalistycznego dla rodziców.
- Wsparcie informacyjno-doradcze.
- Specyficzne kwestie zdrowotne dzieci.
- Kontakty z nauczycielami.
- Uzyskania mieszkania.
- Uzyskania miejsca w żłobku/przedszkolu.
- Zmęczenia opieką i in.

Powyższe problemy cechuje zmienność natężenia i częstotliwości występowania. Większość z nich jest rozwiązywana na bieżąco, w ramach rutynowego wsparcia organizatora pieczy.

Osobną kwestią, jaką należy wskazać, jest niski poziom zainteresowania wśród potencjalnych kandydatów na rodziców zastępczych. Nie jest to zjawisko charakterystyczne wyłącznie dla Czeladzi, czy powiatu będzińskiego, ale występuje w całym kraju. Chodzi głównie o nowych kandydatów na niespokrewnione rodziny zastępcze, w szczególności zawodowe i rodzinne domy dziecka. W kategoriach zawodowych praca ta jest postrzegana jako trudna i słabo wynagradzana, raczej jako misja, czy służba do spełnienia, niż pełnoprawna ścieżka kariery zawodowej. Sytuacja ta jest wspólnym wyzwaniem dla samorządów, zarówno powiatowego (do którego zadanie rekrutacji i szkolenia nowych rodziców zastępczych jest przypisane), jak i gminnego. Temu ostatniemu powinno zależeć z jednej strony na dostępie własnych, małoletnich mieszkańców do dobrej, profesjonalnej, zastępczej opieki rodzicielskiej,

³ Por. Raport z badania „Rodzina piecza zastępcza w powiatach województwa śląskiego w 2021 roku, Katowice, luty 2022 r., ss. 23-24

jeśli nie mogą liczyć na biologicznych rodziców; a z drugiej – ma tym, żeby pieniądze wydatkowane na tę opiekę pozostawały na terenie gminy i zasilaty lokalną gospodarkę.

Przemoc i uzależnienia

Zarówno przemoc, jak uzależnienia często współwystępują z problemami rodzinnymi (przemoc domowa). Jednak obydwa problemy społeczne nie ograniczają się do rodzin, dlatego analizujemy je w osobnym podrozdziale.

Przemoc

Nie jest znana dokładna skala przemocy na terenie Czeladzi. Dotychczas nie wypracowano idealnej metodyki precyzyjnego badania tego zjawiska. Dotyczy to w szczególności przypadków, które nie zostały dotychczas ujawnione i wobec których nie podjęto dotychczas żadnych oficjalnych kroków.

Jednocześnie występowanie problemu przemocy w Czeladzi jest dobrze udokumentowany w sposób pośredni. Najważniejszym źródłem o ujawnionej przemoc są informacje o wszczętych, kontynuowanych i zakończonych procedurach „Niebieskiej karty”. **Procedura „Niebieskie Karty”** obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Drugim źródłem informacji o zjawisku przemocy na terenie miasta są wyniki badania z 2020r., które na zlecenie Miasta Czeladź przeprowadziła zewnętrzna firma (dane zawarte w programie⁴).

W ankiecie ww. badania poproszono respondentów-mieszkańców Czeladzi o wskazanie stwierdzeń, które według nich oznaczają przemoc w rodzinie. Otrzymano następujące wskazania:

- Przemoc fizyczna, czyli bicie, szarpanie i popychanie - 96,51% badanych.
- Przemoc psychiczna tj. wyzwiska, poniżanie czy krzyki – 89,53% badanych.
- Zaniedbanie i brak opieki - 66,28%.
- Odbieranie pieniędzy - 63,37% badanych.
- Nakłanianie do picia alkoholu - 62,79% badanych.
- Uniemożliwienie podjęcia pracy - 57,56% badanych.

44,77% mieszkańców Czeladzi zna rodziny, w których stosowana jest przemoc.

20,93% respondentów osobiście doświadczyło przemocy w rodzinie - osobą stosującą przemoc był najczęściej ojciec, a w dalszej kolejności mąż, matka, syn, córka oraz narzeczony.

⁴ PORZĄDEK OBRAD XXXI SESJI RADY MIEJSKIEJ W CZELADZI zwołanej w trybie art. 20 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, na dzień 30 Grudnia 2020 r., godzina 15:00 Posiedzenie zdalne, https://bip.czeladz.pl/zalaczniki/materia%C5%82y_cz.2.pdf dostęp z dnia 3.10.2022r.

Badanie pokazało, że opinie mieszkańców Czeladzi na temat stosowania kar fizycznych i surowego traktowania dzieci są zróżnicowane. W opinii 70,93% tego typu kary zdecydowanie nie stanowią dobrej metody wychowawczej, ale jednocześnie aż 18,60% stwierdziło, że stosowanie kar cielesnych jest dopuszczalne w sytuacji kiedy inne metody zawodzą, a 1,16% było zdania, że rodzic może karać własne dziecko w dowolny sposób.

Tylko 11,63% badanych mieszkańców potrafiło samodzielnie wskazać przynajmniej jeden podmiot, zajmujący się pomocą osobom doświadczającym przemocy. Najczęściej wskazywano: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Policję, Zespół Interdyscyplinarny. Pozostałe 88,37% badanych nie potrafiło wskazać żadnej instytucji.

W tym samym badaniu, indagowano uczniów miejscowych szkół podstawowych, w dwóch grupach – osobno klasy V-VI oraz VII-VIII.

Młodszy uczniowie uważali szkołę za miejsce bezpieczne; tylko 5,42% miało zdanie przeciwnie. 30,12% uczniów z tej grupy (klas V i VI) obserwuje zjawiska przemocy rzadko, raz na pół roku. 27,11% jest świadkiem przemocy wobec innych uczniów kilka razy w miesiącu. 13,25% deklaruje, że zjawiska przemocy zdarzają się często, kilka razy w tygodniu, a 9,64% ankietowanych odpowiedziało, że takie zjawisko obserwuje bardzo często, niemal codziennie. Osobiście doświadczyło przemocy 23,49% uczniów (w tym 15,38% dziewcząt i 30,68% chłopców). 29,52% ankietowanych przyznało, że są w szkole uczniowie, których się boją. Pytano o rodzaj przemocy z którą uczniowie spotkali się osobiście. W odpowiedzi uzyskano następujące wyniki:

- Wyzwiska – 43,37% badanych.
- Ośmieszanie i wulgaryzmy – 31,93% - badanych
- Poniżanie - 31,33% badanych.
- Grożenie i pokazywanie nieprzyzwoitych gestów – 19,28% uczniów klas V_VII.

19,88% młodszych uczniów przyznało, że spotyka się z przejawami przemocy poza szkołą (częściej chłopcy - 23,86%, niż dziewczęta - 15,38%).

15,66% badanych z tej grupy przyznało się do stosowania przemocy, (ponownie częściej chłopcy - 22,73%, niż dziewczęta - 7,69%).

W grupie starszej – uczniowie klas VII i VIII – respondenci pytani byli o częstotliwości z jaką mogą obserwować przemoc w szkole. Rzadko, raz na pół roku wskazało 32,58% ankietowanych; kilka razy w miesiącu - 25,00%; bardzo często, niemal codziennie - 16,29% nadanych VII i VIII klasistów.

Około 35,61% starszych uczniów osobiście doświadczyło przemocy, (w tym 30,77% dziewcząt i 40,30% chłopców).

Ponadto 22,73% ankietowanych przyznało, że są w szkole uczniowie, których się boją.

Uczniowie klas VII-VIII spotkali się osobiście z następującymi formami przemocy:

- Wyzwiska - 63,26%.
- Ośmieszanie i wulgaryzmy – 51,14% - badanych
- Poniżanie - 37,88% badanych.
- Grożenie/pokazywanie nieprzyzwoitych gestów – 19,28% uczniów klas V_VII.

32,58% spotyka się z aktami przemocy również poza szkołą (w tym 28,46% dziewcząt i 36,57% chłopców).

24,62% uczniów klas VII-VIII czynnie uczestniczyło w akcie przemocy (dziewczęta rzadziej - 16,15%, niż chłopcy - 32,84%).

91,67% ankietowanych za najbezpieczniejsze miejsce uważa swój dom.

Z cytowanych badań wynika, że duża część mieszkańców Czeladzi spotyka się z objawami różnego typu przemocy jeszcze zanim ukończy szkołę podstawową. A kontakt z przemocą ma charakter kumulatywny i wzrasta wraz z wiekiem. Możemy się tylko domyślać (ekstrapolując dostępne dane), że kulminacja następuje pod koniec szkoły średniej, kiedy większość uczniów już za sobą kontakt ze zjawiskami przemocowymi. Brak analogicznych badań wśród uczniów szkół średnich.

Powszechność występowania przemocy (tym razem domowej) potwierdzają dane dotyczące wskazanej już procedury „Niebieska Karta”. W latach 2011-2021 wszczęto 725 procedur „Niebieska Karta”. Proces ten ilustruje tabela poniżej.

Tabela 9. „Niebieska karta” w Czeladzi w latach 2011-2021.

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta”	16	47	87	79	96	90	89	89	71	71	61

Źródło: Sprawozdania MOPS za 2021r.

W 2021r. inicjatorami procedury byli przedstawiciele:

- MOPS – 29 procedur.
- Policji – 27 procedur.
- Oświaty – 5 procedur.

W 2021 roku rodziny w których zostały rozpoczęte procedury „Niebieska Karta” składały się z 317 osób wliczając w to osoby wobec których zachodziło podejrzenie, iż są sprawcami przemocy. Skład rodzin to 106 kobiet, 119 mężczyzn, 92 dzieci.

Od 2011 w Czeladzi funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (w tym czasie skład ulegał zmianom). Tylko w 2021 roku, zgodnie

ze sprawozdaniem resortowym 61 - grup roboczych i 32 z poprzednich lat miały łącznie 187 posiedzeń. W tym czasie zakończono 50 procedur „Niebieska Karta” (w 10 z powodu stwierdzenia bezzasadności podejmowanych działań i 40 z powodu ustania przemocy; pozostałe były kontynuowane).

Członkowie grup roboczych w ramach prowadzonych działań kierowali:

- Wnioski o przymusowe leczenie do GKRPA – 15.
- Zawiadomienia do Prokuratury – 25.
- Wnioski do Sądu Rejonowego o wgląd w sytuację małoletnich dzieci – 24.

Nie odnotowano w tym okresie skierowania sprawców przemocy na udział w programie korekcyjno-edukacyjnym.

Ponadto w tym samym roku:

- 2 sprawców przemocy zostało skazanych prawomocnym wyrokiem z art. 207 kk.
- 4 osoby zostały umieszczone w areszcie śledczym.
- 9 osób otrzymało środki zapobiegawcze w formie nakazu opuszczenia mieszkania, zakazu zbliżania oraz dozoru Policji względem osoby podejrzewanej o stosowanie przemocy (od Prokuratury Rejonowej w Będzinie).

Aktualnie w Czeladzi obowiązuje PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE DLA MIASTA CZELADŹ NA LATA 2021 – 2025.

Celem głównym Programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie gminy Czeladź. Z powyższego celu głównego wynikają cele szczegółowe:

- Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
- Zwiększenie skuteczności oddziaływań, realizowanych przez gminę, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
- Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Ważną intencją programu jest również dążenie do integracji oraz aktywizacji specjalistów i instytucji w obrębie poszczególnych jego zadań w celu skuteczniejszej i kompleksowej pomocy ofiarom z jednoczesnym pakietem działań, adresowanych do jej sprawców.

Uzależnienia

W październiku 2020 roku na terenie Czeladzi została przeprowadzona diagnoza lokalnych problemów społecznych⁵. W badaniu wzięli udział:

- Dorośli mieszkańcy gminy - reprezentatywna grupa 344 osób.
- Uczniowie szkół podstawowych - 166 uczniów klasy V i VI oraz 264 uczniów klasy VII i VIII szkół podstawowych.
- Rodzice uczniów - badania przeprowadzone na reprezentatywnej grupie 390 osób.
- Nauczyciele uczniów – badania przeprowadzone na reprezentatywnej grupie 139 osób.
- Sprzedawcy napojów alkoholowych – badania przeprowadzone w 20 punktach sprzedaży napojów alkoholowych.
- Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej – 4 pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeladzi.

Na terenie Gminy Czeladź problem nadużywania napojów alkoholowych został oceniony najwyżej w hierarchii problemów (wyżej niż bezrobocie i ubóstwo).

- 56,98% mieszkańców jest zdania, że problem alkoholizmu jest powszechny na terenie gminy.
- 65,12% badanych mieszkańców jest zdania, że osoby spożywające alkohol na terenie gminy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa społeczności lokalnej.
- 71,51% ankietowanych mieszkańców twierdzi, że zna w swoim otoczeniu osoby nadużywające alkohol.
- 52,33% ankietowanych mieszkańców stwierdziło, że spożycie alkoholu wśród osób dorosłych od lat pozostaje na podobnym poziomie. -
- 49,42% respondentów było zdania, że spożycie alkoholu przez osoby nieletnie w ciągu ostatnich lat wzrosło.
- 86,05% badanych mieszkańców i 57,18% badanych rodziców nie potrafi wskazać żadnej instytucji na terenie gminy, świadczącej pomoc dla osób uzależnionych.
- 54,68% nauczycieli uważa, że w ich szkole jest kilku uczniów, którzy mają już za sobą inicjację alkoholową.
- 90,00% ankietowanych sprzedawców stwierdziło, że rzadko spotyka się z próbami zakupu alkoholu przez osoby poniżej 18 roku życia.
- 10,24% uczniów klas V i VI szkół podstawowych z terenu gminy Czeladź zadeklarowało pierwszy kontakt z alkoholem (10,26% oraz 10,23% chłopców piło już alkohol;
- 22,89% zna niepełnoletnie osoby, które piją alkohol

⁵ GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH DLA MIASTA CZELADŹ NA ROK 2021, https://bip.czeladz.pl/zalaczniki/materia%C5%82y_cz.2.pdf dostęp z dnia 3.10.2022r.

- 40,97% najmłodszych respondentów twierdzi, że alkohol jest trudno dostępny, przeciwnego zdania jest 13,25% badanych uczniów dla V-VI
- 86,14%. - badanych uczniów młodszych roczników zna konsekwencje zdrowotne spożywania alkoholu.
- 32,58% uczniów klas VII i VIII zadeklarowała, że pierwszy kontakt z alkoholem ma za sobą
- 5,81 % badanych uczniów klas VII-VIII pije nawet codziennie;
- 46,34% starszych uczniów sięgania po alkohol dla towarzystwa,
- 21,95% pije z przyzwyczajenia i tyle samo w innej sytuacji np. impreza, czy też możliwość zaimponowania swoim kolegom.
- 9,76% ankietowanych przyznało, że za picie odpowiada zły nastrój
- 93,94% badanych uczniów VII-VIII klas zna konsekwencje zdrowotne spożywania alkoholu.
- 38,26% z nich uważa, że alkohol jest trudno dostępny, a przeciwnego zdania jest 25,76% badanych.

Co roku uchwalany jest przez Radę Miasta GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH DLA MIASTA CZELADŹ. Obowiązek opracowania i corocznego uchwalania gminnego programu wynika z art. 41 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Program przedstawia zadania własne gminy w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, które następnie wykonywane są przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności:

- Tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokajanie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu.
- Działalność wychowawczą i informacyjną.
- Ograniczanie dostępności do alkoholu.
- Leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu.
- Zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu i ich usuwanie.
- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Na terenie Czeladzi nie ma Izby wytrzeźwień, Miasto współpracuje z Izbą UM w Sosnowcu. W 2020r. odnotowano tam przyjęcie 411 mieszkańców Czeladzi, w tym:

- Nieletni – 1 osoba.
- Kobiety – 47 osób.
- Mężczyźni-363 osób.

Obszar: Rynek pracy i edukacja

Rynek pracy

Obecną sytuację na krajowym rynku pracy można scharakteryzować jako nadal korzystną i ustabilizowaną. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy województwa śląskiego w końcu października 2022 wynosiła 65 306 osób, i była o prawie półtora tysiąca mniejsza niż w poprzednim miesiącu.

Analizując wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w trzecim kwartale 2022, zauważa się wysokie współczynniki: aktywności zawodowej osób w wieku 15-89 lat, wynoszący 57,8% i zatrudnienia w tej samej grupie wiekowej - 56,1%. W porównaniu z ubiegłym kwartałem 2022 roku, jak i analogicznym okresem 2021 wskaźnik zatrudnienia zmniejszył się jednakowo po 0,3%. Był on wyższy w zbiorowości mężczyzn (63,7%) niż kobiet (49,2%). W skali roku, biorąc pod uwagę płeć i miejsce zamieszkania, wskaźnik zatrudnienia zmniejszył się w populacji mężczyzn (o 0,6%) i w miastach (0,5%).

Pandemia COVID 19 zauważalnie wpłynęła na miejsce wykonywania pracy. Liczba osób wykonujących swoją pracę w domu, zwykle lub czasami, stanowiła 11,3% wszystkich pracujących. Ponad 203 tys. osób pracowało w domu z powodu pandemii.

W III kwartale 2022 roku osoby bezrobotne stanowiły 2,9% ludności aktywnej zawodowo.

W odniesieniu do poprzedniego kwartału wzrost stopy bezrobocia obserwowano we wszystkich grupach wyodrębnionych ze względu na poziom wykształcenia. Dotyczy to przede wszystkim osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. W analizowanym okresie średni czas poszukiwania pracy przeciętnie wynosił 8,7 miesiąca i nieco się wydłużył, w porównaniu analogicznym okresem ubiegłego roku.

Populacja osób biernych zawodowo liczyła -42,2%. W grupie osób w wieku produkcyjnym najczęstszymi deklarowanymi przyczynami bierności były : nauka i podnoszenie kwalifikacji (27,3%), choroba i niepełnosprawność (25,3%), obowiązki rodzinne (20,7%), emerytura (8,9%), zniechęcenie bezskutecznością poszukiwana pracy (1,2%).

Sytuacja zatrudnieniowa na przestrzeni ostatnich lat w naszym regionie ulega systematycznej poprawie. Poniższa tabela prezentuje zmiany zaobserwowane w wybranych kategoriach.

Tabela 10. Tendencje bezrobocia w województwie śląskim w latach 2020-2021

Wyszczególnienie	31.12.2020	31.12.2021	Uwagi
Stopa bezrobocia rejestrowanego	4,9%	4,2%	Duże zróżnicowanie natężenia bezrobocia w regionie (od 1,8% do 8,4%)
Liczba bezrobotnych ogółem	91 032 osoby	7634 osoby	Ogłoszona w marcu 2020 pandemia wpływa na rynek pracy, mimo to spadek bezrobocia we wszystkich powiatach
Bezrobotne kobiety	49851 osoby	41782 osoby	Mimo spadku stopy bezrobocia, spadek udziału kobiet wśród bezrobotnych jest niewielki, w kilku powiatach widoczna jest znacząca nadreprezentacja kobiet (ponad 60 %).
Długotrwale bezrobotni	37 793 osoby	39054 osoby	Wzrost udziału subpopulacji w ciągu roku o 9,7% z 41,5% w 2020 do 51,2% w 2021
Bezrobotni niepełnosprawni	5543	5979	Wzrost roczny o 7,9%, przy udziale ON w całej populacji bezrobotnych w wysokości 7,8%. Dominacja mężczyzn.
Wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej zgłoszone w ciągu roku	124 150 ofert	162460 ofert	10,4% to miejsca subsydiowane (głównie staże)
Liczba zarejestrowanych	131571 osób	111967 osób	Rejestrujący bez kwalifikacji 30,9%, bez doświadczenia zawodowego 18,7%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy Katowicach

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy na terenie województwa śląskiego w końcu sierpnia 2022 roku nadal wykazywała tendencję spadkową. W 23 powiatach odnotowano spadek liczby bezrobotnych w stosunku do poprzednich miesięcy.

W populacji bezrobotnych województwa, zgodnie z wieloletnią tendencją przeważają kobiety, stanowiąc 55,5 % ogółu zarejestrowanych. Spada liczba osób uprawnionych do zasiłku, obecnie jedynie co ósmy bezrobotny (13,4%) otrzymuje to świadczenie.

W skład grup będących w trudnej sytuacji na rynku pracy (zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy) wchodzi w naszym regionie :

- Młodzi bezrobotni do 30 roku życia, ich udział w populacji bezrobotnych to 21,8%.
- Osoby długotrwale bezrobotne – 46,4 % ogółu zarejestrowanych.

- Osoby z niepełnosprawnością – 8,5%.
- Bezrobotni powyżej 50 roku życia 36%.

W całym regionie grupa bezrobotnych defaworyzowanych stanowi 78,9% ogółu zarejestrowanych. Najwięcej jest długotrwale bezrobotnych (46,4%).

Udział osób niepełnosprawnych wśród zewidencjonowanych wynosi 8,5% (5571 osób). Inną grupą z ograniczonymi szansami na podjęcie pracy są bezrobotni powyżej 50 roku życia. W tej grupie mężczyźni (55,2%).

Stopa bezrobocia w regionie jest niższa od krajowej (5,1%) i wynosi 3,8%, co lokuje śląskie na drugim miejscu za województwem wielkopolskim. Niezmiennie utrzymuje się duże zróżnicowanie bezrobocia, powiaty o najwyższej (Bytom) i najniższej (Katowice, Tychy) stopie bezrobocia dzieli różnica ponad 6 punktów procentowych. W powiatowych urzędach pracy z większą intensywnością rejestrują się obecnie osoby poprzednio pracujące, niemal co piąta z nich jest uprawniona do pobierania zasiłku.

W ostatnim okresie nie odnotowuje się w szerszym zakresie zwolnień grupowych. W zasobach instytucji rynku pracy w województwie do dyspozycji bezrobotnych i poszukujących zatrudnienia pozostawało w październiku 2022r. prawie 10 tysięcy miejsc pracy i aktywizacji zawodowej.

Perspektywa zatrudnieniowa w powiecie będzińskim wygląda mniej korzystnie. Należy jednak pamiętać, że wielu mieszkańców Czeladzi pracuje w miastach aglomeracji katowickiej. Czyni to ich bardziej zależnymi od sytuacji na ościennych rynkach pracy, niż w samej Czeladzi.

Stopa bezrobocia na koniec sierpnia 2022 roku wyniosła 5,9% i była wyższa o 2,2% niż analogiczny wskaźnik liczony dla całego regionu. Jej spadek w powiecie będzińskim w 2022 roku zgodny z tendencjami regionalnymi i krajowymi. Istotną różnicą jest wyższy udział w bezrobociu mężczyzn niż kobiet.

Tabela 11. Osoby bezrobotne w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy stan na 30.09.2022

Grupa bezrobotnych	Liczebność grupy	Udział w ogólnej liczbie bezrobotnych
Osoby z niepełnosprawnością	206	7,6%
Osoby posiadające co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia	222	8,2%
Bezrobotni do 30 roku życia	426	15,7%
Bezrobotni powyżej 50 roku życia	809	29,9%
Długotrwale bezrobotni	1143	42,2%

Źródło: Statystyka PUP Będzin

Od stycznia do września 2022 roku z ewidencji osób bezrobotnych wyrejestrowano nieco ponad 4000 osób, tj. o ponad 900 osób więcej niż w analogicznym okresie 2021. Warto wskazać, iż poza osobami opuszczającymi ewidencję z powodu podjęcia zatrudnienia, znaczącą grupą są bezrobotni nie potwierdzający gotowości do pracy.

W dalszym ciągu na lokalnym rynku pracy utrzymuje się przewaga podaży nad popytem.

Tabela 12. Liczba wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej na terenie powiatu

Miejsca pracy	I-IX 2021	I-IX 2022
Ogółem wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej	6548	4295
Miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej subsydiowane	477	538
Miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej dla osób niepełnoprawnych	82	131

Źródło: PUP Będzin

Według danych GUS, w Czeladzi w roku 2021 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 3360 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 2358 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Na przestrzeni 2009-2021 najwięcej nowych podmiotów powstało w 2010 roku (385), a najmniej (190) w 2020. Najwięcej (3232) jest mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 9 pracowników.

Tabela 13. Struktura przedsiębiorców na terenie Czeladzi (rok 2022)

Wielkość przedsiębiorstwa	Liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwie	Liczba firm
Mikro przedsiębiorstwa	0-9	3232
Małe przedsiębiorstwa	10-49	109
Średnie przedsiębiorstwa	50-249	17
Duże przedsiębiorstwa	250-999	2
Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa	Poniżej 250 zatrudnionych	3358

Źródło: GUS

Struktura zatrudnienia implikuje określone metody wsparcia przedsiębiorców, ograniczając jednocześnie możliwości wpływu na lokalną politykę zatrudnieniową.

Podczas warsztatów partycypacyjnych, związanych z pracami nad dokumentem strategicznym, eksperci przygotowali analizę SWOT dla lokalnego rynku pracy.

Tabela 14. Analiza SWOT dla czeladzkiego rynku pracy

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Wykwalifikowana kadra Powiatowego Urzędu Pracy. – Szeroka oferta programu adresowanego do osób bezrobotnych. – Współpraca PUP z MOPS w Czeladzi. – Pozyskiwanie środków zewnętrznych. – Indywidualna praca z osobami bezrobotnymi (doradca, psycholog). – Poszerzenie pośrednictwa pracy (organizacje pozarządowe). 	<ul style="list-style-type: none"> – Niewystarczająca ilość zakładów pracy. – Niekorzystna struktura bezrobocia. – Niska motywacja do podjęcia pracy części osób bezrobotnych. – Uboga oferta kształcenia zawodowego w mieście.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Stworzenie preferencji dla przedsiębiorców. – Rozwinięcie oferty aktywizacji bezrobotnych. – Przewidywane zmiany aktów prawnych (projekt ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). 	<ul style="list-style-type: none"> – Zmiany przepisów prawa. – Zbyt wysokie wymagania pracodawców. – Niewystarczająca podaż wykwalifikowanych pracowników.

Źródło: materiały z warsztatów partycypacyjnych

Wśród wskazanych elementów związanych z rynkiem pracy, wiele zależy od sytuacji krajowej gospodarki, stanowienia prawa krajowego/unijnego i innych czynników zewnętrznych. Są jednak i takie, które można zaplanować, opracować i wykonać w oparciu o działania lokalne.

Sytuacja gospodarcza w regionie jest stanie wyczekiwania. Pracodawcy oczekują na uregulowania prawne i finansowe, obserwując jednocześnie stan dokonywanych zmian. Jednym ze wskaźników, mogących ilustrować sytuację na lokalnym rynku pracy, są opinie śląskich przedsiębiorców dotyczące perspektyw zatrudnienia pracowników wykwalifikowanych w najbliższym kwartale.

Tabela 15. Prognoza zatrudnienia pracowników wykwalifikowanych w wybranych obszarach

Branża	Przetwórstwo przemysłowe	Budownictwo	Handel hurtowy	Handel detaliczny	Usługi
Zwiększenie zatrudnienia	10,7	21,7	3,3	1,1	14,1
Utrzymanie zatrudnienia	85,6	73,4	94,4	94,0	75
Ograniczenie zatrudnienia	3,7	4,9	2,3	4,9	10,0

Źródło: badania przeprowadzone przez WUP

Jak widać, decyzje pracodawców, mimo panującego rynku pracownika i trudności w pozyskaniu wykwalifikowanej kadry są ostrożne; pracodawcy mimo znaczącego wzrostu stałych kosztów stawiają jednak na utrzymanie dotychczasowej kadry.

Chcąc podwyższyć umiejętności zatrudnianej kadry ubiegali się o dofinansowanie z Krajowego Funduszu Szkoleniowego. W 2021 roku siedmiu czeladzkich pracodawców otrzymało środki na przeszkolenie 83 osób, zaś w 2022 roku (dane do 25 października), 11 pracodawców objęło wsparciem 72 osoby. Na dofinansowanie studiów podyplomowych w 2021 roku przyznano dofinansowanie czterem Czeladzianom, a w 2022 roku – trzem.

Wzrost wskaźników zatrudnieniowych w mieście utrudnia sytuacja demograficzna. Od wielu lat w Czeladzi występują niekorzystne tendencje demograficzne (spadek liczby mieszkańców, ujemny przyrost naturalny, spadek gęstości zaludnienia).

Tabela 16. Gęstość zaludnienia w regionie, w powiecie i Czeladzi w wybranych latach między 2010 a 2020 rokiem.

Jednostka terytorialna	2010	2013	2016	2019	2020
Województwo śląskie	376	373	370	366	364
Powiat będziński	414	415	411	407	404
Będzin	1568	1563	1540	1508	1499
Czeladź	2040	2011	1958	1917	1895

Źródło :opracowanie własne PUP Będzin na podstawie danych WUS Katowice

Niezbyt korzystnie przedstawia się również struktura grup ekonomicznych w powiecie:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym 16,1% (w województwie 17,1%),
- ludność w wieku produkcyjnym – 58% (w województwie 59,1),
- ludność w wieku poprodukcyjnym – 25,9% (w województwie 23,7%).

Analiza bardziej szczegółowych danych każe zakładać dalszy spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym oraz nieco mniejszy w przedprodukcyjnym. W szybszym tempie niż w regionie zwiększać się będzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Na koniec 2021 roku w ewidencji bezrobotnych PUP w Będzinie zarejestrowanych było 657 mieszkańców Czeladzi, w tym 308 kobiet. Struktura bezrobocia w mieście po pierwszej połowie 2022 roku prezentuje się następująco :

Tabela 17. Liczba bezrobotnych w Czeladzi z podziałem na wykształcenie z uwzględnieniem tendencji powiatowych (stan na 30.06.2022)

Miejscowość	Ogółem	Wyższe	Policealne Średnie zawodowe	Średnie ogólne	Zasadnicze zawodowe	gimnazjalne
Powiat będziński	2798	384	687	299	531	897
Czeladź	579	13	176	60	139	191

Źródło: PUP Będzin

Tabela 18. Struktura wiekowa czeladzkich bezrobotnych z uwzględnieniem tendencji powiatowych

Miejscowość	18-24	25-34	35-44	45-54	55-59	60>
Powiat będziński	200	562	841	663	301	231
Czeladź	35	152	179	124	74	15

Źródło : PUP Będzin

Dominującą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym, policealnym i zawodowym. Dwie ostatnie grupy często są wyedukowane w profilu nie znajdującym popytu na lokalnym rynku pracy, bądź nie mają odpowiedniej praktyki w zawodzie. W mieście na 1000 mieszkańców pracują 202 osoby. To znacznie mniej od wartości regionalnych i krajowych.

Saldo wyjazdów i przyjazdów do pracy poza miejsce zamieszkania jest ujemnie. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Czeladzi ponad pięć tysięcy osób wyjeżdża do pracy do innych miast, jedynie 1611 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy. Niepokojąca jest, wśród czeladzkich bezrobotnych dominacja grup wiekowych – młodej i średniej (25-34 i 35-44), dla których konieczność aktywnej obecności na rynku pracy to perspektywa wielu dziesięcioleci.

W trosce o zmianę tendencji, Powiatowy Urząd Pracy w oparciu o dostępne dane statystyczne o charakterze regionalnym i lokalnym, a także analizy sytuacji rynkowej

przygotował „Program Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy na lata 2022-2025”. Wśród najistotniejszych celów skazać należy na:

- Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie *workfare state* (państwa zachęcającego do pracy).
- Budowę rynku pracy, zapewniającego wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju.
- Wzmocnienie instytucji, organizacji i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz włączenia społecznego i organizowanie społeczności lokalnej.
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób bezrobotnych oraz rozwój i promocję lokalnej przedsiębiorczości.
- Zapewnienie osobom niepełnosprawnym oraz ich rodzinom pełnych i równoprawnych warunków do samodzielnego „aktywnego i niezależnego uczestnictwa w każdej sferze życia społecznego.

Problem zatrudnienia osób z niepełnosprawnością poddano analizie w rozdziale – „Zdrowie, seniorzy, osoby niepełnosprawne.

Wśród barier utrudniających podjęcie zatrudnienia eksperci wskazali na:

- Niski poziom zatrudnienia osób zarejestrowanych.
- Brak kwalifikacji i umiejętności pożądanых na lokalnym rynku pracy.
- Niskie umiejętności w poszukiwaniu pracy.
- Długi okres bierności zawodowej.
- Samotne rodzicielstwo.

Efektywne działanie w tym obszarze jest niemożliwe bez współdziałania międzyinstytucjonalnego (instytucje usytuowane w powiecie – m.in. PUP i PCPR, instytucje i organizacje na poziomie miasta – MOPS, NGO, samorząd lokalny).

Pomimo wyraźnego spadku bezrobocia w objętym ww Strategią okresie, na przestrzeni ostatnich lat mamy do czynienia z względnie stałą grupą osób długotrwale bezrobotnych. Brakuje jednak przekrojowej wiedzy dotyczącej tej zbiorowości. Splatają się tu trzy grupy czynników:

- Rzeczywiste zaniechanie poszukiwania pracy i korzystanie ze statusu bezrobotnego.
- Niedopasowanie kwalifikacyjne/zawodowe.
- Utrzymywanie relatywnie niskich płac osób słabo wykwalifikowanych, co skutkuje niską motywacją do podjęcia zatrudnienia.

- Coraz wyższe koszty prowadzenia działalności gospodarczej wymuszające na pracodawcy mechanizmy „samoograniczające”.

Najwięcej osób długotrwale bezrobotnych sytuuje się w przedziale wiekowym 25-44 lata. Są to zatem osoby, które do przejścia na ewentualne świadczenia emerytalne mają jeszcze wiele lat. Proces ich aktywizacji zawodowej, wydaje się być koniecznością.

PUP stosuje całą paletę usług adresowanych do osób bezrobotnych: realizuje programy adresowane do grup z podobnymi deficytami (wiek, płeć, niskie wykształcenie, czy brak kwalifikacji) organizuje staże, szkolenia, kieruje zainteresowanych do wykonywania prac społecznie użytecznych, doposaża stanowiska pracy, zwiększając zainteresowanie pracodawców. Wśród stosowanych instrumentów rynku pracy (dane za 2021 rok) dominują:

- Staże (32,6%),
- Środki przyznawane jednorazowo osobom bezrobotnym na podjęcie działalności gospodarczej (25,5%)
- Prace społecznie użyteczne wraz z Programem Aktywizacja i Integracja (10,6%).

Od wielu lat utrzymuje się tendencja napływu do urzędów pracy ofert dla osób legitymujących się wykształceniem zawodowym przy spadku pracy dla absolwentów liceów i uczelni wyższych. Analiza Barometru Zawodów dla powiatu będzińskiego za ostatnie lata pozwala na nakreślenie pewnego trendu występowania zawodów deficytowych. Wśród stale poszukiwanych znajdują się pracownicy do prac prostych (bez kwalifikacji), budowlańcy, pracownicy usług i handlu, gastronomii, kierowcy z kategorią C i D. Jest to o tyle istotne, że w przeciwieństwie do innych powiatów województwa śląskiego, w powiecie będzińskim w grupie długotrwale bezrobotnych dominują mężczyźni. Warto rozważyć działania aktywizujące bardziej związane z pożądanymi lokalnie kwalifikacjami.

Ważne w tym obszarze jest zapewnienie wsparcia dla tworzenia i rozwoju elastycznych ofert edukacyjnych, dostosowanych do potrzeb osób dorosłych, na przykład poprzez rozwój form kształcenia mieszanego i cyfrowego, a także poświadczenia umiejętności nabytych w drodze uczenia się nieformalnego i pozaformalnego. Priorytetem powinno być kształcenie osób o niskich umiejętnościach, wiedzy i kompetencjach. Pozwoli to na podniesienie ich kompetencji kluczowych i dokonanie postępu na drodze do zdobycia wyższych kwalifikacji.

Z reguły rynek pracy reaguje z opóźnieniem na sytuację gospodarczą w kraju i regionie, co często doprowadza do „samozadowolenia” lokalnych aktorów i przyjęcia przez nich biernej postawy przy analizie zjawisk społeczno-gospodarczych. Niekorzystny rynkowo, intensywny proces inflacyjny, postępujący wzrost cen i kosztów prowadzenia biznesu a także niestabilna sytuacja polityczna mogą doprowadzić do zmiany korzystnych dotychczas trendów i tendencji.

Monitorowanie sytuacji na rynku pracy przez wszystkie zainteresowane podmioty (samorząd lokalny, organizacje pracodawców, instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji

społecznej) powinno być zatem procesem ciągłym i opartym na wymianie informacji o zaistniałych zjawiskach. Zwiększy to szansę na zapobieganie niekorzystnym tendencjom i dopasowanie wsparcia do potrzeb zróżnicowanego i rozdrobnionego lokalnego środowiska gospodarczego. Proces ten wspomóc może integracja lokalnego środowiska pracodawców. Cenną inicjatywą jest „Czeladzkie Forum Przedsiębiorczości” zmierzające do animacji i wzmocnienia środowiska czeladzkich pracodawców. Ta cykliczna impreza jest miejscem wymiany doświadczeń, edukacji w wielu obszarach biznesu, a także prezentowania oferty rynkowej lokalnych przedsiębiorców.

W związku z konfliktem zbrojnym na Ukrainie pojawia się szereg inicjatyw wspierających uchodźców. PUP w Będzinie powołał Zespół do Spraw Koordynacji Pomocy dla obywateli Ukrainy. Regularnie w Urzędzie odbywały się dni otwarte, można było skorzystać z wsparcia psychologicznego, doradztwa i pośrednictwa pracy, uzyskać informacje na temat kwestii pobytowych czy wsparcia socjalnego.

W spotkaniach udział wzięło 300 osób. W związku z deklarowanymi potrzebami zainaugurowano cykl warsztatów z języka polskiego z elementami wiedzy o rynku pracy.

PUP angażuje się w wydarzenia lokalne- uczestniczył w spotkaniach na terenie Czeladzi, gdzie doradcy zawodowi informowali uchodźców o działaniach związanych z aktywizacją zawodową oraz możliwościami zatrudnienia uchodźców na terenie naszego kraju. Łącznie w będzińskim Urzędzie na 6 lipca 2022 zarejestrowano 147 Ukraińców, 18 przebywało na stażu a udział w szkoleniach wzięło 26 osób.

Warto wskazać na prowadzone przez władze miejskie Czeladzi intensywne działania promocyjne i informacyjne, zmierzające do przyciągnięcia inwestorów. Wskazując na dostępność i bardzo korzystne położenie proponowanych terenów pod inwestycje, samorząd w sposób kompleksowy przedstawia także szereg atutów, mogących przesądzić o podjęciu korzystnej decyzji lokowania nowych podmiotów gospodarczych.

Współczesna gospodarka nie ogniskuje się jedynie na grze rynkowej. Podejmując decyzję o zaistnieniu na danym terenie, inwestorzy biorą pod uwagę także zasoby kadrowe, otoczenie kulturowe i szeroko rozumianą jakość życia. Czeladź ma w tym kontekście sporo do zaproponowania.

Edukacja

Podczas warsztatów partycypacyjnych inaugurujących prace nad nowym dokumentem strategicznym zweryfikowano aktualność problemów i szans rozwojowych czeladzkiej edukacji. Rezultaty pracy ekspertów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Analiza SWOT dla obszaru edukacja

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">– Rozpoznawanie potrzeb dzieci z dysfunkcjami.– Kwalifikacje kadry.– Pełne zabezpieczenie miejsc w przedszkolach.– Znajomość środowiska rodzinnego uczniów.– Bogata oferta zajęć pozalekcyjnych.– Zaangażowanie kadry.– Możliwość podnoszenia kwalifikacji kadry.– Właściwa polityka kadrowa (zarządzanie).– Pozyskiwanie środków finansowych z UE.– Dobrze zarządzający menadżerowie szkół.– Praca z uzdolnioną młodzieżą zwiększająca prestiż placówek w mieście.	<ul style="list-style-type: none">– Wzrost liczby dzieci z dysfunkcjami.– Niestabilność przepisów oświatowych.– Braki kadrowe.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">– Wzrost atrakcyjności i prestiżu zawodu nauczyciela.	<ul style="list-style-type: none">– Mały przyrost naturalny.– Wzrost negatywnych zachowań wśród uczniów.– Mała aktywność rodziców szkół ponadpodstawowych.– Niewystarczająca ilość środków finansowych.

Źródło: Warsztaty partycypacyjne

Obraz wyłaniający się z powyższej analizy wskazuje na mocne strony kadry pedagogicznej w mieście. Wysokie kwalifikacje czeladzkiej kadry szkół i przedszkoli, i dobra współpraca ze środowiskiem rodzicielskim pozwala na efektywną pracę z uczniami.

W opinii ekspertów przed okresem pandemii wzajemne relacje miały wymiar bezpośredni, okres pandemii znacząco wzmocnił rolę mediów elektronicznych : *„dziś dziennik elektroniczny dostępny we wszystkich naszych szkołach jest podstawową formą kontaktu między nauczycielem a rodzicem(...) rodzice chronią zdrowie swoje i dzieci, odchodząc od kontaktów bezpośrednich (...)informacje o wszystkich działaniach na rzecz dzieci i młodzieży przekazywane są za pomocą dziennika elektronicznego”.*

„Czeladzka edukacja na razie nie ma problemów kadrowych: dzięki odpowiedzialnej polityce miasta liczba nauczycieli jest wystarczająca, nie zwiększono pensum a kadra ma możliwość doskonalenia kwalifikacji.(...).Praca przebiega w dobrych warunkach”.

„Szkoły są dobrze wyposażone ,w 2022 wydano na edukację 2 mln złotych”.

Tak jak w całym kraju nauczyciele się starzeją :

„wiek czeladzkiego nauczyciela to 40-50 lat, najwięcej mamy nauczycieli dyplomowanych” .Gorzej jest w placówkach przedszkolnych, tutaj: ”kadra jest starsza – 50plus, jest większe pensum, co wynika z prawa oświatowego – subwencja nie wystarcza.”

W roku szkolnym 2021/2022 gmina Czeladź była organem prowadzącym dla siedmiu przedszkoli i sześciu szkół podstawowych. Racjonalnie przygotowana sieć szkół sprawia, że dzieci i młodzież mogą pokonywać drogę z domu do szkoły bez konieczności zapewnienia bezpłatnego transportu. Średnia liczebność w klasach i oddziałach przedszkolnych nie przekracza 24 osób, co stwarza dobre warunki edukacyjne. Na przestrzeni ostatnich lat liczebność uczniów w szkołach podstawowych miasta notuje lekkie wahania.

Tabela 20. Liczba uczniów w szkołach podstawowych Czeladzi w latach 2017- 2022

Szkoła	Rok szkolny 2017/2018	Rok szkolny 2018/2019	Rok szkolny 2019/2020	Rok szkolny 2020/2021	Rok szkolny 2021/2022
SP nr 1	351	355	317	300	294
SP nr 2	591	626	557	534	533
SP nr 3	332	357	297	267	274
SP nr 4	64	30	77	121	142
SP nr 5	307	320	293	322	359
SP nr 7	476	459	433	424	426
Razem	2121	2147	1976	1968	2028

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Miasta Czeladź za rok szkolny 2021/2022

1 września 2021, po długotrwałym okresie nauki zdalnej wszyscy uczniowie czeladzkich szkół wrócili do stacjonarnych zajęć z zachowaniem reżimu sanitarnego. W okresie od 27 stycznia do 11 lutego 2022 w trybie zdalnym kształcili się uczniowie klas V-VIII szkół podstawowych. Przedszkola i klasy I-III pracowały stacjonarnie w reżimie sanitarnym. W okresie zawieszenia zajęć stacjonarnych w czeladzkich szkołach wszystkie formy kształcenia i wsparcia uczniów realizowane były według planu, w formie indywidualnej, ustalonej z rodzicami i uczniami. Wsparcia udzielała również PPPP prowadząc szkolenia kaskadowe dla rodziców i nauczycieli („jak pomóc dzieciom w powrocie do szkoły po okresie pandemii”, „depresja dzieci”).

W roku szkolnym 2021/2022 w szkołach łączna liczba etatów pełnych wynosiła ponad 252, a w przedszkolach 71,42. W całej kadrze nauczycielskiej dominują nauczyciele dyplomowani – 164,32 etatów, następnie kontraktowi- 41,82 i mianowani -36,21. Najmniej liczebna grupa to stażysty -10,63. Jeszcze bardziej znaczące dysproporcje zaobserwować można u nauczycieli przedszkolnych: dyplomowanych - 32,91, mianowanych - 20,6, kontraktowych - 14,08, zaś stażystów jedynie 4,37. Dobrze można ocenić trend podwyższania kwalifikacji zawodowych. Wielu nauczycieli doskonalili się na studiach podyplomowych, warsztatach, czy kursach, z zakresów tematycznych potrzebnych w zatrudniających ich placówkach.

Niekorzystne trendy wiekowe w tej grupie zawodowej, zgodne z resztą z krajowymi, powinny prowadzić do monitorowania zjawiska i wprowadzenia metodologii zarządzania wiekiem.

W szkołach czeladzkich prowadzone jest również indywidualne nauczanie adresowane do młodzieży i dzieci, których stan zdrowia uniemożliwia uczęszczanie do szkoły (11 uczniów) oraz zajęcia rewalidacyjne. W roku 2021/2022 dla wszystkich uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego przeprowadzono zajęcia rewalidacyjne.

Zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno- pedagogicznej realizowane są w formie : zajęć specjalistycznych (korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych i dydaktyczno-wyrównawczych) oraz zindywidualizowanej ścieżki kształcenia. W razie potrzeby psychologiczno-pedagogicznej, wychowawca planuje i koordynuje taką pomoc w ramach zintegrowanych działań nauczycieli oraz bieżącej pracy z uczniem. Pomocą psychologiczną-pedagogiczną w formie porad i konsultacji obejmowani są również rodzice uczniów.

Okres pandemiczny związany z izolacją dzieci i młodzieży, skutkowałam brakiem kontaktu z rówieśnikami, konfliktami w obrębie rodziny. Wpłynął przez to na zwiększenie zapotrzebowania na diagnostykę psychologiczną oraz specjalistyczne wsparcie emocjonalne. Analizując działania podejmowane w Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej (filii w Czeladzi) w okresie 2019-2022 należy wskazać na rosnące potrzeby działań realizowanych przez tę instytucję. Liczba dzieci objętych pomocą poradni w latach 2019- 2022 oscylowała wokół 550 rocznie, co było nie tyle wynikiem potrzeb środowiska, ile możliwościami kadrowymi i czasowymi Poradni. W roku szkolnym 2022/23, od września do połowy listopada do poradni trafiło 221 dzieci.

Spektrum działań Poradni jest szerokie i obejmuje m.in.:

- Prowadzenie diagnozy psychologicznej, logopedycznej, pedagogicznej i poradnictwa zawodowego.
- Prowadzenie konsultacji i porad dla rodziców, nauczycieli związanych z kształceniem i wychowywaniem.
- Spotkania mediacyjne w sprawach rodzinnych.
- Trening umiejętności społecznych dla dzieci.
- Grupę wsparcia dla pedagogów.
- Terapię indywidualną - psychologiczną/logopedyczną/pedagogiczną.

Istotnym obszarem działań Poradni są zajęcia prowadzone na terenie placówek szkolnych. Dotyczą one problemów i zagrożeń związanych z problemami dzieci i młodzieży w środowisku rodzinnym, szkolnym i rówieśniczym. Analizuje i omawia się zagrożenia i działania niepożądane (nadużywanie nowych technologii, uzależnienia, przemoc rówieśniczą). Przeprowadzane są szkolenia dla rodziców związane z efektywną komunikacją z dziećmi, emocjami i problemami towarzyszącymi okresowi dorastania. Poradnia wspiera nauczycieli i pedagogów, przygotowuje dla nich materiały poglądowe a w sytuacjach nagłych prowadzi spotkania interwencyjne w środowisku szkolnym.

Sytuacja emocjonalna szeroko rozumianego środowiska szkolnego (dzieci i młodzież, nauczyciele, rodzice) jest trudna, z uwagi na różnorodne uwarunkowania (pandemia, wojna na Ukrainie, kryzys, niewystarczająca paleta usług psychologiczno-terapeutycznych). Wymaga to od wszystkich instytucji i środowisk uważności we wzajemnych relacjach jednostkowych i grupowych a także regularnej i ścisłej współpracy.

Z powodu wojny w Ukrainie w polskim systemie edukacyjnym pojawiły się ukraińskie dzieci – 118 w czeladzkich szkołach podstawowych i 28 w przedszkolach. Nie zdecydowano się na powołanie oddziałów przygotowawczych. Młodzi Ukraińcy mają dodatkowo 6 godzin języka polskiego i zajęcia uzupełniające oraz wsparcie psychologiczne.

W okresie pandemii, mimo wysiłków kadry nauczycielskiej, dzieci i rodziców proces edukacji był utrudniony. Dlatego też wyniki egzaminów w szkołach podstawowych nie w pełni odzwierciedlają aktywność i wkład pracy uczniów.

Wyniki z języka polskiego powyżej średniej powiatowej, wojewódzkiej i krajowej uzyskała SP nr 2 . Wyniki z matematyki są słabe - średnia miejska jest poniżej średniej powiatowej, wojewódzkiej i krajowej. Bardzo dobrze za to wypadł egzamin z języka angielskiego. Średnie wyniki z języka polskiego i języka angielskiego plasują czeladzkie szkoły na poziomie średniej powiatowej, wojewódzkiej i krajowej.

Tabela 21. Wyniki egzaminów w szkołach podstawowych Czeladzi w roku szkolnym 2021/2022

Lp.	Placówki	Język polski %	Matematyka %	Język angielski %
1.	SP 1	56	39	68
2.	SP 2	65	52	65
3.	SP 3	52	49	64
4.	SP 4	58	47	67
5.	SP 5	54	56	66
6.	SP 7	59	53	75
7.	Gmina	59	49	67
8.	Powiat	58	54	69
9.	Województwo	60	57	67
10.	Kraj	60	57	67

Źródło : dane OKE

Istotnym elementem w procesie edukacji jest przygotowanie absolwentów szkół podstawowych do wyboru kierunku kształcenia zgodnego z predyspozycjami ucznia i tendencjami na rynku pracy. Już w poprzednim dokumencie strategicznym zwracano uwagę stosunkowo słabe zainteresowanie tym problemem ze strony rodziców, niewystarczającą współpracę między szkołami a pracodawcami, a także niedostosowaniem czynionych wyborów do realiów życia gospodarczego i lokalnego popytu na pracowników. Choć prowadzenie szkół na poziomie ponadpodstawowym to zadanie powiatu, to jednak ścisła współpraca pomiędzy szkołami na obu poziomach jest niezbędna dla właściwej koordynacji i efektywnego kształcenia młodzieży.

Dobrym przykładem działań nastawionych na współpracę ze wszystkimi partnerami społecznymi są działania podejmowane przez Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Czeladzi. Szkoła prowadzi 19 oddziałów (542 uczniów) kształcą młodzież w zawodach: programista, technik grafiki i poligrafii cyfrowej, technik hotelarstwa, technik logistyki, logistik wojskowy, technik reklamy ,technik spedytor. Placówka weszła w ścisłą współpracę z inwestorami prowadzącymi Centra Logistyczne na terenie miasta. Młodzież odbywa tam praktyki zawodowe, a po zakończeniu edukacji podejmuje zatrudnienie. Współpraca szkoły z centrami logistycznymi to właściwy kierunek, gdzie obie strony uzyskują wymierne korzyści ze współpracy.

Podobna współpraca na linii pracodawca- szkoła zawodowa nawiązana została w pozostałych specjalnościach. Szkoła promuje swoje kierunki kształcenia, prowadzi Dni Otwarte, zaprasza rodziców i młodzież na pokazowe lekcje i zajęcia warsztatowe. Zdaniem ekspertów-nauczycieli zajmujących się praktykami zawodowymi: „pracodawca nie jest zachęcany przez Państwo do obejmowania opieką uczniów, choć musi za nich przejść odpowiedzialność podczas nauki zawodu”. Szkoły podstawowe powinny być kompleksowo objęte doradztwem

zawodowym- „tak jak to się dzieje np. w Niemczech, gdzie uczeń przechodzi szereg badań i testów określających jego kompetencje predyspozycje, zdolności, dopiero potem jest wybór konkretnej szkoły (...) to powinny być rozwiązania systemowe”. Placówka współpracuje z uczelniami wyższymi w regionie, co podnosi prestiż szkoły, a jednocześnie wskazuje uczniom nowe możliwości. Coraz popularniejszy jest multitasking (wielozawodowość)- „młodzież kończy jeden kierunek, a potem idzie na drugi – fajne myślenie”

Działania podejmowane przez tę placówkę wskazują na potrzebę podejmowania działań w obszarze doradztwa zawodowego i przygotowaniu pełnej informacji skierowanej do rodziców i uczniów, myślących o konkretnym kierunku kształcenia. Każdy z partnerów ma tutaj do zrealizowania określone zadania:

- Doradcy zawodowi – z PUP i szkół, pedagodzy, wychowawcy – stworzenie kompleksowych procedur oceniających predyspozycje i możliwości absolwentów.
- Rodzice – wsparcie dzieci i czynny udział w zapoznaniu się w ofertą szkół ponadpodstawowych i w wizytach studyjnych.
- Nauczyciele szkół podstawowych i ponadpodstawowych – współpraca ponadgminna, przygotowanie realnej i kompleksowej oferty edukacyjnej – wizyty studyjne dla rodziców i dzieci, prezentacja predyspozycji koniecznych do podjęcia nauki konkretnego zawodu.
- Władze samorządowe – koordynacja działań, spotkania z przedsiębiorcami, stworzenie systemu wsparcia i kompleksowej informacji dla firm, mogących realizować praktyki zawodowe na terenie miasta.

Istotnym uzupełnieniem działań edukacyjno-wychowawczych jest szeroko rozumiana profilaktyka, zarówno medyczna, związana ze stanem zdrowia uczniów, jak i wychowawcza, pozwalająca wspierać młodzież w sytuacjach problemowych i unikaniu zachowań niepożądanych. Poniżej zaprezentowano wybrane działania podejmowane na terenie miasta w tym obszarze.

Tabela 22. Wybrane działania profilaktyczne adresowane do dzieci i młodzieży w 2022

Lp.	Nazwa projektu, zakres działań	Adresaci	Uczestnicy
1.	Ogólnopolski Program Profilaktyki czerniaka	klasy VII-VIII	750 osób
2.	Rodzina na tak! „Narkotyki to mnie Nie kręci”	Dzieci ze szkół podstawowych	b/d
3.	Harcerska akcja zima 2022	Dzieci	199
4.	Nie obozowa akcja letnia		270
5.	Prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w obszarze uzależnień i problemów emocjonalnych Warsztaty i konsultacje indywidualne prowadzone przez	Dzieci i młodzież	b/d

	fundację „Uskrzydlić Marzenia”		
6.	Zainteresowani i bezpieczni jako praktyka uniwersalna – zajęcia pozalekcyjne	Dzieci ze szkoły nr 5	135
7.	„Ruch rzeźbi umysł” – sport, zabawa, wychowanie organizator MSZP	Dzieci i młodzież	400
8.	„Sieciaki – poznaj bezpieczny Internet” Organizator MOPS	Dzieci klasy I-VI	15

Źródło: Sprawozdania Wydziału Polityki Społecznej UM

Obszar: Zdrowie, Seniorzy i Osoby z niepełnosprawnościami

Zdrowie

Zgodnie z diagnozą zawartą w projekcie *Regionalnej Polityki Zdrowia Województwa Śląskiego 2030* mieszkańcy regionu śląskiego borykają się z szeregiem poważnych problemów zdrowotnych. Do głównych zaliczyć możemy: nowotwory (najczęściej oskrzeli, płuc, jelita grubego i skóry), zaburzenia psychiczne, choroby układu pokarmowego, choroby układu oddechowego, choroby układu krążenia, choroby układu nerwowego, a w szczególności choroby wieku podeszłego.

Ilustracją ważności tych problemów będzie poniższe zestawienie, oparte na danych GUS. Nie ukazuje całościowego oglądu sytuacyjnego, uwrażliwia jednak na zagrożenia i pozwala na wrywkową analizę porównawczą.

Tabela 23. Przyczyny zgonów w latach 2002- 2021 (na 100 tys. mieszkańców)

Rodzaj choroby	Wskaźnik krajowy	Wskaźnik regionalny	Czeladź
Układ krążenia	35,7	35,1	34,8
Nowotwory	19,6	20,2	19,6
Układ oddechowy	4,8	3,8	5,4
Nowotwory	322,8	304	268
Nowotwór sutka	33,9	39	32,6
Nowotwór szyjki macicy	3,9	6,9	6,9

Źródło: Dane GUS.

Efektywne działania związane z ochroną zdrowia obywateli nie są możliwe bez dobrze przygotowanej kadry medycznej wszystkich szczebli. Tymczasem zgodnie z aktualnymi danymi w krajowym systemie ochrony zdrowia brakuje prawie 70 tysięcy lekarzy (2,3 lekarza na 1000 mieszkańców). Średnia wieku lekarzy i pielęgniarek oscyluje wokół 50 roku życia, co stawia pod znakiem zapytania dalszą wydolność systemu.

Pomimo znaczącego potencjału ochrony zdrowia w naszym regionie potrzeby mieszkańców w zakresie leczenia i profilaktyki nie są w pełni zaspakajane, a w pewnych specjalnościach medycznych (np. psychiatria, geriatria, endokrynologia) sytuacja jest trudna.

Lata 2020 – 2021 to znacząca ilość zgonów bezpośrednio i pośrednio związanych z Covid 19 oraz zgonów w wyniku wstrzymania lub zahamowania diagnostyki i leczenia wielu chorób.

Lokalni eksperci mają świadomość stanu i problemów ochrony zdrowia w mieście, a także potrzeb mieszkańców w tym względzie. Poniżej zaprezentowano analizę SWOT z warsztatów partycypacyjnych.

Tabela 24. Analiza SWOT dla obszaru zdrowie

Mocne Strony	Słabe Strony
<ul style="list-style-type: none"> – Dostateczna ilość poradni POZ (Podstawowej Opieki Zdrowotnej) – Dostateczna ilość przychodni niepublicznych. – Dobra organizacja badań przesiewowych w grupach ryzyka. – Sprowadzenie kadry medycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – Niewystarczająca ilość kadry (lekarzy i pielęgniarek). – Brak nowoczesnego sprzętu medycznego. – Utrudniony dostęp do specjalistów. – Mało oddziałów geriatrycznych. – Za mało geriatrów. – Za mało psychiatrów.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Ułatwienie dostępu do specjalisty (wyszukiwarki, sztuczna inteligencja). – Uruchomienie nowych oddziałów dla ludzi w podeszłym wieku. – zakup nowoczesnego sprzętu medycznego. – Wykorzystanie potencjału lokalnej prasy, plakatów, klubów seniora, biblioteki, Kościoła do promocji zdrowia. 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak efektywnej współpracy z powiatem. – Wzrost liczby mieszkańców których wiek przekracza 60 lat. – Wzrost ilości chorób cywilizacyjnych.

Źródło: Warsztaty partycypacyjne.

Na terenie Czeladzi świadczenia zdrowotne z zakresu podstawowej i specjalistycznej ambulatoryjnej opieki zdrowotnej prowadzi dziewięć podmiotów, co eksperci określają jako wystarczającą liczbę.

Szpital w Czeladzi wchodzi w skład Powiatowego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej. Na terenie szpitala znajdują się następujące oddziały: chorób wewnętrznych, rehabilitacji, urazowo-ortopedyczny, udarowy, neurologiczny, dla nerwowo i psychicznie chorych, dzienny psychiatryczny, dziecięcy, dział anesteziologii, zakład pielęgnacyjny, opieki paliatywnej, zakład anatomopatologii. Ponadto działa tam Przychodnia Specjalistyczna z poradniami: kardiologiczną, diabetologiczną, chirurgiczną, neurologiczną i chorób tarczycy. W ostatnim okresie szpital przeszedł generalny remont – w infrastrukturę i zakup sprzętu zainwestowano 60 mln złotych. Przeprowadzono termoizolację budynku, wyremontowano i powiększono oddziały anesteziologii, intensywnej terapii. Remontowi poddano także inne oddziały, co zwiększa standard oferowanych usług.

Pomimo starań władz różnych szczebli dostępność do placówek ochrony zdrowia jest niewystarczająca. Składa się na to co najmniej kilka przyczyn:

- Demograficzne, starzenie się społeczeństwa, wzrost prognozowanej długości życia, ujemny przyrost naturalny.
- Zwiększenie zapotrzebowania na usługi medyczne, rehabilitacyjne, sanatoryjne, opieki długoterminowej.
- Niedobór kadr medycznych.
- Niedostateczna świadomość społeczna w zakresie profilaktyki.
- Zmiana modelu rodziny i rozpad więzi społecznych.
- Brak spójnej, całościowej koncepcji ochrony zdrowia i szeroko zakrojonych działań profilaktycznych.

Zgodnie z opinią jednego z ekspertów: *„polityka zdrowotna państwa w zasadzie pozostaje na poziomie deklaracji – nie przedstawia strategii dostosowania systemu do nadchodzących zmian społecznych, co sprawia, że podmioty realizujące opiekę nie posiadają odpowiednich instrumentów lub nie są zobligowane do prowadzenia programów skierowanych do osób starszych”*

Seniorzy

W „Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020 -2030” zawarto cele strategiczne poświęcone problematyce osób starszych, m.in.:

- Rozwój warunków sprzyjających aktywnemu i pełnemu uczestnictwu osób starszych w życiu społecznym.
- Rozwój narzędzi lokalnej polityki senioralnej (np. programy, strategie), mającej na celu wszechstronne wsparcie ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb zawodowych, społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych osób starszych.
- Rozwijanie opieki środowiskowej w społecznościach lokalnych ukierunkowanej na wsparcie niesamodzielnych seniorów.
- Tworzenie sieci wsparcia opartych na zasobach indywidualnych (rodzina, otoczenie) i zasobach instytucjonalnych.
- Podnoszenie jakości i dostępności usług, w tym opiekuńczo-pielęgnacyjnych, dostosowanych do potrzeb seniorów, świadczonych w miejscu zamieszkania.
- Opracowywanie i wspieranie programów wspomaganie opiekunów rodzinnych i opiekunów nieformalnych.
- Niwelowanie barier w dostępie seniorów do rynku dóbr i usług.
- Wspieranie inicjatyw nakierowanych na rozwój usług czasu wolnego i infrastruktury rekreacyjnej.

- Edukowanie na temat bezpiecznego korzystania z rynku dóbr i usług przez osoby starsze.
- Tworzenie warunków sprzyjających aktywności zawodowej seniorów.
- Promowanie pozytywnego wizerunku osób starszych.

W województwie śląskim od wielu lat mamy do czynienia z procesem demograficznego starzenia się ludności, w tym także podwójnego starzenia się, polegający na wzroście udziału osób sędziwych (85 lat i więcej) wśród osób starszych (65 lat i więcej).

Czeladź należy do gmin charakteryzujących się jednym z najwyższych odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

Gminy przyjazne osobom starszym i wykorzystujące ich potencjał to coraz częstsze zjawisko społeczne. Analiza dokumentacji partnerów społecznych i obserwacja zróżnicowanych inicjatyw adresowanych do tej grupy społecznej potwierdza obiegowe hasło „Czeladź seniorem stoi”. Władze miasta starają się podejść do zagadnienia całościowo, kreując politykę samorządową i wszystkie jej obszary w taki sposób, by uwzględniały specyficzne potrzeby osób starszych w możliwie największy sposób.

Poziom świadomości potrzeb czeladzkich seniorów jest w lokalnym środowisku eksperckim co najmniej dobry, i wskazuje na konieczność podjęcia w najbliższych latach szeregu inicjatyw na jego rzecz.

Tabela 25. Analiza SWOT dla obszaru - kwestia senioralna

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Znajomość skali zjawiska. – Wiedza na temat organizacji wspierających osoby starsze. – Działania Urzędu Miasta i MOPS rzecz seniorów. – Klub Seniora. – Uniwersytet III wieku. 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak wszechstronnej diagnozy potrzeb osób starszych. – Niewystarczający poziom konsultacji przy tworzeniu oferty dla seniorów. – Brak kompleksowej oferty wsparcia. – Niewystarczający poziom usług medycznych i pielęgnacyjnych. – Apatia znacznej części środowiska.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Pozyskanie środków na działania adresowane do osób starszych. – Wzrost świadomości społecznej. – Wzrost aktywności społecznej seniorów. – Dzienny DPS dla seniorów. 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak środków finansowych na pomoc dla seniorów. – Niedostosowane normy prawa. – Niekorzystna demografia.

Źródło: Warsztaty partycypacyjne.

Eksperti (urbaniści, socjologowie, psychologowie społeczni) wskazują, iż miasta przyjazne seniorom, to miasta przyjazne ludziom w każdym wieku. Ocena tego stanu jest zależna od ośmiu kluczowych obszarów. Pierwsze trzy to: przestrzeń publiczna, transport i mieszkalnictwo, obejmujące otoczenie fizyczne i możliwość przemieszczania się na terenie miasta. Kolejne to: partycypacja społeczna, szacunek i integracja społeczna. Następnie - aktywność obywatelska i zatrudnienie, tworzące otoczenie społeczne seniora. Ostatnie dwa obszary to: komunikowanie się i informacja oraz wsparcie środowiskowe i usługi zdrowotne.

Tabela 26. Poziom przyjazności miasta w opiniach seniorów

Obszar	Wskaźniki
Przestrzeń publiczna.	Czystość, dostępność terenów zielonych, bezpieczeństwo, dobre oznaczenie budynków.
Transport.	Dostępność, poziom skomunikowania, koszt, zasięg, warunki jazdy, informacja o rozkładach.
Mieszkalnictwo.	Poruszanie się po mieszkaniu, dostosowanie do potrzeb seniora, udogodnienia, ogrzewanie, winda.
Partycypacja społeczna.	Imprezy dostępne architektonicznie, dojazd komunikacją miejską. godziny dla seniorów, żadnych ukrytych kosztów, atrakcyjność.
Szacunek i integracja społeczna.	Uczestnictwo w konsultacjach społecznych, współdecydowanie o własnych potrzebach, nauka o starzeniu się, widoczność seniorów w mediach.
Aktywność obywatelska i zatrudnienie.	Wspieranie wolontariatu, przeciwdziałanie dyskryminacji w pracy, dostosowanie miejsc pracy do potrzeb seniora.
Komunikowane i informacja.	Docieranie z kluczowymi informacjami do wszystkich mieszkańców, odpowiednia forma i treść komunikatów, informacja ustna przez osobę zaufaną.
Wsparcie środowiskowe i usługi zdrowotne.	Dostępność wsparcia w codziennej aktywności. Łatwy kontakt, by uzyskać pomoc. Usługi zdrowotne, nie odroczone w czasie i świadczone w domu lub jak najbliżej miejsca zamieszkania.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Friedly Cities.

W przeprowadzonym badaniu widać wyraźnie, że wysokie oceny środowiskowe otrzymują obszary związane z jakością przestrzeni publicznej i partycypacją społeczną. Mniej

jednoznacznie oceniany jest transport publiczny. Mieszkalnictwo jest postrzegane jako dobro rzadkie, a mobilność na rynku mieszkaniowym, związana z wiekiem i zmianą sytuacji rodzinnej, jest stosunkowo niewielka. Proces rotacji na lokalnym rynku, zmiany mieszkania związane ze zmniejszaniem potrzeb seniora, wspomagane lub organizowane przez samorząd, jest jeszcze przed nami. Na razie dominuje przywiązanie do miejsca zamieszkania, mimo że często rodzi to nieuzasadnione koszty ekonomiczne. Presja ekonomiczna będzie się zwiększać, z powodu przewidywanych wzrostów cen energii.

Aktywność obywatelska wielokrotnie inicjowana w Czeladzi podczas realizacji programów unijnych na terenie miasta, nie osiąga wystarczającego status quo; liczebność wolontariuszy jest stosunkowo niewielka.

Wsparcie środowiskowe, zwłaszcza to instytucjonalne, świadczone przez pomoc społeczną, będzie w najbliższym czasie ściśle zależne od sytuacji finansowej miasta, a także zasobów kadrowych MOPS i organizacji pozarządowych. Nie można ocenić, na ile może ono być wspomagane przez pomoc sąsiedzką.

Usługi zdrowotne i rehabilitacyjne są pochodną poziomu funduszy krajowych i kontraktów NFZ, i jako takie w bardzo niewielkim stopniu zależne od władz lokalnych. Działania samorządu intensywnie wspierają ten obszar, finansując i inicjując profilaktykę zdrowotną dla tej grupy wiekowej.

Wolontariat promowany w mieście od lat i realizowany podczas pandemii obecnie funkcjonuje z dużo mniejszym natężeniem. Element zatrudnienia osób po 60 roku życia, traktowany jest jako sprawa indywidualna, często wymuszona trudnościami w budżecie domowym. „Srebrna ekonomia”, rozumiana jako jedna z form aktywności, jest jeszcze w „powijakach”, choć pojawiają się już pierwsze pomysły do implementacji w Mieście.

W 2026 r. rozpocznie się dynamiczny wzrost liczby osób w wieku 80 lat i więcej. Będzie to efektem wchodzenia w okres starości powojennego wyżu demograficznego. W latach 2026-2040 liczba osób w wieku 80 lat i więcej zwiększy się z 1,7 mln osób do 3,4 mln.

Cechą polskiego społeczeństwa jest "feminizacja starości". Wśród populacji osób w starszym wieku większość stanowią kobiety (na 100 mężczyzn przypadają 142 kobiety). Kolejną cechą jest proces „singularyzacja”. Jej wyrazem jest wysoki odsetek osób starszych, prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe.

Obecny system wsparcia seniorów opiera się z jednej strony na opiece sprawowanej przez rodziny, a z drugiej - na świadczeniach opiekuńczych, realizowanych przez wyspecjalizowane placówki. Jednocześnie zanikają rodziny wielopokoleniowe, zwyczajowo zaangażowane w opiekę nad najstarszymi, zwiększa się liczba seniorskich gospodarstw jednoosobowych i osób wymagających stałej opieki medycznej, nie zawsze możliwej do świadczenia w środowisku domowym czy najbliższym otoczeniu.

Na terenie Czeladzi od 2011 roku funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej im. Jana Kaczmarka, specjalizujący się w opiece nad osobami w podeszłym wieku. Docelowo może tam przebywać 48 osób, korzystając z usług bytowych, opiekuńczych i wspomagających. Mieszkańcy codziennie uczestniczą w rehabilitacji indywidualnej, w tym przyłóżkowej, prowadzone są zajęcia z reedukacji motorycznej, obejmujące 20 osób. W ramach działań integrujących prowadzi się gry planszowe, filmoterapię, gry karciane i spotkania z psychologiem.

W obliczu postępujących zmian demograficznych wydolność systemu opieki senioralnej stale spada, choć po pandemii czeladzki Dom Pomocy Społecznej, będący pod egidą władz samorządowych, dysponuje jeszcze wolnymi miejscami.

Osoby niesamodzielne wymagają szczególnego wsparcia ze strony systemu pomocy społecznej oraz sektora ochrony zdrowia. Problemem tej grupy jest coraz mniejszy potencjał ilościowy opiekunów nieformalnych/rodzinych zdolnych do podjęcia obowiązków opiekuńczych.

Opiekunowie rodziny pełniący swoją funkcję przez dłuższy czas w pierwszym rzędzie wymagają wsparcia wytchnieniowego, pozwalającego na regenerację sił i podreperowanie zdrowia. Proces wprowadzenia do domu „czasowego opiekuna” napotyka często na problemy związane z nieufnością wobec osoby obcej. Jak sygnalizują czeladzkie rodziny, opieka nawet krótkotrwała, nad osobą zależną wymaga specjalistycznej wiedzy, której opiekunowie nie posiadają i obustronnego zaufania. Przykład braku zainteresowania dla oferty wytchnieniowej - oferowanej przez czeladzki MOPS - wymaga głębszej analizy i wspólnego wypracowania efektywnych rozwiązań na przyszłość.

Poza usługami świadczonymi przez pomoc społeczną, usługi realizują firmy prywatne. Okazjonalnego wsparcia udzielają również sąsiedzi. W obecnym czasie, po wygaszeniu pandemii zwiększa się szansa na efektywne zdiagnozowanie i monitorowanie potrzeb społecznych w analizowanym obszarze.

Wnioski płynące ze spotkań z seniorami i wywiadów z ekspertami lokalnymi wskazują na potrzebę wsparcia emocjonalnego seniorów i przygotowania oferty usług również w tym zakresie. Długotrwały okres izolacji pandemicznej i obawy związane z sytuacją w Ukrainie, podkopały stabilność emocjonalną wielu seniorów.

W ostatnim czasie zaniepokojenie wzbudza również sytuacja gospodarcza, postępująca inflacja i wzrost kosztów życia, pociągający za sobą wzrost cen usług publicznych, również usług opiekuńczych, ponoszonych przez miasto. Może to, w powiązaniu ze wzrastającą liczbą potencjalnych odbiorców powodować trudności w zaspokojeniu narastających potrzeb seniorów a nawet utrzymaniu stanu obecnej oferty.

W tym kontekście należy w pełniejszy sposób wykorzystywać szanse na stworzenie komplementarnych rozwiązań łączących usługi publiczne ze wsparciem sąsiedzkiem i środowiskowym. Doświadczenia z okresu pandemii wskazują na znaczny potencjał w wielu

społecznościach lokalnych i możliwość inicjowania modelu partycypacyjnego w obszarze pomocy seniorom.

Cele te powinny być realizowane na wszystkich szczeblach samorządowych, zgodnie z możliwościami, potrzebami i zakresem delegowanych zadań i obowiązków.

Na poziomie miasta zaplanowano realizację szeregu działań na rzecz seniorów. Zmierzają one do podniesienia jakości życia osób starszych, poprzez dostosowanie do potrzeb różnego rodzaju usług oraz tworzenie i popularyzację działań umożliwiających aktywne starzenie się (np. w zakresie kultury, edukacji czy aktywności fizycznej).

Działania te realizowane są przez: Wydział Edukacji i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Czeladź, Miejską Bibliotekę Publiczną – Kopalnię Kultury, Uniwersytet Trzeciego Wieku, MOPS – Klub Seniora „Wrzos”, Muzeum Saturn – Galerię Sztuki Współczesnej „Elektrownia”.

Od 2016 realizowany jest lokalny program „Czeladzki Senior 60+”, przeznaczony dla osób w wieku 60+ zamieszkałych na terenie miasta. Dzięki programowi mogą oni korzystać ze zniżek i rabatów przygotowanych przez partnerów programu m.in: kawiarni, instytucji kultury, obiektów sportowych i rekreacyjnych, usług medycznych rehabilitacyjnych, szkół językowych, ośrodków wypoczynkowych i sanatoryjnych.

Kolejnym wartym zauważeniem działaniem jest „Czeladź dla seniora” projekt informacyjny stawiający sobie za cel dotarcie do seniorów z pełną wiedzą o wydarzeniach skierowanych do tej grupy. Nośnikiem jest tutaj insert do miesięcznika samorządowego „Echo Czeladzi”.

Warunkiem pomyślnego starzenia się jest nie tylko dobry stan zdrowia, ale i zachowanie aktywności życiowej. Ważną rolę w jej utrzymaniu pełnią Uniwersytety Trzeciego Wieku, proponując seniorom edukację nieformalną i włączenie do systemu kształcenia ustawicznego poprzez udział w aktywności fizycznej, umysłowej i społecznej. Studenci zdobywają wiedzę i umiejętności, uczestniczą w zajęciach ruchowych i nawiązują kontakty interpersonalne.

Projekt Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Czeladzi jest efektem porozumienia o współpracy zawartego w 2009 roku pomiędzy gminą Czeladź i Akademią WSB w Dąbrowie Górniczej. Koordynatorem projektu edukacyjnego UTW jest Miejska Biblioteka Publiczna. Misją UTW jest przede wszystkim edukacja, możliwość rozwoju zainteresowań, inspiracja do podejmowania wyzwań, aktywizacja społeczna oraz propagowanie zdrowego stylu życia. Oferta skierowana jest do osób powyżej 50 roku życia. Aby zilustrować specyfikę działania UTW w mieście –poniżej zaprezentowano działania podejmowane w trudnym 2021 roku.

W okresie (post)pandemicznym UTW uzyskał nową funkcję. W związku z pandemicznymi doświadczeniami seniorów, Uniwersytet stał się miejscem, gdzie można porozmawiać o swoich lękach i obawach.

Rok 2021 upłynął w cieniu pandemii. Aby wyjść naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom w dobie koniecznej izolacji społecznej, zostały podjęte działania, mające na celu realizowanie zadań za pomocą metod i technik kształcenia na odległość. Niejako przypadkiem, seniorzy

zostali „zmuszeni” do rozwoju swoich kompetencji w sferze teleinformatycznej i komunikacyjnej. Po zniesieniu części restrykcji przywrócono zajęcia stacjonarne: jogę dla seniora, zajęcia z rehabilitantem oraz Nordic Walking.

Narzędziem wspierającym komunikację w środowisku czeladzkich seniorów stał się Facebook. Koordynatorka UTW śledziła i udostępniała aktualne komunikaty i informacje publikowane na stronach Miasta i jego jednostek (m.in. szczepienia, transport), promowała imprezy organizowane dla seniorów, w tym te udostępniane w formie on-line.

W 2021 roku słuchacze UTW mieli możliwość wzięcia udziału w 50 wykładach, w tym w 26 przeprowadzonych online. Tematyka obejmowała m.in: psychologię, socjologię, medycynę, historię geografii, prawo, muzykę, sztukę a także edukację cyfrową i kształcenie z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa. Frekwencja na zajęciach (szczególnie w trybie online) była zróżnicowana, w 21 spotkaniach uczestniczyło prawie 200 osób, daleko mniej niż przed okresem pandemicznym. Bardziej imponująco przedstawia się zbiorcza statystyka podjętych działań: W 2021 roku odbyło się 337 spotkań zorganizowanych przez UTW. Uczestniczyło w nich prawie pięć tysięcy seniorów.

Interesującym rozwiązaniem jest wprowadzenie współfinansowania niektórych bloków zajęć: kursu tańca liniowego, spotkań z rehabilitantem, zajęć na basenie, czy jogi dla seniora. Daje to z jednej strony możliwość poszerzenia oferty skierowanej do seniorów, a z drugiej - redukuje, spotykane niekiedy postawy „roszczeniowe”, stwarzając konieczność współodpowiedzialności za realizowane działania.

Słuchacze UTW są systematycznie informowani o skierowanej do nich ofercie; na stronie internetowej Miejskiej Biblioteki Publicznej, na stronie UTW na portalu społecznościowym na facebooku, w Echu Czeladzi (zakładka dla Seniora) oraz poprzez informację sms. Działania są promowane na stronach internetowych MBP i funpage’u UTW oraz w prasie lokalnej.

Oferta UTW dzięki współpracy różnych instytucji edukacyjnych i kulturalnych jest uzupełniana i dostosowywana do potrzeb środowiska. Trzeba jednak pamiętać, że statystyki dotyczące udziału seniorów w zajęciach UTW są niewystarczające, jeśli chodzi o zobrazowanie tej grupy wiekowej. Uniwersytety gromadzą zazwyczaj osoby lepiej wykształcone i dobrze funkcjonujące w środowisku lokalnym. Spora grupa seniorów przejawia swoją aktywność na innych polach- np. w parafii, Klubie Seniora, czy nieformalnej pomocy sąsiedzkiej. Wiele osób wspiera swoje rodziny, sprawując opiekę nad wnukami, czy sędziwymi rodzicami lub współmałżonkami. Są też jednostki i grupy, wymagające zainteresowania lub zachęcenia do podjęcia aktywności społecznej.

Działania profilaktyczne skierowane do seniorów są istotnym elementem wspomagającym środowisko, ponieważ pogłębiają wiedzę teoretyczną i praktyczną.

Tabela 27. Projekty Uniwersytetu III Wieku w 2021 roku

Nazwa projektu, wykładu	Zakres działania	Liczba uczestników	Okres realizacji
FIT Senior	Poprawa ogólnej sprawności fizycznej seniorów .	264	12.10.2021-17.12.2021 4.03.2022-24.06.2022
Tai CHI	Technika świadomego oddychania i relaksacji .	264	11.006.2021-27.08.2021
Siła oddechu .	Stres, obniżenie ciśnienia, poprawa sprawności ogólnej.	251	9.06.2021-15.12.2021
Grupowe wsparcie psychologiczne.	Walka z emocjonalnymi skutkami pandemii.	78	22.06.2021 – 17.12.2021
„Profilaktyka jelita grubego.	Przekaz informacji.	11	24.08.2021
„Szczepienia COVID”.	Przekaz informacji.	14	28.09.2021
Wzmacnianie odporności organizmu pod lupą dietetyka.	Przekaz informacji .	17	01.12.2021

Źródło: sprawozdanie z działalności UTW za 2021

Ponadto w regularnie prowadzone są, cieszące się dużym zainteresowaniem, badania przesiewowe dotyczące wielu chorób . Podczas cyklicznie organizowanego „Festynu Zdrowia” można wziąć udział w badaniach i zasięgnąć porady lekarza specjalisty.

Intensywne działania podejmuje Klub Seniora „Wrzos” przy czeladzkim MOPS. W ramach regularnych spotkań odbywają się spotkania przy kawie, warsztaty, spotkania związane ze zdrowiem i rehabilitacją , wykłady dotyczące wielu interesujących tematów , wyjścia do kina i wyjazdy do placówek kulturalnych., zajęcia plastyczne, muzyczne i teatralne.

Przed lokalną społecznością stoi wyzwanie, by nie tylko utrzymać i rozwijać szeroką ofertę dla seniorów, utrzymywać mobilizację osób które już z niej korzystają. Równie istotnym problemem jest ciągle duża grupa potencjalnych odbiorców, którzy z tego rodzaju oferty nie korzystają, wykazując się biernością i wycofaniem z jakiegokolwiek aktywności społecznej. Akceptacja takiego (samo)wykluczenia społecznego w dłuższej perspektywie nie służy zarówno tym osobom, jak i całej społeczności. Należy oczekiwać, że wraz z dalszym starzeniem się lokalnego społeczeństwa, bez takich świadomych działań aktywizacyjnych, włączających, liczba osób niezintegrowanych w lokalną społecznością będzie rosła. Ściśle rzecz ujmując, istnieje niebezpieczeństwo, że starość może mieć dwa, nie przeplatające się ze sobą modele. Pierwszy, w którym jest coraz więcej dobrze funkcjonujących osób, proaktywnych, doświadczających sukcesu starości, dobrze zintegrowanych ze społecznością

lokalną oraz drugi, w którym dominuje pasywność, wycofanie, a z czasem roszczeniowość, dojmująca samotność, poczucie porażki.

Niepełnosprawność

Niepełnosprawność staje się współcześnie jedną z kluczowych kwestii społecznych. Wynika to z faktu, że jako społeczeństwo żyjemy coraz dłużej, a dłuższe życie nieuchronnie wiąże się z pogorszeniem sprawności. Problem niepełnosprawności nie dotyczy jednak wyłącznie osób starszych. Wskutek wad wrodzonych, przewlekłych chorób, wypadków oraz urazów może on wystąpić również wśród osób młodych.

Definicja stosowana przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) przyjmuje, że do kategorii osób niepełnosprawnych zaliczają się: „osoby z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami”. W zależności od typu schorzenia można mówić o wielu rodzajach niepełnosprawności.

W Polsce jest około trzech milionów osób z niepełnosprawnością, to jest takich, które zgodnie z ustawą o rehabilitacji ukończyły 16 rok życia i posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne. Wszystkich osób z niepełnosprawnościami, wg różnych źródeł może być nawet dwukrotnie więcej.

Posiadanie aktualnego orzeczenia wydanego przez ww. organy kwalifikuje daną osobę do grupy niepełnosprawnych prawnie/formalnie i daje podstawę do ubiegania się i korzystania ze specjalnej pomocy, ułatwień czy przywilejów (np. renty z tytułu niezdolności do pracy, zasiłku pielęgnacyjnego, turnusów rehabilitacyjnych, zniżek na przejazdy). Poniżej zaprezentowano liczbę orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych mieszkańcom Czeladzi w ostatnich latach.

Tabela 28. Liczba orzeczeń wydanych przez PZON w latach 2019-2021 z podziałem na stopień niepełnosprawności

Stopień niepełnosprawności	2019	2020	2021
Znaczny	161	152	98
umiarkowany	359	368	270
Lekki	188	143	147

Źródło : dane PCPR Będzin

Tabela 29. Liczba orzeczeń wydanych przez PZON w latach 2019-2021z podziałem na wiek

Wiek	2019	2020	2021
16-25	37	36	22
26-40	48	45	37
41- 59	218	203	148
60 lat i więcej	405	379	308

Źródło: dane PCPR Będzin

Tabela 30. Liczba orzeczeń wydanych przez PZON z podziałem na płeć

Płeć	2019	2020	2021
Mężczyzna	332	338	273
Kobieta	376	325	242

Źródło : dane PCPR Będzin

Trudno jednoznacznie zinterpretować tendencje ubiegania się i przyznawania stopnia niepełnosprawności w ostatnich kilku latach, zwłaszcza, że komisje w okresie pandemii nie miały bezpośredniego kontaktu z osobami składającymi wnioski. Widać spadek liczby orzeczeń, zwłaszcza tych o stopniu znacznym. We wszystkich stopniach niepełnosprawności liczba przyznanych orzeczeń koreluje dodatnio z wiekiem, co wydaje się konstatacją oczywistą (*im starszy, tym bardziej chory*), płeć nie jest tak silnym czynnikiem różnicującym.

Celem wsparcia społecznego osób z niepełnosprawnościami jest między innymi zapewnienie poczucia bezpieczeństwa fizycznego (opieka, pomoc w czynnościach dnia codziennego, usługi zdrowotne, ochrona przed przemocą), socjalnego (świadczenia zapewniające jakość życia) i społecznego (udział w życiu społecznym). Osoby z niepełnosprawnościami wciąż są postrzegane przez pryzmat swojej obniżonej sprawności, kluczem do sukcesu powinna być zatem identyfikacja barier, które osoby te spotykają na swojej drodze. Pozwoli to na prawidłowe interakcje pomiędzy osobami z dysfunkcjami a barierami związanymi z postawami ludzkimi i oddziaływaniem środowiska. Przy czym identyfikacja barier nie może być działaniem jednorazowym, ale raczej procesem ciągłym wpisanym w działalność poszczególnych instytucji działających w mieście; oczywiście w pierwszej kolejności tych powołanych do tego statutowo, ale w dalszej - wszystkich pozostałych. Kultura dostępności objawiać się bowiem powinna w każdym aspekcie funkcjonowania Miasta.

Eksperti uczestniczący w warsztatach partycypacyjnych przeprowadzili analizę SWOT obszaru „niepełnosprawność”, a skrótowy wynik ich pracy przedstawiono poniżej.

Tabela 31. Analiza SWOT dla osób z niepełnosprawnością w Czeladzi

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Wykwalifikowana kadra wspierająca ON. – Instytucje pomocowe, organizacje wspierające ON. – Dobre wykorzystanie infrastruktury, likwidacja barier. 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak dziennego Domu Pomocy Społecznej. – Ograniczeni w działaniach, braki kadrowe. – Słaba motywacja finansowa pracowników. – Brak miejsc pracy dla ON, słabe wsparcie dla ON chcących znaleźć pracę. – Brak szkoleń zawodowych. – Słaby dostęp do kultury.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Poszerzenie bazy systemu pomocy społecznej ,poszerzanie oferty dla środowiska. – Wymiana doświadczeń. – Delegowanie usług NGO. – Szkolenia zawodowe. – Spółdzielnie pracy, miejsca pracy chronionej. – Grupy wsparcia dla rodzin osób z niepełnosprawnościami. – Rozwój opieki wytchnieniowej. – Współpraca z MOPS, z Dziennym Oddziałem psychiatrycznym, z Zespołem Szkół Specjalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – Nietrafienie w potrzeby. – Konflikt interesów między instytucjami. – Słaba komunikacja między instytucjami pomocowymi. – Zmiany w Unii Europejskiej (mniejsze środki na wsparcie). – Niekorzystne zmiany prawa. – Likwidacja zatrudnienia wspieranego.

Źródło: materiały z warsztatów partycypacyjnych

Szansa na poprawę sytuacji osób z niepełnosprawnością na terenie Czeladzi związana jest z podniesieniem poziomu współpracy międzyinstytucjonalnej. Jedynie dobra diagnoza potrzeb tak zróżnicowanego środowiska, daje szansę na wypracowanie szeroko zakrojonego programu wsparcia i wykorzystanie istniejących możliwości.

Istotnym problemem jest dotychczasowe umiejscowienie zakresu działań i kompetencji instytucji wspierających na szczeblach powiatowym i gminnym. Powinno to wymusić efektywną współpracę i planowanie oparte o rzeczywiste potrzeby osób z niepełnosprawnością. Konieczne wydaje się stworzenie obiegu informacji o lokalnym

systemie wsparcia we wszystkich wymiarach dotyczących ON. Powinien on uwzględniać informacje zwrotne od środowiska, korygujące i uzupełniające zadania.

Wspieranie osób z niepełnosprawnością jest zadaniem publicznym o charakterze ponadgminnym, wykonywanym przez powiat. Działania te w zakresie m.in. rehabilitacji społecznej realizowane są przez powiatowe centra pomocy rodzinie. PCPR w Będzinie dofinansowuje i opiniuje szereg zadań adresowanych do omawianego środowiska:

- Uczestnictwo osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.
- Sport, kulturę i rekreację ON.
- Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny.
- Likwidację barier architektonicznych i technicznych.
- Tworzenie i prowadzenie Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Efektom pełnienia przez PCPR funkcji organu dystrybuującego środki na wsparcie środowiska osób niepełnosprawnych i dbającego o merytoryczny i organizacyjny poziom świadczonych usług, jest przeciwdziałanie wykluczeniu niepełnosprawnych w wielu obszarach.

Środki na działania pochodzą z budżetu państwa, dotacji samorządowych, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych a także z aktywności osób niepełnosprawnych.

Szacuje się, że już w 2025 roku na krajowym rynku będzie brakowało 1,5 mln osób. Z tej perspektywy aktywizacja przynajmniej części z grupy ponad miliona osób z niepełnosprawnościami, biernych zawodowo, jawi się nie tylko jako ważny cel społeczny, ale też ważny cel ekonomiczny.

Do najistotniejszych działań realizowanych w programie należą:

- Ułatwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do obiektów użyteczności publicznej.
- Tworzenie warunków do swobodnego przemieszczania się ON.
- Likwidacji barier architektonicznych w ciągach dróg gminnych, stosownie do parametrów właściwych dla osób niepełnosprawnych.
- Stworzenie ON korzystnych warunków do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, a także ich aktywizacja społeczna.
- Wsparcie w aktywizacji zawodowej.
- Prezentowanie problematyki ON na miejskich nośnikach informacji w celu przełamywania stereotypów i uprzedzeń.

Istotnym elementem mającym wpływ na jakość życia osób niepełnosprawnych jest integracja środowiska.

Na terenie Czeladzi funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy „Ostoja”. Jest on ośrodkiem wsparcia o zasięgu powiatowym, przeznaczonym dla 50 osób z zaburzeniami psychicznymi oraz dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Nadzór nad działalnością domu sprawuje Starosta Będziński przy pomocy PCPR. Celem Domu jest przewycięzanie izolacji społecznej osób z niepełnosprawnościami, a także ich integracja społeczna ze środowiskiem lokalnym. Ośrodek działa od poniedziałku do piątku, w godz. od 7-16. Uczestnicy korzystają z zajęć z zakresu terapii zajęciowej, ruchowej, arteterapii, biblioterapii, muzykoterapii, w treningach: funkcji poznawczych, umiejętności społecznych, życia codziennego. Pracownicy ośrodka współpracują z rodzinami i opiekunami, poradniami zdrowia psychicznego, NGO, PUP i innymi jednostkami świadczącymi usługi dla osób niepełnosprawnych.

Kolejnym, dobrym przykładem inicjatyw podejmowanych na rzecz integracji środowiska są działania : Czeladzkiego Stowarzyszenia Pomocy Osobom z Upośledzeniem Psycho-Ruchowym i Stowarzyszenia na rzecz Osób niepełnosprawnych „Familia”. Członkowie Czeladzkiego Stowarzyszenia Pomocy Osobom z Upośledzeniem Psycho–Ruchowym już od 27 lat wspierają środowisko osób z niepełnosprawnością ruchową oraz osób o obniżonej normie intelektualnej. *„Podejmujemy różnorodne inicjatywy oraz realizujemy projekty ukierunkowane na pomoc rodzinom potrzebującym wsparcia i pomocy. W ramach realizacji projektu „Przeciwdziałanie Uzależnieniom i Patologiom Społecznym - „Ośrodek Wsparcia Rodziny” współfinansowanego przez Urząd Miasta Czeladź od wielu już lat nasze rodziny otrzymują wsparcie i profesjonalną pomoc. Również dużym wsparciem dla naszej organizacja jest aktywna współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Będzinie, w ramach której realizujemy kolejne projekty (dofinansowanie wycieczek krajoznawczych i rodzinnych spotkań opłatkowych)”*.

Pomieszczenia, w których na bieżąco są realizowane zajęcia terapeutyczne, zostały gruntownie wyremontowane i odpowiednio wyposażone. Podczas spotkań w Stowarzyszeniu odbywają się zajęcia terapeutyczne, aktywnie działała grupa wsparcia pod opieką psychologa, odbywają się zajęcia usprawniające, plastyczne, rękodzielnicze. Ponadto Rodziny zgromadzone w Stowarzyszeniu zawsze mogą liczyć również na profesjonalną pomoc prawną.

W minionym roku podjęto szereg inicjatyw m.in.: w okresie karnawału zorganizowana została dla naszych dzieci zabawa taneczna z poczęstunkiem, a w czerwcu przeprowadzone zostało szkolenie edukacyjno – integracyjne dla ok. 40 uczestników. Szkolenie dotyczyło trudnych tematów nurtujących opiekunów dorosłych osób z niepełnosprawnością takich jak:

- Wyznaczanie granic intymności osób z niepełnosprawnością.
- Jak nie zostać ofiarą bądź sprawcą przemocy seksualnej.
- Zwiększenie samoakceptacji i podniesienie samooceny.
- Poprawa funkcjonowania środowisk rodzinnych.

„Z okazji Dnia Dziecka został zorganizowany Rodzinny Piknik w ogrodzie przy siedzibie Stowarzyszenia. również w okresie wakacyjnym odbywały się zajęcia dla naszych rodzin, . na zakończenie wakacji została zorganizowana wycieczka trzydniowa do Kotliny Kłodzkiej i okolic, w której uczestniczyło 49 osoby”.

„Planujemy zorganizowanie uroczystego spotkania opłatkowego dla naszych Rodzin, podczas którego dzieci otrzymają paczki od Św. Mikołaja oraz prezentację prac rękodzielniczych wykonanych podczas spotkań w Stowarzyszeniu”.

Stowarzyszenie od wielu lat współpracuje z Katowickim Forum Organizacji Pozarządowych KAFOS uczestnicząc w organizowanych spotkaniach coachingowych, szkoleniach z zakresu pozyskiwania funduszy na działalność organizacji, wolontariatu. Zarząd Stowarzyszenia stara się podnosić swoje kwalifikacje poprzez uczestnictwo w licznych spotkaniach, konferencjach, kursach i szkoleniach.

„Prowadząc powyższą działalność mamy nadzieję, że w pewnym stopniu przyczyniamy się do poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Staramy się zminimalizować poczucie wykluczenia, izolacji i marginalizacji społecznej osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Działalność Stowarzyszenia umożliwia alternatywną formę spędzenia czasu wolnego rodzinom opiekującym się osobami”.

Stowarzyszenie Familia skupia się w swojej działalności na:

- Rozwijaniu i propagowaniu inicjatyw, postaw i działań sprzyjających tworzeniu warunków rozwoju, rehabilitacji i opieki osób niepełnosprawnych.
- Wspomaganiu rzeczowym i finansowym specjalnych form Pomocy i opieki.
- Przyczynianiu się i tworzeniu warunków godnego życia osób niepełnosprawnych.
- Wspieraniu organizacyjnym i rzeczowym osób fizycznych oraz jednostek organizacyjnych, które podejmują działania na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Promowaniu sportu i kultury fizycznej jako czynników poprawiających stan -zdrowia, ułatwiających egzystencję i równowagę psychiczną.
- Wspieraniu zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
- Podejmowaniu działań na rzecz integracji i kontaktów osób niepełnosprawnych i pełnosprawnych oraz integracji społecznej.

Stowarzyszenie organizuje turnusy rehabilitacyjne, wycieczki, wydarzenia kulturalne (m.in. plenery malarskie). Na koniec 2021 - Stowarzyszenie liczyło 66 członków.

Mimo codziennej aktywności i znaczącego wsparcia zez strony Miasta stowarzyszenia borykają się z wieloma problemami:

- Brak wolontariuszy i kadry specjalistycznej.
- Brak środków finansowych na bieżące potrzeby przy jednoczesnym wzroście cen.
- Brak środków na zatrudnianie specjalistów –psychologów, terapeutów zajęciowych.

Wsparcie społeczne osób z niepełnosprawnościami winno uwzględniać wiele obszarów, m.in.: bezpieczeństwo ekonomiczne, zdrowie, opiekę, bezpieczeństwo w środowisku zamieszkania, czas wolny, edukację, mieszkalnictwo.

Analizując wnioski ze spotkań z ekspertami środowiskowymi i opinie odnotowywane podczas warsztatów partycypacyjnych, można stwierdzić, iż osoby niepełnosprawne w Czeladzi potrzebują wsparcia i pomocy w postaci:

- Osób wspierających (asystentów osoby niepełnosprawnej, wolontariuszy, osób pomagających w codziennych czynnościach).
- Zwiększenia dostępu do ośrodków rehabilitacyjnych.
- Tworzenia Klubów Integracyjnych.
- Działań przeciwstawiających się wykluczeniu społecznemu i zawodowemu osób niepełnosprawnych ich rodziców i opiekunów, szczególnie dorosłych osób ze znaczną niepełnosprawnością intelektualną, sprzężeniami i w spektrum autyzmu.
- Kontynuacji/stworzenia usługi oferty wytchnieniowej zgodnej z potrzebami rodzin.
- Analiza dotychczasowej oferty spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w ferie i wakacje.
- Zmiany postaw społecznych (rozumienie, empatia, działania) w zakresie socjalizacji społeczeństwa w analizowanym obszarze.
- Zmiany postaw osób niepełnosprawnych na aktywną, skłoną do uczestniczenia w życiu społecznym.
- Dalszej pracy nad likwidacją barier architektonicznych, przyczyniających się do wzrostu dostępności instytucji publicznych.

Dzięki wiedzy o potrzebach środowiskowych instytucje i organizacje angażujące się w wsparcie mogą efektywniej zmieniać ich profil, natężenie, zakres usług, czy też rozwijać działalność dostosowaną do realnych potrzeb beneficjentów. By tak się stało konieczna jest intensywniejsza integracja środowiskowa i międzyinstytucjonalna.

Niepełnosprawni na lokalnym rynku pracy

Jednym z kluczowych elementów mających wpływ na sytuację analizowanej grupy w kraju jest poziom jej zatrudnienia. Wieloletnia bierność zawodowa 2,5 spośród trzech milionów osób z orzeczeniami o niepełnosprawności stanowi poważny problem społeczno-ekonomiczny.

W 2020 wskaźnik zatrudnienia w kraju wyniósł 54,3%, zaś dla osób z niepełnosprawnością 16,7%. Stopa bezrobocia dla zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnością

oscylowała wokół 5%. Tak niskie wskazanie jest mylące, od 2010 udział biernych zawodowo ON w liczbie osób niepełnosprawnych oscyluje wokół 80%.

W 2021 przyjęto Strategię na rzecz osób z Niepełnosprawnościami, która zakłada do 2030 roku wzrost wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami do 40%.

Na koniec 2021 roku w województwie śląskim zarejestrowanych było ponad 6 tysięcy bezrobotnych niepełnosprawnych. Udział bezrobotnych niepełnosprawnych wśród ogółu zaewidencjonowanych wynosił 7,8%. Wskaźnik zatrudnienia zarejestrowanych osób niepełnosprawnych w województwie śląskim jest stosunkowo wysoki (2019- 23,5%, 2020 - 28,3%, 2021 – 29,3%), tak więc co trzecia zmotywowana osoba z niepełnosprawnością znajduje zatrudnienie.

Młodzi niepełnosprawni w regionie (do 29 roku życia) stanowili w końcu grudnia 2021 9,5% bezrobotnych w tej grupie; najliczniejszą kategorią były osoby w wieku 55-59 lat (21%). Zdecydowana większość bezrobotnych niepełnosprawnych w posiada orzeczenie w stopniu lekkim (60,7%); co trzeci zarejestrowany w tej kategorii jest niepełnosprawny w stopniu umiarkowanym (36,1%) .Niewielka ilość niepełnosprawnych w stopniu znacznym deklaruje aktywizację, rejestrując się w urzędzie pracy (3,2%).

Biorąc pod uwagę przyczyny kwalifikujące do niepełnosprawności, najpowszechniejsze są kłopoty związane z funkcjonowaniem narządów ruchu (28,3%), chorobami psychicznymi (18%) i neurologicznymi (10%). Na terenie powiatu będzińskiego w przeciągu całego 2021 roku liczba zarejestrowanych osób niepełnosprawnych oscylowała między 181(w maju) a 231 (w grudniu).

Liczebności zarejestrowanych niepełnosprawnych mieszkańców Czeladzi są stosunkowo niskie, co nie powinno skłaniać do bagatelizacji zagadnienia. Jak wcześniej nadmieniano, jedyne znikomym odsetek niepełnosprawnych aktywnie uczestniczy aktywnie w rynku pracy.

Tabela 32. Statystyka osób niepełnosprawnych z terenu Czeladzi zarejestrowanych w PUP Będzin w 2021 w przedziałach wiekowych

Wiek	18-24	25-29	30-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60>	razem
Bezrobotni niepełnosprawni	2	3	5	5	8	2	10	15	50
W tym kobiety	1	0	3	3	5	2	5		19

Źródło: dane PUP Będzin

Tabela 33. Czeladcy bezrobotni niepełnosprawni a wykształcenie i okres pozostawiania bez pracy

Wykształcenie	Bezrobotni razem	Do 1 m-ca	1-3	3-6	6-12	12-24	Pow.24
Wyższe	2	1	0	0	1	0	0
Policealne i Średnie zaw.	12	1	1	1	4	1	4
Średnie ogólne	4	1	0	0	1	1	1
Zasadnicze zawodowe	19	1	1	1	4	4	8
Gimnazjalne	1	1	0	0	0	0	0
podstawowe	12	0	0	3	2	4	3
razem	50						

Źródło PUP Będzin

W grupie zarejestrowanych niepełnosprawnych dominują osoby ze stopniem lekkim (27 osób); stopień umiarkowany posiadają 22 osoby. W całej zbiorowości jedynie jedna osoba ma znaczny stopień niepełnosprawności.

Liczebność zarejestrowanych niepełnosprawnych wzrasta wraz z wiekiem. Większość z nich osiągnęła już co najmniej wiek średni. Legitymują się najczęściej wykształceniem średnim lub zasadniczym zawodowym oraz podstawowym.

Najbardziej znaczącym wskaźnikiem jest okres pozostawiania bez pracy. Trzy czwarte nie jest aktywna zawodowo od ponad roku. Jedynie co siódmy bezrobotny niepełnosprawny jest poza rynkiem pracy stosunkowo krótko (do trzech miesięcy). Wykształcenie wpływa na okres pozostawiania bez zatrudnienia, nie jest to jednak wskaźnik znaczący.

Wśród przyczyn niepełnosprawności zarejestrowanej grupy dominują :upośledzenie narządu ruchu i choroby psychiczne (dwie trzecie osób). Ciekawym wskaźnikiem jest staż pracy- prawie połowa zarejestrowanych legitymuje się stażem powyżej 10 lat, jedna czwarta do pięciu lat. Bez stażu są jedynie cztery osoby. Bezrobotni mają więc za sobą doświadczenia rynku pracy, co powinno obniżyć ich poziom lęku w powrocie na rynek pracy i przekonać pracodawcę do zatrudnienia. Nie sposób określić, na ile obecna sytuacja zdrowotna kandydatów ogranicza podjęcie nowego zatrudnienia lub czy rodzaj niepełnosprawności koresponduje z możliwością podjęcia proponowanych ofert

Powiat będziński co roku otrzymuje środki na realizację zadań z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych – w 2021 było to 61 353 zł.

Przeszkody w znalezieniu pracy przez osoby niepełnosprawne w opinii doradców zawodowych będzńskiego PUP i ekspertów w dziedzinie niepełnosprawności to przede wszystkim:

- Brak znaczącej liczby ofert pracy.
- Mało zróżnicowane oferty (sprzedawca, sprzętaczka, ochrona).
- Brak szkoleń adresowanych i dostosowanych do możliwości ON.
- Zbyt wysokie oczekiwania pracodawców.
- Ograniczenia zdrowotne kandydatów do pracy.
- Niechęć pracodawców do zatrudnienia osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności, wynikająca z lęków lub braku wcześniejszych pozytywnych doświadczeń.
- Utrudniony dojazd do pracy (dystans miejsce pracy –miejsce zamieszkania).

Zdaniem doradców zawodowych część klientów jest nisko zmotywowana do wejścia na otwarty rynek, nie zawsze też uzyskują wsparcie w swoim otoczeniu (rodzina, środowisko). Zauważalna jest też grupa rejestrująca się w PUP z uwagi na konieczność wykazania działań, co jest niezbędne przy ubieganiu się w instytucjach pomocy społecznej o różnego rodzaju wsparcie finansowe i rzeczowe.

Elementami mogącymi wspomóc bardziej znaczące zaistnienie niepełnosprawnych na lokalnym rynku pracy jest zdaniem lokalnych ekspertów:

- - Wsparcie pracodawców zainteresowanych zatrudnieniem ON (dotacje)
- Przygotowanie lokalnych projektów adresowanych do ON, poprzedzonych rzetelną diagnozą potrzeb i możliwości tego środowiska.
- Weryfikacja efektywności systemu informacji o możliwościach kształcenia i zatrudnienia i innych form pomocy na rzecz osób ON pragnących wejść lub wrócić na rynek pracy.
- Rozważenie wdrożenia zatrudnienia wspomaganego.
- Intensyfikacja współpracy międzyinstytucjonalnej, regularna współpraca i wymiana informacji; docelowo partnerstwo w konkretnym obszarze – edukacji i zatrudnienia osób z niepełnosprawnością.

Powiat będzński co roku otrzymuje środki na realizację zadań z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych – w 2021 było to 61 353 zł.

Wśród działań PUP wpisujących się w aktywizację środowiska ON i realizację założeń strategicznych w tym obszarze należy wyróżnić:

- Szeroko zakrojoną politykę informacyjną adresowaną zarówno do poszukujących zatrudnienia jak i pracodawców.
- Działania szkoleniowe przygotowane dla tej grupy.
- Projekty szkoleniowe pozwalające na uzyskanie kwalifikacji.

- Współpracę z partnerami działającymi w obszarze wsparcia ON z terenu powiatu.

Ważnym elementem wsparcia i zindywidualizowanego podejścia do osób niepełnosprawnych, pragnących zaistnieć na rynku pracy, jest stosowana przez doradców zawodowych w kilku urzędach metoda „case management”, pozwalająca tej grupie na pełne uczestniczenie w procesie samooceny i wyborze drogi zawodowej. Praca z doradcą zawodowym obejmuje kilka etapów – od diagnozy predyspozycji osoby niepełnosprawnej poprzez wzbudzenie w niej aktywnej postawy na rynku pracy, szkolenie zawodowe, staż przy wsparciu trenera pracy aż po podjęcie zatrudnienia i utrzymanie go.

Ciekawe doświadczenia we wsparciu ON na rynku pracy ma Będziński WTZ. Jego beneficjenci uczestniczyli w projekcie prowadzonym przez Centrum Doradztwa Zawodowego i Wspierania Osób Niepełnosprawnych Intellektualnie (Centrum Dzwoni).

Model zatrudniania jest tutaj poprzedzony warsztatami grupowymi z zakresu kompetencji społecznych, „diagnozą psychologiczno-doradczą, próbkami pracy i praktyką. Podczas praktyki pracodawca ma możliwość wszechstronnego poznania kandydata. ON cały czas jest wspierana przez trenera pracy który reaguje na jego potrzeby i problemy związane z realizacją zadań. Co istotne, wsparcie trenera pracy po podjęciu pracy jest kontynuowane.

Szansa na zwiększenie udziału niepełnosprawnych w lokalnym rynku pracy jest niemożliwa bez pełnej diagnozy i ścisłej współpracy wszystkich środowisk zainteresowanych problemem – a więc jednostki, jej otoczenia rodzinnego i społecznego, instytucji pomocy i integracji społecznej, instytucji rynku pracy, organizacji pracodawców i władz samorządowych.

Obszar: Jakość życia

Wśród obiektywnych warunków mających wpływ na jakość życia, najczęściej analizuje się: warunki ekonomiczne, mieszkaniowe, możliwości spędzania czasu wolnego, stan środowiska naturalnego w miejscu zamieszkania, poziom ochrony zdrowia i środowisko społeczne.

Na ekonomiczny standard życia jednostki wpływają przede wszystkim dochody, oszczędności, stan posiadania i poziom konsumpcji. Subiektywnie pod uwagę brane są także aspiracje i potrzeby jednostkowe, oraz sytuacja własna, porównywana sytuacją innych osób i/lub standardami obowiązującymi w środowisku lokalnym.

W środowisku społecznym elementami podlegającymi ocenie są:

- Kontakty i relacje międzyludzkie.
- Poczucie bezpieczeństwa w kontekście ekonomicznym i fizycznym.
- Stan bezpieczeństwa środowiska zamieszkania.
- Infrastruktura usługowa, transportowa i transport publiczny.
- Średnia oczekiwana długość życia.

W ujęciu ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia jakość życia to „indywidualna percepcja przez jednostki ich pozycji w życiu w kontekście kultury i systemu wartości ,w którym jednostki żyją i w relacji do ich zadań, oczekiwań, standardów i zainteresowań”.

W 2015 roku podczas szczytu ONZ opracowano „Globalne cele zrównoważonego rozwoju”: Uwzględniając polską sytuację społeczno-gospodarczą do najważniejszych zaliczyć można:

- Dobre zdrowie i jakość życia.
- Dobrą jakość edukacji.
- Czystą i dostępną energię.
- Wzrost gospodarczy i dobrą pracę.
- Innowacyjność w przemyśle i infrastrukturze.
- Odpowiedzialną konsumpcję i produkcję.
- Działania w dziedzinie klimatu.
- Silne instytucje lokalne.
- Partnerstwa na rzecz celów.

Znacząca część celów zrównoważonego rozwoju realizowana jest na szczeblu lokalnym przez władze samorządowe, instytucje, organizacje oraz jednostki i grupy nieformalne. Niektóre aspekty jakości życia w Czeladzi przeanalizowano w poprzednich rozdziałach, poniżej zaprezentowano pozostałe kwestie, mogące kształtować jej poziom.

Podczas warsztatów partycypacyjnych eksperci odnieśli się aktualnych problemów związanych z tym obszarem, analizując jednocześnie poziom realizacji zadań planowanych w poprzednim dokumencie strategicznym. Położenie geograficzne Czeladzi jest

niezaprzeczalnym atutem dla jego mieszkańców. Niewielki dystans do stolicy województwa i możliwość korzystnego skomunikowania z innymi miastami regionu, daje możliwość funkcjonowania w niewielkim, zielonym mieście, bez utraty korzyści, wynikających z podjęcia pracy poza Czeladzią czy korzystania z oferty kulturalnej Metropolii. Zwracano uwagę na funkcjonalne położenie przestrzenne osiedli, placówek edukacyjnych i dobrze zagospodarowanych terenów zielonych. Na przestrzeni ostatnich lat odnotowuje się również intensywny rozwój infrastruktury sportowo- rekreacyjnej.

Eksperci jako newralgiczny problem Czeladzi określają mieszkalnictwo (przede wszystkim potrzeby i problemy budownictwa komunalnego). Niskie oceny uzyskują: stan dróg-zwłaszcza powiatowych i brak parkingów przy osiedlach mieszkaniowych (co jest niestety bolączką większości miast regionu). Mimo deklarowanych potrzeb w godzinach późno wieczornych niedostatecznie funkcjonuje komunikacja publiczna, co utrudnia młodzieży i osobom niezmotoryzowanym powrót do domu (udział w imprezach kulturalnych czy sportowych w ościennych miastach).

Plany rozwojowe miasta mieszkańcy wiążą ze znaczącym potencjałem terenów inwestycyjnych i wsparciem finansowym Unii Europejskiej. Koniecznością, zwłaszcza w kontekście sytuacji demograficznej miasta, jest zatrzymanie jego młodych mieszkańców.

Jedną z kart przetargowych ma być rozwój budownictwa dla osób o zróżnicowanym dochodzie. By te plany się powiodły, polityka miasta musi uwzględniać możliwości młodego pokolenia i proponować większą różnorodność rozwiązań, nie stawiając jedynie na rynek wtórny i mieszkania deweloperskie.

Zagrożeniem dla perspektyw rozwojowych Czeladzi może być zdaniem ekspertów zarówno przeinwestowanie jak i drastyczny wzrost kosztów energii i usług oraz zmniejszenie szans na pozyskanie środków unijnych. Należy monitorować zmienne demograficzne (migracja ujemna ,starzenie się mieszkańców, odpływ młodych dobrze wykształconych, niewracających do Czeladzi po ukończeniu studiów), Intensywność występowania tych zjawisk może znacząco utrudniać proces pozytywnej zmiany.

Jednym z podstawowych elementów mających wpływ na jakość życia jest poczucie bezpieczeństwa jednostkowego i zbiorowego mieszkańców. Kwestia ta jest analizowana we wcześniejszej części diagnozy. Warto jednak nadmienić, w kontekście jakości życia, iż działania „uspołeczniające” prowadzone przez Policję, przy współpracy partnerów społecznych przynoszą szereg pozytywnych rezultatów:

- Wzrasta wiedza mieszkańców i służb o zagrożeniach środowiskowych.
- Buduje się pozytywny wizerunek organów porządkowych i instytucji pomocowych
- Tworzą się dobre praktyki współpracy międzyinstytucjonalnej.
- buduje się procedury interwencyjne w sytuacjach koniecznej interwencji np. aplikacja „Moja komenda”.
- Zwiększa się oddziaływanie mieszkańców na niepożądane sytuacje społeczne.

- Wzrasta możliwość dopasowania instrumentów polityki społecznej do konkretnej sytuacji środowiskowej.
- Wzrasta subiektywne poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, przekonanie o kompetencji i efektywności służb.

Kolejnymi atutami wpływającymi na poziom życia w mieście są atrakcyjne i zróżnicowane możliwości spędzania wolnego czasu. Czeladź, mimo że jest miastem stosunkowo niewielkim, posiada znacząca ofertę kulturalną. Jednym z wiodących obiektów jest Muzeum „Saturn” funkcjonujące od 2009 roku. Do jego głównych zadań należy gromadzenie zabytków i wszelkich pamiątek materialnych i niematerialnych z zakresu historii miasta Czeladź, w tym związanych z przemysłem górniczym (historią czeladzkich kopalń „Czeladź” i „Saturn”, dziejami górnictwa i tradycjami górniczymi), prowadzenie działalności wystawienniczej oraz wydawniczej. Muzeum jest postrzegane w przestrzeni miejskiej jako placówka naukowa, realizująca i współrealizująca projekty badawcze, prowadząca działalność popularyzatorsko – edukacyjną i chroniąca elementy dziedzictwa kulturowego, obecne w przestrzeni miejskiej.

Od momentu powstania siedzibą Muzeum jest tzw. Pałac pod Filarami wybudowany w latach 1924-25 jako willa dyrektora kopalni „Saturn”. Drugi obiekt wchodzący skład Muzeum to budynek dawnej elektrowni kopalni „Saturn”, od 2016 roku funkcjonujący jako dział – Galeria Sztuki Współczesnej „Elektrownia”, której industrialne i ponadczasowe wnętrze tworzy przestrzeń do ekspozycji dzieł artystów indywidualnych oraz zrzeszonych w formalnych i nieformalnych grupach twórczych.

Rok 2021 był szczególnym okresem dla wszystkich placówek kulturalnych w Polsce. Pandemia wymusiła czasowe zamknięcie Muzeum i ograniczenie jego działalności. Miało to widoczne konsekwencje, ograniczając frekwencje i ilość organizowanych imprez. Dzięki wyłożonej pracy zespołu muzeum w 2022 roku udało się powrócić do stanu i frekwencji sprzed pandemii.

Poniżej zaprezentowano formy działalności Muzeum wypracowanej na przestrzeni kilkunastoletniej działalności wraz z uwzględnieniem planów na najbliższe lata.

Tabela 34. Oferta programowa Muzeum „Saturn”

Zakres działań	Opis realizacji
Działalność wystawiennicza	<p>Prowadzona w formie wystaw czasowych o tematyce historii miasta i regionu (Pałac pod Filarami) oraz z zakresu dziedzin sztuki najnowszej (Galeria Sztuki Współczesnej „Elektrownia”).</p> <p>W 2024 r. planowane jest otwarcie wystawy stałej poświęconej górnictwu Zagłębia Dąbrowskiego w budynku dawnej Cechowni kopalni „Saturn”.</p>

Działalność popularyzatorska	Prowadzona poprzez organizację wykładów, prelekcji oraz spotkań w ramach cykli: „Wieczory Historyczne na Saturnie”, „Czeladzki Salon Historyczny”, „W Blasku Szabasowych świec”, „Znasz li swój region”, „U Dehnelów na Starej Kolonii”.
Działalność edukacyjna	Prowadzona poprzez organizację lekcji muzealnych i spacerów historycznych dla dorosłych oraz dzieci i młodzieży na każdym szczeblu edukacji połączone ze zwiedzaniem obiektów zabytkowych Czeladzi. Organizacja warsztatów dla seniorów w ramach Muzealnej Akademii Seniora oraz zajęć plastycznych dla dzieci w ramach Muzealnego Klubu Juniora. Prowadzenie konkursu wiedzy o Czeladzi dla klas VII szkół podstawowych wszystkich czeladzkich szkół podstawowych oraz organizacja Biegu Orłąt Lwowskich dla dzieci w wieku 9 lat.
Działalność wydawnicza	Realizowana (w miarę posiadanych środków) poprzez wydawanie publikacji z zakresu historii miasta i regionu. Publikacja kwartalnika „Oficyny Saturnowskiej” oraz kalendarza historycznego.
Wydarzenia okazjonalne związane z dziedzictwem kulturowym	Organizacja (w miarę posiadanych środków) wydarzeń tj.: majowa Noc Muzeów, Industriady – corocznego święta promującego Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego, Europejskie Dni Dziedzictwa, historyczne pikniki plenerowe, a także rekonstrukcje historyczne, „Barbórka na Saturnie”. Od 10 lat organizowana jest coroczna kwesta na rzecz odnowy czeladzkich nagrobków.
Działalność kulturalna	Prowadzona, w miarę posiadanych środków, poprzez organizację koncertów muzycznych w ramach cyklu „Muzyczne Piątki” oraz wydarzeń artystycznych dla dzieci z okazji ich czerwcowego święta pt. „Muzeum Saturn – Dzieciom”.
Krzewienie tradycji i patriotyzmu	Realizowane poprzez organizację wspólnego śpiewania pieśni patriotycznych pt. „Dla Ciebie śpiewam, Polsko!” oraz wspólnego kolędowania pt. „Cała Czeladź śpiewa kolędy!”. Organizacja warsztatów wielkanocnych oraz bożonarodzeniowych w ramach „Spotkań z tradycją”.
Rozwój	Planowane jest pozyskanie środków i przystosowanie obiektu przy cmentarzu żydowskim usytuowanym przy ul. Będzińskiej na cele muzealne związane z kulturą i przeszłością Żydów zagłębiowskich, zakończenie organizacji i zmiana statusu Muzeum Saturn, organizacja 15-lecia Muzeum.

Źródło: Sprawozdanie Muzeum Saturn za 2021

Zgodnie z zapisami statutowymi Muzeum Saturn intensywnie promuje swoją działalność wystawienniczą, edukacyjną i badawczą, współpracując z wieloma placówkami muzealnymi i stowarzyszeniami na terenie całego kraju.

Miejska Biblioteka Publiczna im. Marii Nogajowej pełni nie tylko klasyczne zadania, kojarzące się mieszkańcom z książką i jej funkcją społeczną; jest także animatorem szeregu działań kulturalno – edukacyjnych w mieście. Mimo ograniczeń pandemicznych, działania biblioteki toczyły się wielotorowo. Budynek został dostosowany do współczesnych standardów obiektów użyteczności publicznej. Dzięki instalacji windy korzystać z oferty będą mogli w pełni osoby z niepełnosprawnością. W 2021 roku MBP zakwalifikowała się do 4 rundy Programu Rozwoju Bibliotek. Istotą projektu jest wspieranie bibliotek publicznych w pełnieniu roli lokalnych centrów aktywności publicznej, a także pomoc w zdiagnozowaniu potrzeb lokalnych społeczności i wprowadzeniu usług, które będą odpowiadać na te potrzeby. MBP przyłączyła się do projektu „Nie siedź- sieciuj” Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego.

Na koniec grudnia 2021 książkowe zbiory biblioteczne liczyły 144 232 wolumeny, w czytelniach dostępnych było 115 tytułów gazet i czasopism. Wiele tytułów czasopism biblioteki otrzymują od bibliotekarzy i czytelników. Czytelnicy skłaniają się ku tradycyjnej, papierowej formie prasy i nie wykazują chęci przejścia na czasopisma elektroniczne.

W ciągu 2021 placówki biblioteczne zarejestrowały 4200 czytelników ((spadek o 12,6%), wskaźnik czytelnictwa wyniósł 14,53 czytelników na 100 mieszkańców. Na proces spadku czytelnictwa wpływ miały- pandemia i depopulacja notowana od kilkunastu już lat. Bibliotekę odwiedziły ogółem 54 884 osoby (1czytelnik był w MBP 13 razy w roku, wypożyczając przeciętnie prawie 30 książek). Ci, którzy zdecydowali się na wizyty podczas pandemii, bywali w bibliotece częściej i wypożyczali więcej . Na poziom frekwencji wpływają możliwość samodzielnego logowania się przez czytelników na własne konta czytelnicze i wykonywanie operacji samoobsługowych – prolongaty książek, rezerwacji czy złożenia zamówienia. W 2021 najliczniejszą grupę stanowili czytelnicy pracujący, w średnim wieku (25-44 oraz 45-60) oraz starsi.

Kopalnia Kultury

Kopalnia Kultury to dział Biblioteki, zajmujący promocją i organizacją imprez kulturalnych.

Organizuje koncerty, spektakle teatralne i seanse filmowe dla dzieci i dorosłych oraz wykłady i zajęcia dla uczestników Uniwersytetu trzeciego Wieku w Czeladzi. W Sali Widowiskowej odbywają się uroczystości poszczególnych jednostek miejskich. Prowadzona jest działalność edukacyjna dla najmłodszych.

W wydarzeniach Kopalni kultury uczestniczyło łącznie prawie 11 tysięcy osób, z Kina Kopalni Kultury skorzystało w 2021 3293 widzów. Podobnie jak w latach poprzednich, placówki biblioteczne dzięki zaangażowaniu i pomysłowości swojej kadry podejmowały inicjatywy, w których przenikały się działania kulturalne, informacyjne, edukacyjne, rozrywkowe i społeczne. Organizowano wystawy, spotkania autorskie, lekcje biblioteczne, różnorakie warsztaty i zebrania grup tematycznych

Włączano się w akcje ogólnopolskie – Narodowe Czytanie 2021, Noc Bibliotek, prowadzono wydarzenia online- Światowy Dzień Książki i Prac Autorskich.

Eksperti lokalni zwracali uwagę na konieczność zmiany formuły kontaktu z klientami, która wyniknęła z sytuacji pandemicznej. Przekonanie do uczestnictwa w kulturze w formule online było procesem wymagającym przygotowania atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty- „*nagrywaliśmy koncerty, pokazywaliśmy zbiory online*”.

Spadła liczba wydarzeń kulturalnych, z czasem ludzie przyzwyczaili się do nowej formuły – „*już mamy za sobą wiele miesięcy normalnej pracy, nie wróciliśmy do dawnej liczby uczestników. Niektórzy mają jeszcze sporo lęku (...) ludzie znaleźli sobie inne aktywności, koncerty powracają, gorzej spotkania autorskie*”.

Klientami biblioteki są najczęściej dzieci i ludzie dojrzały, zainteresowanie młodzieży jest dotychczas niewielkie. MBP próbuje dotrzeć do młodzieży z nową ofertą. Biblioteka „Cechownia” będzie przestrzenią otwartą, gdzie będzie można przebywać w nieskrępowanych warunkach, dalekich od wyobrażeń o klasycznej bibliotece, organizować eventy i aktywnie zapoznawać się z różnymi aspektami kultury.

Niewystarczające jest zdaniem pracowników kultury wykorzystanie zasobów i inicjatyw kulturalnych, proponowanych przez czeladzkie placówki. Oferta nie spotyka się ze znaczącym zainteresowaniem lokalnych szkół. Warto przeanalizować ten problem, by uatrakcyjnić proces kształcenia i szerzej zapoznać uczniów z lokalną kulturą i żywą historią, „opakowaną” w atrakcyjną i zróżnicowaną formę.

Ze względu na sytuację finansową i mniejsze dotacje na sferę kultury, pojawił się problem współfinansowania uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych. Dotychczas znacząca część imprez była „darmowa” – finansowana z budżetu miasta. Odbiorca przyzwyczył się do takiej formuły. Coraz trudniej będzie ją jednak utrzymać.

W opinii ekspertów mocne strony czeladzkiej kultury to: infrastruktura „*obiekty, gdzie możemy prowadzić profesjonalną działalność*”, biblioteka w każdej dzielnicy, dobra współpraca z organizacjami pozarządowymi i budżety obywatelskie wydawane na kulturę lokalną. Do słabych należą – *słaba koordynacja imprez często są tym samym czasie, mimo wcześniejszych uzgodnień*”.

Obszar: Bezpieczeństwo

W wizji rozwoju miasta na lata 2016-2023 określono Czeladź jako miasto spokojne, przyjazne i bezpieczne, takie, w którym dobrze się mieszka. Działania podejmowane, by osiągnąć ten stan, są konsekwentne i przynoszą konkretne rezultaty, co pokazały opinie mieszkańców uzyskane w badaniach zrealizowanych w 2016 i 2018 roku.

Podczas warsztatów partycypacyjnych, inauguracyjnych prace nad nowym dokumentem strategicznym, przeprowadzonych w czerwcu br., eksperci w analizowanym obszarze odnieśli się do aktualności problemów bezpieczeństwa, wskazanych w obowiązującym jeszcze dokumencie strategicznym.

Wśród niepokojących zjawisk wskazano na spadek motywacji kadr Policji, Straży Miejskiej i Straży Pożarnej, związany z niedofinansowaniem służb mundurowych i niskim poziomem wynagrodzeń oraz powiązany z tym zjawiskiem, brakiem kadr do obsługi monitoringu. Poprawie uległa natomiast jakość pomocy świadczona ofiarom i sprawcom przemocy, współpraca międzyinstytucjonalna i poziom przepływu informacji między instytucjami. Wśród problemów ciągle aktualnych dla społeczności Czeladzi, znajdują się kwestie instytucjonalne, mogące poprawić stan bezpieczeństwa – prawne, organizacyjne, lokalowe, jednak jedynie w części zależne od działań władz samorządowych i środowiska lokalnego.

Na potencjalne pogorszenie się stanu bezpieczeństwa w mieście wpływ mogą mieć także zmiany o charakterze społecznym- niski poziom kontroli społecznej, dezintegracja rodzin, kształtowanie się postaw niepożądanych .

Tabela 35. Analiza SWOT dla obszaru bezpieczeństwo publiczne.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">– Wykwalifikowana kadra.– Zwartość terytorialna miasta.– Brak „życia nocnego”.– Komisariat Policji i Straż Miejska.– Ochotnicza Straż Pożarna.	<ul style="list-style-type: none">– Ograniczenia finansowe.– Zbyt mało patroli Policji i Straży Miejskiej.– Biurokratyzacja działań.– Brak izby wytrzeźwień i noclegowni.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">– Pozyskiwanie środków zewnętrznych na potrzeby bezpieczeństwa w mieście.– Nowy monitoring w miejscach zagrożonych.– Zagospodarowanie terenów zielonych.	<ul style="list-style-type: none">– Kształtowanie nieodpowiednich wzorów postępowania w rodzinie.– Złe zachowania i postawy mieszkańców.– Niewydolny wymiar sprawiedliwości.– Nieprawidłowe regulacje prawne.

Źródło: Warsztaty partycypacyjne.

Sprawność działania podmiotów „mundurowych” w mieście ma wpływ na subiektywny i obiektywny poziom bezpieczeństwa mieszkańców. Pierwszą analizowaną instytucją jest Miejska Komenda Policji w Czeladzi.

W 2021 stan etatowy Komisariatu Policji w Czeladzi wynosił 57 etatów, tj. o 2 więcej niż w roku poprzednim, co spowodowało zwiększenie ilości służb patrolowych w skali roku z 4476 do 4768 (wzrost o 292 służby patrolowe). Dla zilustrowania bieżących działań policji należy wskazać iż, w ciągu dnia policjanci pionu prewencji na terenie miasta dokonują średnio: 15 interwencji, 23 legitymowań, 13 ujawnień wykroczeń i 4 doprowadzenia.

Corocznie przeprowadza się kilka tysięcy interwencji – w 2019-4734, w 2020 – 4204, a w 2021 – 5540. Wzrasta także intensywność pracy 8 dzielnicowych w terenie.

Tabela 36. Aktywność podejmowana przez dzielnicowych na terenie Czeladzi w latach 2020-2021

Rodzaj działań	2020	2021	Różnica
Czas służby w obchodzie	8947	9542	+595
Ilość interwencji	293	327	+34
Zatrzymanie osób poszukiwanych	3	11	+8
Meldunki informacyjne	19	20	+1
Legitymowanie osób	538	738	+200
Spotkania ze społeczeństwem	44	40	- 4
Procedura Niebieskiej Karty	54	27	-27

Źródło: sprawozdanie KP w Czeladzi

Ponadto dzielnicowi realizują różnego rodzaju działania administracyjne (ustalenia, wywiady, doręczanie korespondencji). W ramach programu „Dzielnicowy bliżej nas” prowadzą akcje informacyjne na temat aktualnych zagrożeń i problemów, organizując debaty i spotkania ze społecznością lokalną i promując aplikację „Moja komenda”

W roku 2021, w związku z pandemią koronawirusa, czeladzcy dzielnicowi przede wszystkim kontrolowali osoby objęte kwarantanną (120-150 adresów dziennie, a w szczycie pandemii 300-400 adresów).

Tabela 37. Przestępczość na terenie miasta 2020-2021

Rodzaj przestępstwa	2020 Przestępstwa stwierdzone	2020 Przestępstwa wykryte	2021 Przestępstwa stwierdzone	2021 Przestępstwa wykryte
Przestępczość ogółem	558	367	668	472
Przestępstwa kryminalne	495	320	523	352
Rozbój	9	8	2	2
Bójka i pobicie	0	0	3	2
Uszczerbek na zdrowiu	10	9	13	12
Kradzież z włamaniem	66	18	109	67
Kradzież	103	45	127	59
Kradzież pojazdu	6	0	2	1
Uszkodzenie rzeczy	54	11	34	11
Ustawa o narkomanii	12	12	32	31

Źródło materiały KM Policji w Czeladzi

Według danych GUS KM Policji w Czeladzi osiąga dobre wyniki wykrywalności (powyżej średniej wojewódzkiej i krajowej) w kategoriach: przestępstw ogółem, przestępstw o charakterze gospodarczym , przestępstw przeciw życiu i zdrowiu.

Działania prewencyjne czeladzkiej Policji adresowane są do różnych grup społecznych :dzieci przedszkolnych i uczniów szkół podstawowych, seniorów ,a także mieszkańców dzielnic i terenów zagrożonych. Działania te spotykają się z aprobatą obywateli. Seniorzy indagowani przez autorów dokumentu strategicznego wskazują na wysoki poziom profesjonalizmu czeladzkiej policji oraz możliwość szybkiego kontaktu w sytuacjach potencjalnego lub realnego zagrożenia. Patrole policji spotykane są przez seniorów w miejscach ich aktywności – parkach ,skwerach oraz centrum miasta. Rodzi to wzrost subiektywnego poczucia bezpieczeństwa w tej grupie.

Wraz ze Strażą Miejską przeprowadzono następujące akcje : „Bezpieczne ferie”, Bezpieczne wakacje 2021, zabezpieczenie „Dni Czeladzi, procesji Bożego Ciała”.

Wśród partnerów instytucjonalnych policji poza samorządem lokalnym i innymi służbami wskazać można MOPS, organizacje pozarządowe, PPPP.

Istotnym problemem lokalnej Policji są niedobory kadrowe. By sprostać obowiązkowi funkcjonariusze podejmują się dodatkowych dyżurów i nadgodzin. Jest to możliwe dzięki wsparciu finansowemu miasta. Miasto wspomaga także bazę techniczną komisariatu współfinansując samochody służbowe. Ze względu na położenie Czeladzi blisko tras przelotowych komisariat odnotowuje kradzieże pojazdów i przestępstwa dokonywane przez przyjezdnych w okolicach Centrum Handlowego M1.

Kolejną instytucją czynnie wspierająca ład i porządek w Czeladzi jest Straż Miejska. Jej kadre stanowi 16 funkcjonariuszy przeszkolonych do wykonywania powierzonych im zadań.

Dokonując inwentaryzacji działań podejmowanych przez nią w 2021 roku można wskazać na wiele czynności, ilustrujących bieżącą pracę tej instytucji.

Tabela 38. Czynności wykonywane przez Straż Miejską w 2021

Czynności wykonywane przez SM w czasie pełnienia służby	Wykonanie w 2021 roku
Kontrola miejsc zagrożonych przestępczością	2095
Zabezpieczenie imprez kulturalnych, sportowych, kościelnych	65
Konwoje, pomoc przy przewozie wartości pieniężnych, dokumentów i osób	290
Kontrola prywatnych posesji (ustawa o czystości i porządku)	227
Kontrole dotyczące zakazu spalania odpadów	167

Źródło: Sprawozdanie z działalności Straży Miejskiej w Czeladzi za 2021 rok.

Strażnicy przeprowadzili 2655 interwencji, dokonując 1243 pouczeń i karząc mandatami 260 osób na łączną kwotę 23750 zł.

W okresie pandemii Straż Miejska przeprowadziła 39 wspólnych służb z policją, podczas których podejmowano działania w zakresie ustanowionych ograniczeń, nakazów i zakazów związanych z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. W marcu 2021 roku dyslokowano strażników miejskich w rejony dużych skupisk ludzkich oraz miejsc zagrożonych- placówek handlowych, targowisk, przystanków w celu przestrzegania dystansu społecznego w przestrzeni publicznej.

Na bieżąco Straż Miejska :

- Utrzymuje stały kontakt z komisariatem policji w Czeladzi w celu dokonywania oceny zagrożeń bezpieczeństwa.
- Prowadzi bieżącą akcję monitoringu w razie potrzeby przekazywaną policji.
- Prowadzi działania prewencyjne w rejonie osiedli mieszkaniowych w celu zapobiegania wybrykom chuligańskim.
- Kontroluje w godzinach wieczornych parkingi osiedlowe ,okolice M1.
- Prowadzi kontrole miejsc szczególnie zagrożonych rozbojami oraz dewastacją urządzeń użytku publicznego.

Najczęściej popełnianymi na terenie miasta wykroczeniami są : niszczenie zieleńców, mienia, zanieczyszczanie miejsc publicznych, zakłócanie porządku publicznego, zaś wśród wykroczeń pozakodeksowych odnotowuje się spożywanie napojów alkoholowych w miejscach publicznych oraz spalanie odpadów.

Straż Miejska w swoich meldunkach wskazuje na miejsca, gdzie najczęściej notuje się:

- Wystąpienia przeciw porządkowi publicznemu i spożywanie alkoholu: ul. Ogrodowa, 17 lipca, oś. Dziekana, ul. Katowicka.
- Dewastacje: Plac Viannay'a, Rynek, parki i place zabaw, przystanki ZTM.
- Wykroczenia przeciw bezpieczeństwu i porządkowi komunikacji: ulice Szpitalna, Nowopogońska, 17 lipca, Tuwima, Rynek.
- Dzikie wysypiska śmieci: ul. Siemianowicka, Szyb Jana, Węglowa, Graniczna, Saturnowska Trznadla, Madera, Wiosenna.

Jednym z podstawowym zadań stawianych patrolom jest patrolowanie i interweniowanie na terenach szkół i przedszkoli i uczulanie na zachowanie młodzieży i dorosłych na boiskach i placach zabaw. W ramach działań proekologicznych SM prowadzi intensywne kontrole spalania paliw stałych, pod kątem spalania odpadów oraz zapisów uchwały antysmogowej.

Znaczącym wsparciem systemu bezpieczeństwa publicznego jest monitoring miejski. Miejsca lokalizacji kamer były konsultowane z funkcjonariuszami Policji. Obraz z kamer przekazywany jest bezpośrednio do centrali zlokalizowanej w budynku Urzędu Miasta. Centrum monitoringu Miejskiego posiada 3 stanowiska do obserwacji. Lokalizacja kamer na terenie miasta daje mieszkańcom poczucie większego bezpieczeństwa, dlatego często wnoszone są prośby o ich umieszczenie w miejscu zamieszkania. Zarejestrowane zdarzenia Straż Miejska wykorzystuje do własnych działań lub przekazuje na żądanie do Komisariatu Policji.

W celu poprawy jakości działań patroli SM na bieżąco kontroluje miejsca zagrożone, nie dopuszczając do aktów wandalizmu i chuligaństwa. Pod stałą „opieką” są tereny zielone mogące przekształcić się w dzikie wysypiska śmieci. W 2021 strażnicy miejscy odnotowali ponad 150 interwencji dotyczących niebezpiecznych dzikich zwierząt.

Celem głównym poprzedniego dokumentu strategicznego w analizowanym obszarze była poprawa i wzmocnienie bezpieczeństwa publicznego w mieście. Po analizie merytorycznych sprawozdań służb mundurowych, wywiadów z ekspertami instytucjonalnymi i zebraniu opinii grup społecznych (seniorzy) należy stwierdzić iż Czeladź jest miastem bezpiecznym i przyjaznym mieszkańcom. Zakładane cele, związane z:

- Poprawą bezpieczeństwa w zagrożonych dzielnicach.
- Wzrostem świadomości społeczności lokalnej w zakresie bezpieczeństwa publicznego.
- Integracją podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa publicznego zostały w dużej mierze osiągnięte.

Kolejnym celem powinno być utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa w mieście.

Nie znaczy to jednak, iż realizacja zadań nałożonych na lokalne służby przebiega bezproblemowo. Pojawiają się nowe problemy natury społecznej, których nie da się rozstrzygać, bez dobrze przygotowanego i licznie adekwatnego do potrzeb personelu. Kadry Komisariatu Policji i Straży Miejskiej są dalece niewystarczające, a regularnie

prowadzony nabór nie przynosi rezultatów. Poziom oferowanych wynagrodzeń nie spełnia oczekiwań kandydatów. Urząd miasta wspiera służby, finansując godziny ponadnormatywne, lecz na dłuższą metę niezbędne jest rozwiązanie systemowe.

Doświadczenia związane z pandemią były udziałem nie tylko jednostkowym, ale i grupowym, związanym z działaniami jednostek samorządu lokalnego, firm i instytucji. Ze względu na zróżnicowaną specyfikę działania każdego podmiotu, ograniczenia natury prawnej, czy epidemiologicznej miały różny zasięg i skutki.

Część instytucji działała w ograniczonym zakresie, część była wyłączona z obiegu gospodarczego lub społecznego, a niektórzy działali intensywniej niż przed pandemią.

Po zakończeniu pandemii w wielu instytucjach pojawiła się refleksja o konieczności wspólnego wypracowania procedur i działań na wypadek powtórzenia się podobnej sytuacji w przyszłości bądź pojawienia się konieczności reakcji na inne sytuacje kryzysowe. Większość podmiotów zgodnie z wymogami prawnymi ma opracowane konkretne procedury na wypadek klęsk żywiołowych i stanów nadzwyczajnych. Jednak doświadczenie okresu pandemii przekonało się że nie wszystkie procesy da się przewidzieć, a improwizacja rzadko kiedy jest efektywna. Podczas warsztatów partycypacyjnych eksperci wskazali na obszary, od których należy rozpocząć prace nad zwiększeniem gotowości instytucji obecnych w Mieście, do szybkiego działania w sytuacjach kryzysowych np. pandemia, wojna, katastrofy ekologiczne, migracje dużych grup ludności:

- Inwentaryzacja obiektów, mogących służyć w razie potrzeby jako schrony.
- Uaktualnienie procedur i oznakowanie obiektów mogących służyć jako schrony.
- Organizacja ćwiczeń na wypadek „W” – symulacja zadań.
- Zaktualizowanie bazy danych osób, odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji w przypadku nadzwyczajnego wydarzenia.

Dalsze prace powinny przebiegać we wszystkich podmiotach, a także w procesie koordynacji i wymiany informacji.

II. PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ

Obszar: Polityka i pomoc społeczna

Należy oczekiwać, że – przynajmniej w pierwszych latach wdrażania nowej SRPS – trend spadkowy charakterystyczny dla prawie całego okresu obowiązywania poprzedniej Strategii zostanie zatrzymany, a z dużym prawdopodobieństwem ulegnie odwróceniu. Inflacja, wzrost kosztów utrzymania, pogorszenie koniunktury gospodarczej, wyhamowanie tempa rozwoju, zmniejszenie dynamiki wzrostu płac, gwałtowny wzrost obciążeń kredytobiorców mieszkaniowych, poważne opóźnienia w wypłacie środków UE, to zjawiska, które można odnotować w okresie poprzedzającym przyjęcie nowego dokumentu strategicznego. Nie ma wątpliwości, że zjawiska te muszą oddziaływać negatywnie na kondycję finansową gospodarstw domowych. Nie są to zjawiska o charakterze lokalnym. Podejmowane przez rząd działania osłonowe, łagodzące skutki kryzysu dla najuboższych mogą okazać się niewystarczające do utrzymania poziomu ubóstwa na obecnym poziomie.

Niektóre ze wskazanych zjawisk mogą ulec zmianie pod wpływem wydarzeń niezależnych od czynników krajowych. Szczególnie dwa z nich powinny być monitorowane na różnych szczeblach (również lokalnym): rozwój sytuacji wojennej w Ukrainie oraz sytuacja pandemiczna. Zarówno nasilenie się ruchów migracyjnych, jak i ewentualne ponowne zaostrzenie reżimu sanitarnego i faktyczne ograniczenie swobody gospodarczej będą powodować wzrost presji na lokalne systemy pomocy społecznej. Dotyczy to oczywiście również Czeladzi. I nie chodzi tylko o konieczność obsłużenia dodatkowych klientów (uchodźców) oraz zwiększenie liczby wykonanych usług opiekuńczych i innych (dla osób izolowanych). Ważniejszy będzie wpływ, jaki nasilenie obu zjawisk wywrze na gospodarkę, w tym konieczność konkurowania o zasoby z nowymi mieszkańcami (dostęp do pomocy społecznej i źródeł zarobkowania) oraz realne zmniejszenie podaży źródeł zarobkowania spowodowane wstrzymaniem się pracodawców z zatrudnianiem nowych pracowników, a dalszej kolejności również zwolnieniami.

W przypadku scenariusza optymistycznego - tj. takiego, który zakłada, że zjawiska zewnętrzne nie wystąpią, a krajowe uda się zminimalizować działaniami osłonowymi - można oczekiwać ustabilizowania wolumenu zapotrzebowania na pomoc społeczną na obecnym poziomie. Pewne formy pomocy mogą cieszyć większym zainteresowaniem niż dotychczas. Choć niekoniecznie będą dostępne dla wszystkich chętnych, co zależy od przyjętych kryteriów dochodowych. Dotyczy to np. dodatków mieszkaniowego i energetycznego.

W obu kategoriach należy jednak oczekiwać w najbliższych 2-3 latach znaczących wzrostów (zarówno w liczbie wniosków, jak i wydatkowanych na ten cel środków, a co za tym idzie również nakładów pracy na obsługę tych form wsparcia). Związane jest to ze spodziewanym pogorszeniem sytuacji na rynku pracy (większe bezrobocie i niższe tempo wzrostu płac,

w rezultacie zubożenie niektórych warstw społeczeństwa). Ale przede wszystkim z zapowiadany wzrostem cen energii.

Inflacja we wrześniu 2022 r. wyniosła 17,2 proc. w porównaniu z wrześniem 2021. W tym czasie najbardziej podrożały nośniki energii - o 44,2 %. Komunikaty Urzędu Regulacji Energetyki przewidują kolejne wzrosty cen na rynkach hurtowych energii i gazu. Ten fakt oraz obecna sytuacja gospodarcza pozwala przewidywać, że problemy z opłacaniem rachunków mogą dotknąć jeszcze większej liczby odbiorców", niż w 2021r. Wtedy to w skali kraju łącznie 265 tysiącom odbiorców został odłączony prąd lub gaz. Wpływ wzrostu cen energii na rynkach hurtowych nie przełoży się bezpośrednio na wzrost cen dla odbiorców indywidualnych, ponieważ rząd zamroził ceny prądu dla gospodarstw domowych, które nie przekroczą limitu 2000 kWh. W niektórych przypadkach limit zużycia prądu podniesiono do 2600 i 3000 kWh. Zamrażanie cen, powoduje jednak, że luka między ceną dla odbiorcy indywidualnego a ceną rynkową stale wzrasta. Jeśli z powodu sytuacji gospodarczej w którym z kolejnych lat obowiązywania Strategii rząd nie będzie w stanie zaproponować dalszego utrzymywania zaniżonych cen, koszty utrzymania mieszkania (mediów) mogą w krótkim czasie wzrosnąć kilkakrotnie. Dodatkowo na ceny energii może wpłynąć przywrócenie pełnego VAT (stawki 23%) oraz podniesienie tzw. stawki mocowej, z której środki służyć mają rozwojowi rynku energetycznego. Wzrost cen energii może w konsekwencji oznaczać gwałtowny wzrost presji mieszkańców na pomoc z MOPS/Gminę w zaspokojeniu potrzeb energetycznych. Podobnie przedstawia się prognoza wzrostu cen paliw wykorzystywanych do ogrzewania domów.

Jeśli dojdzie do zubożenia mieszkańców, a co za tym idzie zwiększenie liczby osób, których nie stać na najem komercyjny lub spłatę rat kredytu zaciągniętego na cele mieszkaniowe, to może pojawić się duża grupa osób, które będą oczekiwały zaspokojenia swoich potrzeb mieszkaniowych przy aktywnym udziale Gminy. Wtedy kolejki ubiegających się o najem lokalu z zasobów komunalnych ulegną znacznemu wydłużeniu. Z drugiej strony, wzrost kosztów utrzymania mieszkania i trudności w jego ponoszeniu może sprowokować ruch na rynku nieruchomości, w tym udostępnienia do najmu prywatnych nieruchomości, które obecnie z różnych powodów stoją puste lub są zajmowane przez liczbę osób niewspółmierną do swojej powierzchni, np. kilkupokojowe mieszkania zajmowane przez osoby samotne. Należy tu wskazać możliwą rolę w animowaniu tego zjawiska, nawet nie poprzez kojarzenie stron, ale np. promowanie tego rodzaju rozwiązań, czy wsparcie informacyjno-prawne procesu.

W najbliższych latach liczba dzieci trafiających do pieczy zastępczej nie powinna wzrastać. Nawet jeśli ubożenie rodzin może zwiększać presję na korzystanie z tej formy pomocy rodzinie, to nie przełoży się to na zwiększone zapotrzebowanie na nowe miejsca w pieczy zastępczej. Z bardzo prostego powodu, jest coraz mniej dzieci w Polsce. Ewentualny wzrost częstotliwości występowania problemów rodzinnych w populacji zostanie zniwelowany

niższą liczebnością populacji, w której ten problem wystąpi. Wartości bezwzględne wskaźników pozostaną na poziomie z poprzednich lat.

Wbrew oczekiwaniom piecza rodzinna nie wyprze pieczy instytucjonalnej. Wynika to zarówno z braku wystarczającej liczby kandydatów na rodziców zastępczych, jak i nasilenia problemów, z którymi dzieci trafiają do pieczy, a z którymi rodzice zastępczy często sobie nie radzą, albo z którymi nie chcą się zmagać, bo odbywa się to kosztem pozostałych dzieci, które mają pod opieką. Piecza zastępcza instytucjonalna w wielu przypadkach będzie lepszym, albo wręcz jedynym rozwiązaniem.

Należy oczekiwać tendencji wzrostowej w dziedzinie uzależnień. Badania wśród młodzieży pokazują dużą dostępność alkoholu, nasilenie zjawisk przemocowych. Oba trendy będą utrzymywać się na wysokim poziomie a nawet wzrastać. Raczej nie będzie to proces o gwałtownej dynamice. Brak dokładnego rozeznania, ale eksperci w wywiadach wskazują na nasilenie się negatywnych zjawisk wywołanych lub wzmocnionych przez izolację i zdalne nauczanie. Chodzi głównie o różne symptomy depresji, fobie szkolne, czy nieradzenie sobie z emocjami i kontaktami społecznymi. Użytki mogą być postrzegane w takich sytuacjach, jako środki radzenia sobie z problemami (co jest – jak pokazują lokalne badania – obecnie relatywnie mało popularnym motywem picia alkoholu). To z kolei może powodować w bliskiej przyszłości wzrost uzależnień wśród młodzieży i młodych dorosłych.

Pojawią się nowe typy uzależnień i/lub obejmować będą coraz młodsze roczniki dzieci i młodzieży. Narkomania nie jest w Mieście zdiagnozowana jako istotny problem społeczny (ze względu na niewielką skalę lub niski poziom rozeznania problemu). Inaczej niż w większych ośrodkach miejskich. Jest jednak tylko kwestią czasu kiedy może się takim problemem stać.

Eksperti wskazywali na zagrożenie uzależnieniami behawioralnymi, wynikającymi z dostępu nowych technologii. Zjawisko będzie narastać. Nie wiadomo, czy wzrost świadomości pedagogów i rodziców w tej dziedzinie przełoży się zahamowanie niebezpiecznych trendów wzrostowych.

Obszar: Rynek pracy i edukacja

Punktem wyjścia dla prognozy procesów społecznych w Czeladzi są zmiany demograficzne. Starzenie się mieszkańców miasta i jego wyludnianie to stały i niekorzystny trend, wpływający m.in. na lokalny rynek pracy. Stopa bezrobocia i wskaźnik zatrudnienia jest zależny od sytuacji gospodarczej, tendencji krajowych i regionalnych, tak więc trudny do przewidzenia., Intensywny proces inflacyjny, postępujący wzrost cen i kosztów prowadzenia biznesu, a także niestabilna sytuacja polityczna mogą doprowadzić do zmiany korzystnych dotychczas trendów i tendencji w mieście. Skala podjęcia zatrudnienia w grupach

długotrwale bezrobotnych będzie zależna od poziomu życia bezrobotnych, sytuacji gospodarczej i wysokości wsparcia finansowego i rzeczowego z budżetu państwa.

Lokalny rynek pracy na razie jest dosyć płytki, dominują firmy zatrudniające do kilku osób, dlatego też trudno spodziewać się znaczącego popytu na imigrantów zarobkowych z Ukrainy. W przypadku pojawienia się znaczących inwestycji sytuacja może ulec zmianie.

Według danych GUS, w Czeladzi w oku 2021 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 3360 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 2358 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Nie przewiduje się wzrostu liczby podmiotów, potencjalny spadek będzie zależny od polityki fiskalnej państwa i kosztów prowadzenia działalności.

Utrzyma się ujemne saldo wyjazdów i przyjazdów do pracy poza Czeladź. W najbliższych latach miasto nie będzie w stanie stworzyć znaczącej liczby zróżnicowanych miejsc pracy.

Czeladź w mniejszym stopniu, niż duże miasta aglomeracji, była dotknięta napływem emigrantów, uchodźców wojennych. Jeśli dojdzie do kolejnych, podobnych przemieszczeń ta sytuacja może ulec zmianie, a presja na pomoc i podjęcie pracy będzie znacznie większa. Obecnie wydaje się, że napływ nawet dwu lub trzykrotnie większej grupy imigrantów, nie przerasta możliwości obsługi tej grupy przez pracowników PUP w Będzinie i MOPS w Czeladzi. Jednak to wszystko przy założeniu, że zakres wymaganej interwencji wobec własnych obywateli będzie na poziomie zbliżonym do obecnego. Obie instytucje odczuwają spadek presji ze strony swoich klientów. Napływ tych dodatkowych klientów i tak nie spowodował, że było ich tyle, co w latach kiedy bezrobocie było najważniejszym problemem społecznych Gminy. Oczywiście ich obsługa wymagała duże zaangażowania ze strony pracowników, pokonania szeregu przeszkód specyficznych dla tej grupy, ale zasadniczo były to formy wsparcia, z którymi obie instytucje są zaznajomione od lat i do świadczenia których są świetnie przygotowane. Należy jednak mieć na uwadze, że w przyszłości napływ uchodźców może nastąpić w sytuacji znacznie pogorszonej sytuacji na rynku pracy, ograniczonych możliwości finansowania wsparcia. Ponadto samo uchodźcy, imigranci mogą być trudniejsi w obsłudze, np. ze względu na większe niż obecnie różnice kulturowe, bariery językowe, czy większą roszczeniowość. To nie jest bardzo prawdopodobny scenariusz, ale też nie niemożliwy. Z całą pewnością obie wskazywane instytucje nie są przygotowane na taki rozwój wypadków. Może zatem warto już teraz mieć na uwadze, że takie zjawiska w najbliższych latach mogą mieć miejsce i lepiej się na nie przygotować.

Konieczny jest rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie **workfare state** (państwa zachęcającego do pracy).

Nastąpi wzmocnienie instytucji, organizacji i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz włączenia społecznego i organizowanie społeczności lokalnej. Miasto powinno pełnić rolę „parasola” dla procesu funkcjonowania partnerstw.

Ważne w tym obszarze jest zapewnienie wsparcia dla tworzenia i rozwoju elastycznych ofert edukacyjnych, dostosowanych do potrzeb osób dorosłych, na przykład poprzez rozwój możliwości w zakresie uczenia mieszanego i cyfrowego, a także poświadczenia umiejętności nabytych w drodze uczenia się nieformalnego i pozaformalnego.

Zwiększanie presji na osiągnięcia w szkole, domu czy pracy wpływa na tendencje do zaniedbywania relacji i wzrost tendencji do zaburzeń zachowania, uzależnień i przemocy.

Kadra nauczycielska Czeladzi starzeje się i deficyt w tym obszarze jest kwestią czasu. Należy monitorować ten proces, zabiegając o nowe kadry. Spada liczebność w klasach, co z kolei powinno wpłynąć na podniesienie się poziomu kształcenia. Poziom kształcenia w czeladzkich szkołach podstawowych utrzymuje się na stałym, zadowalającym poziomie. Należy dokonać analizy słabszych wyników z matematyki i wypracować procedury naprawcze.

Zwiększy się zapotrzebowanie na usługi psychologiczne i terapeutyczne dla dzieci i młodzieży w związku ze zmianami społecznymi, problemami rodzinnymi i wzrostem zachowań niepożądanych.

Pogarsza się sytuacja emocjonalna szeroko rozumianego środowiska szkolnego - dzieci i młodzież, nauczyciele, z uwagi na różnorodne uwarunkowania (pandemia, wojna na Ukrainie, kryzys, niewystarczająca paleta usług psychologiczno-terapeutycznych) Wymaga to od wszystkich instytucji i środowisk uważności we wzajemnych relacjach jednostkowych i grupowych, a także regularnej i ścisłej współpracy.

Pojawi się potrzeba podejmowania intensywniejszych działań w obszarze doradztwa zawodowego, pełnej informacji skierowanej do rodziców i uczniów, myślących o konkretnym kierunku kształcenia i wyznaczeniu mu ścieżki kariery zawodowej.

Władze samorządowe zmuszone będą wzmocnić koordynację współpracy partnerów społecznych i stymulować działania na styku edukacji, kształcenia dorosłych, promocji zasobów miasta i współpracy z przedsiębiorcami Zwiększy to szanse na utrzymanie tendencji rozwojowych miasta.

Obszar: Zdrowie, Seniorzy, Osoby niepełnosprawne

Tendencje wydłużania się wieku mieszkańców ma wpływ na kondycję i poziom ochrony zdrowia, a także zakres usług medycznych i opiekuńczych. Obecnie zakres i jakość leczenia otwartego w mieście utrzymuje się na stałym, akceptowalnym poziomie, usługi rehabilitacyjne i leczenie specjalistyczne są zdecydowanie trudniej dostępne. Nasila się problem braku usług terapeutycznych, wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego adresowanego do seniorów.

Występujące braki kadrowe wśród pracowników służby zdrowia wszystkich szczebli wpłyną na spadek jakości i wydłużenie procesu uzyskania porady medycznej.

Wzrośnie znaczenie usług opiekuńczych, w tym stacjonarnych, będąc coraz większym wyzwaniem dla organizacji miasta i pomocy społecznej. Pojawi się potrzeba poszerzenia spektrum usług adresowanych do seniorów, dlatego należy diagnozować ten problem.

Utrzymanie pozycji Czeladzi jako miasta przyjaznego seniorom będzie wymagało podjęcia działań dostosowawczych w wielu obszarach. Niezbędna będzie analiza demograficzna populacji miejskiej dla zbadania skali potrzeb senioralnych. Wystąpi konieczność poszerzenia bazy lokalowej dla różnych form wsparcia środowiska seniorskiego usytuowanej jak najbliżej miejsca zamieszkania.

Wzrośnie zapotrzebowanie na poszerzenie oferty kulturalnej, wypoczynkowej i edukacyjnej związanej ze wzrostem liczebności seniorów.

Ze względu na coraz mniejszą liczbę kadry pomocy i integracji społecznej, dla realizacji zadań niezbędne będzie łączenie wysiłków różnych podmiotów lokalnych, a także stworzenie efektywnego systemu wsparcia wolontarnego.

Wzmacniającym się trendem będzie zwiększone obciążenie obowiązkami pracowników socjalnych, osób prowadzących rodzinne formy wsparcia i członków rodzin osób zależnych. Niezbędne będzie także usprawnienie komunikacji pomiędzy placówkami świadczącymi usługi zdrowotne a pozostałymi interesariuszami SRPS.

Stopniowo zwiększy się udział osób niepełnosprawnych w życiu miasta. Niezbędne będzie dokonanie lokalnej analizy problemów i potrzeb tego środowiska. Praktyka społeczna, doświadczenia zawodowe pracodawców i codzienne kontakty społeczno-zawodowe zmienią postrzeganie niepełnosprawności przez mieszkańców.

Coraz więcej osób będzie postrzegać samodzielne życie i radzenie sobie z problemami jako element godności osobistej i samorealizacji. Jednocześnie wspieranie osób potrzebujących pomocy w samodzielnym funkcjonowaniu będzie nadal wymagało likwidacji barier i walki ze stereotypami.

Konieczne będzie ułatwianie niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym i ekonomicznym. Nieodwracalny trend wejścia osób niepełnosprawnych na rynek pracy będzie musiał być wspomagany przez instytucje rynku pracy, pomocy i integracji społecznej, a także partnerstwa organizacji pozarządowych i placówek edukacyjnych. Rozwój technologii pozwoli zwiększyć obecność osób z niepełnosprawnościami na lokalnym rynku pracy. Organizacje społeczne wspierające to środowisko będą musiały uzyskać merytoryczne i finansowe wsparcie.

Obszar: Jakość życia

Wśród obiektywnych warunków mających wpływ na jakość życia jednostki, najczęściej wskazuje się: warunki ekonomiczne, mieszkaniowe, możliwości spędzania czasu wolnego, stan środowiska naturalnego w miejscu zamieszkania, poziom ochrony zdrowia i środowisko społeczne.

Warunki pracy i poziom wynagrodzenia są uzależnione od sytuacji gospodarczej i specyfiki regionalnego i lokalnego rynku pracy. Trudno wyrokować o tendencjach w tym zakresie, zważywszy na fakt, iż znacząca część mieszkańców pracuje poza Czeladzią. Dobrym prognostykiem, świadczącym o tendencjach wzrostowych jakości życia w mieście, jest zajęcie przez Miasto Czeladź pierwszego miejsca w rankingu (gminy pow. 20 tys. mieszkańców) miejscowości województwa śląskiego, najlepiej rozwijających się pod względem społeczno - gospodarczym.

Dostęp do kultury w jej różnych wymiarach i aspektach coraz intensywniej decyduje o indywidualnej i grupowej ocenie jakości życia. Pomimo perturbacji związanych z uczestnictwem w kulturze w okresie pandemii i spadkiem jej konsumpcji, należy bardzo wysoko ocenić ofertę kulturalną, proponowaną przez miasto i jego agendy . Tendencja wzrostowa w tym obszarze powinna się utrzymać, należy jednak pamiętać o coraz częstszym mechanizmie indywidualnego artykułowania potrzeb w tym zakresie. Polityka kulturalna powinna być nakierowana na przeciwdziałanie występującym tendencjom osłabiania uczestnictwa w kulturze wysokiej.

Należy także różnicować formy upowszechniania kultury do różnych kategorii wiekowych odbiorców .Ważnym adresatem jest poszerzająca się stale w mieście grupa osób starszych.

Obszar: Bezpieczeństwo

Pogłębia się tendencja niedoborów kadrowych w służbach mundurowych – Policji i Straży Miejskiej. W tej sytuacji coraz trudniej realizować powierzone zadania. Trudno orzec, na ile sytuacja się zmieni, na razie wsparcia w postaci płacenia za nadgodziny udzielają władze miejskie.

Utrzymuje się długotrwała, pozytywna opinia mieszkańców o poziomie bezpieczeństwa w mieście i efektywnych działaniach Komisariatu Policji i Straży Miejskiej. Służby

współpracują z mieszkańcami, efektywnie realizowane są działania o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym.

Wśród niepokojących zjawisk zauważa się spadek motywacji kadr służb mundurowych, związany z niedofinansowaniem służb mundurowych, niskim poziomem wynagrodzeń.

Poprawie uległa natomiast jakość pomocy świadczona ofiarom i sprawcom przemocy, współpraca międzyinstytucjonalna i poziom przepływu informacji między partnerami społecznymi.

Wśród problemów ciągle aktualnych dla społeczności Czeladzi, znajdują się kwestie instytucjonalne, mogące poprawić stan bezpieczeństwa – prawne, organizacyjne, lokalowe, jednak jedynie w części zależne od działań władz samorządowych i środowiska lokalnego.

III. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cele strategiczne i cele operacyjne dla poszczególnych Obszarów Strategii.

Tabela 39. Cele Strategiczne i operacyjne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Czeladź na lata 2023-2030.

Obszar	Cele strategiczne	Cele operacyjne
I. Integracja i pomoc społeczna.	1. Rozwój systemu pomocy społecznej oraz utrzymanie wysokiego poziomu oferowanych usług społecznych.	C.I.1.1. Rozwój usług społecznych i infrastruktury w związku z procesem starzenia się społeczeństwa.
		C.I.1.2. Wzmocnienie roli rodziny w wypełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej
		C.I.1.3. Wykorzystywanie instrumentów aktywnej integracji do poprawy sytuacji mieszkańców doświadczających różnego rodzaju trudności
		C.I.1.4. Poprawa atrakcyjności zatrudnienia w miejskich instytucjach pomocy i integracji społecznej
Rynek pracy i edukacja	1. Stworzenie systemu edukacji i wsparcia grup defaworyzowanych na lokalnym rynku pracy.	C.II.1.1. Aktywizacja zawodowa osób defaworyzowanych na lokalnym rynku pracy (długotrwale bezrobotni, osoby opiekujące się osobami zależnymi).
		C. II.1.2. Wsparcie środowiska osób z niepełnosprawnością w edukacji zawodowej, uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia.
	2 : Stworzenie warunków sprzyjających wysokiej efektywności zatrudnieniowej na lokalnym rynku pracy.	C.II2.1. Stworzenie systemu efektywnego doradztwa zawodowego adresowanego do uczniów szkół podstawowych i ich rodziców.
		C.II.2.2. Wsparcie środowiska pracodawców zainteresowanych organizacją praktyk zawodowych i nauki zawodu.

II. Rynek pracy i edukacja		C.II.2.3. Promocja aktywów gospodarczych Czeladzi.
		CII. 2.4. Integracja środowiska gospodarczego miasta.
		C. II.2.5. Stworzenie lokalnego partnerstwa na rzecz zatrudnienia (PUP,MOPS,NGO).
	3.Wzmocnienie potencjału czeladzkich placówek edukacyjnych	C.II.3.1. Podniesienie jakości i innowacyjności kształcenia.
		C.II.3.2. Aktualizacja katalogu usług niezbędnych do rozwoju i wsparcia dzieci i młodzieży.
III. Zdrowie, seniorzy, osoby niepełnosprawne	1. Rozwój usług zdrowotnych i profilaktyki zdrowia na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych	C.II.3.3. Pozyskanie specjalistów oraz usług psychologicznych i terapeutycznych wspomagających kadre nauczycielską w pracy dydaktyczno-wychowawczej.
		C.II.3.4 Intensyfikacja współpracy placówek oświatowych z instytucjami lokalnymi i środowiskiem.
	2. Aktywizacja środowiskowa i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu seniorów	C.III.1.1. Podniesienie poziomu usług medycznych i opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych i seniorów.
III. Zdrowie, seniorzy, osoby niepełnosprawne	1. Rozwój usług zdrowotnych i profilaktyki zdrowia na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych	C.III.1.2. Edukacja i promowanie zdrowego stylu życia seniorów i osób niepełnosprawnych.
		C.III.2.1 Działania aktywizujące i wspierające samodzielność seniorów.
	2. Aktywizacja środowiskowa i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu seniorów	C.III.2.2. Zwiększenie udziału seniorów w lokalnym życiu społecznym.
3. Działania włączające środowisko osób z niepełnosprawnością w	C.III.3.1. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym pełnoprawnego funkcjonowania w przestrzeni społecznej i publicznej.	

	życie społeczne	C.III.3.2. Aktywizacja społeczna osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.
IV. Jakość życia	1. Dbłość o dobrą jakość życia w Czeladzi	C.IV.1.1. Zwiększenie dostępności mieszkań w Mieście.
		C.IV.1.2. Stwarzanie warunków do aktywności mieszkańców miasta w obszarze sportu i rekreacji w oparciu o infrastrukturę miejską.
		C.IV.1.3. Wykorzystanie istniejącej infrastruktury do zwiększenia dostępu mieszkańców do wartościowej oferty kulturalnej.
		C.IV.1.4. Wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych działających a terenie Miasta oraz zachęcanie mieszkańców do samoorganizacji w celu rozwiązywania zauważanych problemów i zaspakajania potrzeb społecznych.
V. Bezpieczeństwo publiczne	1. Utrzymanie wysokiego standardu bezpieczeństwa publicznego w Mieście.	C.V.1.1. Poprawa bezpieczeństwa w Czeladzi.
V. Bezpieczeństwo publiczne		C.V.1.2. Zwiększanie gotowości instytucji obecnych w Mieście do szybkiego działania w sytuacjach kryzysowych (np. pandemia, wojna, katastrofy ekologiczne, migracje dużych grup ludności).

Źródło: Warsztaty partycypacyjne, propozycje ekspertów instytucjonalnych i środowiskowych.

Kierunki działań dla realizacji poszczególnych celów

Tabela 40. Kierunki działań prowadzące do osiągnięcia celów operacyjnych Strategii

Cele operacyjne	Kierunki działań
C.I.1.1. Rozwój usług społecznych i infrastruktury w związku z procesem starzenia się społeczeństwa.	<ul style="list-style-type: none"> – Dalszy rozwój opieki w miejscu zamieszkania tj. usług opiekuńczych, asystenta osoby niepełnosprawnej oraz opieki wytchnieniowej. – Rozwój wolontariatu i pomocy osobom starszym. – Rozwój działań aktywizacyjnych w sferze społeczno-kultowej tj. UTW, Kluby Seniora. – Zapewnienie funkcjonowania DPS w Gminie dla osób w podeszłym wieku.
C.I.1.2. Wzmocnienie roli rodziny w wypełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej.	<ul style="list-style-type: none"> – Organizowanie Spotkań dla rodzin w różnych miejscach Miasta, wraz z organizacją opieki nad osobami zależnymi (np. chorym dzieckiem, niesamodzielnym dorosłym członkiem rodziny, etc.). – Pozyskiwanie środków zewnętrznych na organizowanie integracji rodzin. – Działania integracyjne, z zapewnieniem finansowania ze środków Miasta i środków zewnętrznych, poprzez funkcjonujące placówki wsparcia oraz organizacje działające w tym obszarze. – Rozwijanie usługi i zwiększanie dostępności asystenta rodziny.
C.I.1.3. Wykorzystywanie instrumentów aktywnej integracji do poprawy sytuacji mieszkańców doświadczających różnego rodzaju trudności.	<ul style="list-style-type: none"> – Pozyskiwanie środków zewnętrznych, UE + programy krajowe. – Atrakcyjne oferty pracy w CUSIAL-ach w gminie. – Stworzenie działań integracyjnych dla cudzoziemców

	<p>(z Ukrainy).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tworzenie grup wsparcia (po covid, wojnie, przemocy i in.). – Zapewnienie wsparcia psychologicznego, prawnego, rodzinnego.
<p>C.I.1.4. Poprawa atrakcyjności zatrudnienia w miejskich instytucjach pomocy i integracji społecznej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Zapewnienie wynagrodzeń adekwatnych do wykształcenia, wiedzy, doświadczenia, wymagań, poziomu trudności w wykonywaniu zadań. – Stworzenie systemu dodatków i systemu motywacyjnego pracowników zapewniającego wynagrodzenie za dodatkowe zadania. – Poprawa warunków pracy i warunków socjalnych dla pracowników już pracujących. – Niwelowanie różnic pomiędzy wynagrodzeniami w różnych urzędach, jednostkach organizacyjnych.
<p>C.II.1.1. Aktywizacja zawodowa osób defaworyzowanych na lokalnym rynku pracy (długotrwale bezrobotni, osoby opiekujące się osobami zależnymi).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Realizacja usług pośrednictwa i poradnictwa zawodowego. – Usługa szkoleniowa w zakresie nabywania, podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych. – Zatrudnianie wspierane. – Realizacja projektów i programów rynku pracy (w tym pilotażowych). – Nabywanie doświadczenia zawodowego – staże. – Współpraca z partnerami rynku pracy, w tym ze szkołami. – Wspieranie samozatrudnienia (poradnictwa w zakresie umiejętności przedsiębiorczych, udzielanie jednorazowych środków na uruchomienie

	<p>własnej działalności gospodarczej).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wsparcie przedsiębiorców w ramach doposażonego/wyposażonego stanowiska pracy (w tym dla długotrwale bezrobotnych osób opiekujących się osobami zależnymi).
<p>C.II.1.2. Wsparcie środowiska osób z niepełnosprawnością w edukacji zawodowej, uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Ze strony PUP działania integracyjne, w tym promocyjne na rzecz osób niepełnosprawnych. – Współpraca instytucjonalna z PFRON/ZUS. – Działania promocyjno-edukacyjne wśród przedsiębiorców – pracodawców z zakresu zatrudniania osób niepełnosprawnych. – Realizacja wsparcia w ramach KFS. – Realizacja programów pilotażowych, specjalnych finansowanych z Funduszu Pracy. – Współpraca PUP z partnerami rynku pracy, w tym ze szkołami.
<p>C.II.2.1. Stworzenie systemu efektywnego doradztwa zawodowego adresowanego do uczniów szkół podstawowych i ich rodziców.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie kształcenia nauczycieli z doradztwa zawodowego. – Rozszerzenie bazy informacji o szkołach ponadpodstawowych. – Spotkania z rodzicami dotyczące tematu szeroko rozumianego doradztwa zawodowego. – Tworzenie możliwości do zapoznania się z przyszłym zawodem, np. poprzez prelekcje zawodowe, spotkania z przedstawicielami różnych zawodów, czy wizyty w zakładach pracy.
<p>C.II.2.2. Wsparcie środowiska pracodawców</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Promocja staży wśród pracodawców. – Promocja stażu wśród potencjalnych stażystów.

zainteresowanych organizacją praktyk zawodowych i nauki zawodu.	<ul style="list-style-type: none"> – Realizacja staży.
C.II.2.3. Promocja aktywów gospodarczych Czeladzi.	<ul style="list-style-type: none"> – Tworzenie/udostępnianie infrastruktury przyciągającej nowych przedsiębiorców, tworzących nowe miejsca pracy. – Zachęcanie mieszkańców do podejmowania nowych i rozbudowywania już istniejących działalności gospodarczych.
C.II.2.4. Integracja środowiska gospodarczego miasta.	<ul style="list-style-type: none"> – Utrzymywanie dobrego klimatu dla przedsiębiorczości. – Spotkania i konsultacje ze środowiskiem przedsiębiorców.
C.II.2.5 Stworzenie lokalnego partnerstwa na rzecz zatrudnienia (PUP,MOPS,NGO).	<ul style="list-style-type: none"> – Wypracowanie obszarów współpracy. – Diagnoza odbiorcy docelowego planowanych działań (lepsze poznanie się – partnerstwo w celu ustalenia poszczególnych zadań do realizacji przez partnera). – Działania promocyjne w celu pozyskania dodatkowych partnerów planowanych działań. – Współpraca z partnerami rynku pracy, w tym szkołami.
C.II.3.1. Podniesienie jakości i innowacyjności kształcenia.	<ul style="list-style-type: none"> – Finanse. – Treningi. – Kursy. – Szkolenia.
C.II.3.2. Aktualizacja katalogu usług niezbędnych do rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> – Partnerstwo instytucji oświaty z innymi podmiotami działającymi w mieście lub gotowymi taką

i wsparcia dzieci i młodzieży.	<p>działalność prowadzić.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Stworzenie katalogu usług. – Aktualizowanie i udostępnianie katalogu usług.
C.II.3.3. Pozyskanie specjalistów oraz usług psychologicznych i terapeutycznych wspomagających kadre nauczycielską w pracy dydaktyczno-wychowawczej.	<ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie nakładów finansowych na pomoc psychologiczno-pedagogiczną. – Podnoszenie prestiżu zawodu. – Podnoszenie kompetencji i rozwój zawodowy pracowników. – Doposażanie sal terapeutycznych (specjalistycznych). – Tworzenie warunków do wymiany doświadczeń zawodowych na poziomie lokalnym/regionalnym, krajowym i międzynarodowym. – Ograniczanie biurokracji.
C.II.3.4. Intensyfikacja współpracy placówek oświatowych z instytucjami lokalnymi i środowiskiem.	<ul style="list-style-type: none"> – Cykliczne spotkania organizowane przez Miasto, w celu wymiany doświadczeń i współpracy środowisk. – Promowanie współpracy lokalnej jako narzędzia zwiększania efektywności działania placówek edukacyjnych.
C.III.1.1. Podniesienie poziomu usług medycznych i opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych i seniorów.	<ul style="list-style-type: none"> – Promocja i realizacja krajowych i regionalnych programów profilaktycznych i przesiewowych. – Rozwijanie katalogu usług medycznych dostępnych w lokalnych jednostkach ochrony zdrowia. – Dowóz osób z niepełnosprawnościami na badania. – Wsparcie domów seniora (warsztaty, szkolenia).
C.III.1.2. Edukacja i promowanie zdrowego stylu życia seniorów i	<ul style="list-style-type: none"> – Akcje i badania profilaktyczne.

osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> – Spotkania i prelekcje. – Akcje promujące zdrowy tryb życia. – Zwiększenie tematyki prozdrowotnej w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku.
C.III.2.1 Działania aktywizujące i wspierające samodzielność seniorów.	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie działalności stowarzyszeń przez instytucje miejskie. – Organizacja spotkań dla seniorów. – Prelekcje z lekarzami różnych specjalności, dietetykiem, fizjoterapeutą. – Organizacja wydarzeń kulturalnych dla seniorów. – Organizacja wydarzeń edukacyjnych dla seniorów.
C.III.2.2. Zwiększenie udziału seniorów w lokalnym życiu społecznym.	<ul style="list-style-type: none"> – Akcje profilaktyczne. – Wydarzenia kulturalne. – Wydarzenia edukacyjne. – Prelekcje ze specjalistami. – Działania UTW.
C.III.3.1. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym pełnoprawnego funkcjonowania w przestrzeni społecznej i publicznej.	<ul style="list-style-type: none"> – Dostosowywanie infrastruktury miejskiej do osób ze szczególnymi potrzebami. – Prowadzenie stron/serwisów internetowych zgodnie z polityką dostępności. – Podejmowanie działań aktywizujących osoby z niepełnosprawnościami. – Dowóz uczniów niepełnosprawnych do placówek oświatowych. – Zabezpieczenie transportu osób niepełnosprawnych.
C.III.3.2. Aktywizacja społeczna	<ul style="list-style-type: none"> – Wszystkie imprezy w mieście dostępne dla osób

osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.	<p>niepełnosprawnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w wymiarze cyfrowym, informacyjnym i architektonicznym. – Małe granty dla organizacji zajmujących się aktywizacją osób niepełnosprawnych. – Pozyskiwanie środków zewnętrznych na aktywizację osób niepełnosprawnych i realizacja projektów społecznych z udziałem tych osób, również w charakterze współorganizatorów i współprowadzących, jeśli zadeklarują taką gotowość.
C.IV.1.1. Zwiększenie dostępności mieszkań w Mieście.	<ul style="list-style-type: none"> – Udział gminy w spółce SIM Zagłębie – adaptacja na mieszkania budynku przy ul. 12 Listopada. – Współpraca z inwestorem prywatnym w zakresie budowy nowych mieszkań na terenie gminy (np. ul. Hallera). – Adaptacja nieruchomości zasobów komunalnych na mieszkania. – Zachęcanie mieszkańców do samodzielnego zaspokajania swoich potrzeb mieszkaniowych.
C.IV.1.2. Stwarzanie warunków do aktywności mieszkańców miasta w obszarze sportu i rekreacji w oparciu o infrastrukturę miejską.	<ul style="list-style-type: none"> – Zwiększanie infrastruktury sportowej/ rekreacyjnej Gminy. – Remont stadionu im. J.Pawełczyka. – Nowe obiekty sportowe – przyszkolne (SP 4, ul. Katowicka). – Rewitalizacja Parku JORDAN. – Budowa велоstrad wraz z GZM oraz gminami

	<p>sąsiednimi.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Troska o już istniejące oraz dalsza rozbudowa ścieżek rowerowych – rekreacyjnych. – Wprowadzenie „roweru metropolitalnego”. – Kontynuowanie funkcjonowania systemu „rower miejski” i „hulajnoga miejska”. – Modernizacja i zagospodarowanie terenu zielonego „Przetok” – Sukcesywne remontowanie obiektów sportowych w Mieście. – Adaptacja i modernizacja warsztatów mechanicznych po KWK Saturn na krytą pływalnię.
<p>C.IV.1.3. Wykorzystanie istniejącej infrastruktury do zwiększenia dostępu mieszkańców do wartościowej oferty kulturalnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Rozpoczęcie działalności „Cechowni”. – Dodatkowa, nowa oferta kulturalna dla mieszkańców – cechownia. – Planowana rozbudowa kopalni kultury – zwiększenie oferty dla mieszkańców. – Modernizacja MBP w Czeladzi i wyposażenie. – Kontynuacja działań Muzeum SATURN i Galerii ELEKTROWNIA. – Czeladź na szlaku zabytków techniki. – Zajęcia UTW Czeladź. – Zwiększenie oferty dla młodzieży - większa interaktywność Cechowni.
<p>C.IV.1.4. Wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych działających a terenie Miasta oraz zachęcanie mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Działalności CIUSIAL-ów. – Kamienica Konarzowskich – wsparcie organizacji pozarządowych.

<p>do samoorganizacji w celu rozwiązywania zauważanych problemów i zaspakajania potrzeb społecznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Utrzymanie dotacji dla organizacji pozarządowych z budżetu gminy. – Wspieranie inicjatyw społecznych. – Wsparcie merytoryczne gminy w uzyskaniu środków zewnętrznych. – Tworzenie „dobrego klimatu” da rozwoju i funkcjonowania stowarzyszeń z Czeladzi.
<p>C.V.1.1 Poprawa bezpieczeństwa w Czeladzi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Rozbudowa systemu monitoringu w mieście. – Udostępnienie monitoringu Policji w czasie rzeczywistym. – Zwiększenie stanu osobowego Straży Miejskiej – stworzenie systemu wynagradzania, który przyciągnie młode osoby do pracy. – Dalsze rozbudowa parkingów samochodowych przy budownictwie z okresu PRL z systemem monitorującym i oświetleniem. – Wspólne akcje partnerów zwiększające świadomość społeczną w zakresie bezpieczeństwa publicznego. – Spotkań ze społeczeństwem, szczególnie z osobami starszymi, w kierunku uświadamiania przestępstw, np. cyberprzestępstw. – Działania wynikające z szerokiego patrzenia na bezpieczeństwo, np. związane z profilaktyką pocovidową. – Kursy samoobrony dla seniorów. – Zwiększenie służb ponadnormatywnych.
<p>C.V.1.2. Zwiększanie gotowości instytucji obecnych w Mieście</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Inwentaryzacja obiektów mogących służyć w razie potrzeby jako schrony.

<p>do szybkiego działania w sytuacjach kryzysowych (np. pandemia, wojna, katastrofy ekologiczne, migracje dużych grup ludności).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Uaktualnienie procedur i oznakowanie obiektów mogących w razie potrzeby służyć jako schrony. – Organizacja ćwiczeń na wypadek „W” – symulacja zadań. – Zaktualizowanie bazy danych osób odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji w przypadku nadzwyczajnego wydarzenia.
--	---

Źródło: Warsztaty partycypacyjne, propozycje ekspertów instytucjonalnych i środowiskowych.

IV. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII ORAZ JEJ RAMY FINANSOWE

Zaangażowanie partnerów w realizację poszczególnych celów Strategii

Tabela 41. Udział poszczególnych instytucji w realizacji poszczególnych celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Czeladź

Cele operacyjne	Partnerzy
C.I.1.1.	MOPS. DPS. Wydział Polityki Społecznej UM.
C.I.1.2	MOPS. PCPR.
C.I.1.3.	MOPS. Wydz. Edukacji i Polityki Społecznej. PUP. PCPR.
C.I.1.4.	Gmina. UM. Poszczególne jednostki organizacyjne.
C.II.1.1.	Pracodawcy. Przedsiębiorcy. Ośrodki szkoleniowe. Agencje zatrudnienia. Gmina. MOPS.
C.II.1.2.	PFRON. ZUS. Szkoły. PUP. MOPS. PCPR
C.II.2.1.	Szkoły. PUP. Urząd Miejski. Organizacje pozarządowe. Rodzice.
C.II.2.2.	Pracodawcy. Szkoły. PUP.
C.II.2.3.	Wydział Promocji Urzędu Miasta. Organizacje zrzeszające Pracodawców. Inwestorzy, którzy podjęli działalność na terenie miasta.
C.II.2.4.	Urząd Miasta i jego agendy. Przedstawiciele lokalnego biznesu. Powiatowy Urząd Pracy.
C.II.2.5.	Przedsiębiorcy. Pracodawcy. Szkoły. Gmina - UM. PUP. MOPS.
C.II.3.1.	Szkoły. Gmina.

C.II.3.2.	Szkoły. Kadra specjalistyczna pedagogów szkolni, psychologowie. Rodzice. Dostawcy zewnętrzni (miasta ościennie). Komitety rodzicielskie.
C.II.3.3.	Szkoły. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna. Podmioty prywatne specjaliści prowadzący indywidualną działalność gospodarczą. Urząd Miasta.
C.II.3.4.	Urząd Miasta. MOPS. PPP. Placówki kultury.
C.III.1.1.	Placówki medyczne. DPS. PFRON. Starostwo powiatowe.
C.III.1.2.	Jednostki gminne. Placówki medyczne. Stowarzyszenia. Placówki oświatowe. PFRON. Starostwo. Urząd wojewódzki. Urząd marszałkowski.
C.III.2.1.	Domy pomocy społecznej. Organizacje pozarządowe. Jednostki gminne. Uniwersytet Trzeciego Wieku. Organizatorzy kultury. Organizatorzy sportu i rekreacji.
C.III.2.2.	Gminne jednostki organizacyjne. Instytucje kultury. Instytucje sportu i rekreacji. Organizacje pozarządowe. UTW.
C.III.3.1.	PFRON. Gminne jednostki organizacyjne. Placówki oświatowe. Starostwo powiatowe. NGO.
C.III.3.2.	Organizacje pozarządowe. UM i jego agendy. Placówki Kultury. MOPS
C.IV.1.1.	SIM Zagłębie. Gmina Czeladź. TBS – ZBK. Inwestorzy prywatni.
C.IV.1.2.	Gmina Czeladź. MOSIR.
C.IV.1.3.	Miejska Biblioteka Publiczna. Muzeum SATURN. Cechownia. Kopalnia Kultury. MOSIR. MZGK.
C.IV.1.4.	CIUSIAL (MOSP). Urząd Miejski. MOSIR. Organizacje pozarządowe.

C.V.1.1.	– UM. Czeladzka Spółdzielnia Mieszkaniowa. Straż Miejska. Policja Państwowa.
C.V.1.2.	– Policja. Straż Miejska. Straż Pożarna. Zespół Zarządzania Kryzysowego UM. Służby medyczne. Wszystkie instytucje w mieście.

Źródło: Warsztaty partycypacyjne, propozycje ekspertów instytucjonalnych i środowiskowych.

Ramy finansowe Strategii

Źródłami środków finansowych na działania zaplanowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Czeladź na lata 2023-2030 będą:

- Budżet Gminy Czeladź i jej jednostek organizacyjnych.
- Budżet Państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych i finansowanie realizacji zadań zleconych.
- Budżet Powiatu Będzińskiego (na zadania powiatowe prowadzone na terenie gminy).
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Fundusze europejskie (w szczególności Europejski Fundusz Społeczny).
- Wpłaty od mieszkańców (przy współfinansowaniu usług).
- Środki własne organizacji pozarządowych i innych podmiotów zaangażowanych w realizację działań.
- Inne programy i granty.

Wskazane cele i działania Strategii będą wyznaczać kierunki finansowania polityki społecznej w Mieście Czeladź. Jak w ostatnich latach należy oczekiwać wzrostu wydatków. Natomiast prognozowanie skali tego wzrostu w perspektywie ośmioletniej przez tyle lat będzie wdrażana niniejsza Strategia), jest obarczone wysokim ryzykiem błędu. Tym bardziej, że w najbliższych latach Gmina i cała Polska będą zmagać się z nasileniem różnych niekorzystnych problemów społecznych, jak sygnalizowano w tekście diagnozy społecznej, w tym również problemów ekonomicznych wynikających chociażby z wysokiej inflacji i spadku realnej wartości pieniądza.

Należy zwrócić uwagę, że zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mogą stanowić podstawę do ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe na realizację poszczególnych działań.

V. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII

System wskaźników

Dla każdego celu strategii dobrano zestaw wskaźników realizacji celu. Śledzenie w czasie jak zmieniają się wartości tych wskaźników w kolejnych latach realizacji określamy tutaj jako monitorowanie wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Czeladzi.

Monitorowanie ma na celu okresową ocenę sposobu i efektywności dążenia do celów założonych w dokumencie, jak i poziomu ich osiągnięcia. Przyjęte wskaźniki zostały dobrane w taki sposób, by możliwe było ich wyliczenie w oparciu o zasoby informacyjne poszczególnych kluczowych partnerów odpowiedzialnych za realizację zadań w ramach poszczególnych celów strategicznych. Chodzi o to, by pozyskiwanie danych do monitoringu nie wymagało kosztownych i energochłonnych działań, czy wręcz tworzenia dodatkowych struktur organizacyjnych do ich gromadzenia i przetwarzania.

Wskaźniki układają się w system, co oznacza, że należy je konsekwentnie wyliczać każdorazowo w ten sam sposób (co umożliwi porównywalność uzyskiwanych wyników w kolejnych latach).

Funkcje koordynacyjne w dziedzinie gromadzenia danych monitoringowych pełnić będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Powołany zostanie przez Burmistrza Komitet Monitorujący złożony z przedstawicieli najważniejszych interesariuszy Strategii, którzy w oparciu o zebrane i przedstawione przez MOPS i innych realizatorów wskaźniki dokonywać będą oceny wdrażania strategii. A także w oparciu o tę ocenę formułować będą zalecenia i wytyczne co do intensyfikacji działań w poszczególnych obszarach problemowych objętych Strategią. Ulokowanie Komitetu Monitorującego wdrażanie Strategii przy Burmistrzu, zapewni, że Strategia będzie najpełniej jak to możliwe dokumentem miejskim (a nie „wyłącznie skoncentrowanym na Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej”) i dokumentem w sposób realny określającym kierunki działania i współdziałania wszystkich wskazanych podmiotów dla rozwiązywania wspólnych problemów.

Komitet opublikuje po każdym roku obowiązywania strategii raport ze swoją oceną stopnia wdrażania Strategii oraz zaleceniami co do dalszych działań. Jeśli w raporcie znajdą się negatywne oceny dotyczące jakichś aspektów wdrażania, to zostanie załączone wyjaśnienie przyczyn niepowodzenia oraz analiza możliwości zastosowania wskazówek i rekomendacji sformułowanych przez Komitet, a dostarczonych przez Kluczowych Realizatorów przypisanych do danego celu strategicznego/działania.

Częstotliwość monitorowania

Przyjęto, że monitorowanie stopnia realizacji celów strategii przez Komitet Monitorujący będzie się odbywać w okresach rocznych. Komitet samodzielnie, po zasięgnięciu opinii Burmistrza, zdecyduje o liczbie spotkań, których wymagać będzie monitoring i przygotowanie raportu, zapoznanie się z wyjaśnieniami Kluczowych Realizatorów. Jednak co do zasady raport z monitoringu przekazywany jest Burmistrzowi do 31 marca roku następującego po roku, który podlega monitorowaniu. Burmistrz publikuje raport w trybie umożliwiającym zapoznanie się z nim wszystkim interesariuszom, a w szczególności przedstawicielom instytucji i organizacji, które brały udział w przygotowaniu Strategii.

Pomiędzy tymi okresami możliwe są spotkania Komitetu, które mają charakter roboczy, informacyjny, dotyczący wybranych celów strategii. Z tych spotkań Komitet nie jest zobowiązany publikować raportów.

Ewaluacja Strategii

Monitorowanie stanowi formę oceny procesu wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Punktem odniesienia jest treść samej Strategii. A ocena polega na porównaniu już osiągniętych wartości wskaźników realizacji celów, w danym roku i narastająco od początku wdrażania, z treścią celów. W tym procesie nie oceniamy samych celów, przyjętych kierunków działań, które mają służyć ich osiągnięciu. W niewielkim stopniu możliwe jest modyfikowanie systemu wskaźników – zwykle poprzez dołączenie dodatkowych, uszczegółowienie już przyjętych. Nie odnosimy się do zasadności przyjętych celów, ani nie porównujemy osiągniętych wyników z tymi, które osiągnęły inne Miasta realizujące analogiczne strategie w podobnych warunkach.

Ewaluacja ma na celu ocenę innego rodzaju. Cele obecnej strategii zostały sformułowane przez uczestników warsztatów, w oparciu o najbardziej aktualną wiedzę na temat problemów społecznych miasta. Jednak wiedza ta ma charakter historyczny. Strategia obejmuje okres 7 lat, w ciągu których sytuacja problemowa może ulec znacznej zmianie. Zmianie mogą ulec same problemy, jak i stopień ich natężenia, zmienić się mogą priorytety jakie przypisuje się poszczególnym problemom. Mogą też pojawić się bardziej nowoczesne, bardziej efektywne sposoby rozwiązywania problemów.

Ewaluacja Strategii dokonana w połowie okresu jej obowiązywania (tzw. **ewaluacja *mid-term***⁶) pozwoli na przeanalizowanie uzyskanych produktów i rezultatów i sformułowanie oceny jakości uzyskanych efektów. Dokonana zostanie ocena założeń, na jakich oparte zostały sformułowane w strategii cele. Sprawdzone zostanie na ile diagnoza sytuacji

⁶ The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/midterm_en.pdf, dostęp 30.09.2013r.

problemowej dokonana na etapie pracy nad strategią pozostaje aktualna. Konieczne będzie sprawdzenie również, na ile cele założone w strategii nadal cieszą się społeczną akceptacją i poparciem szerokiego grona interesariuszy. Ewaluacja mid-term może skutkować zarówno potwierdzeniem słuszności dotychczasowego kształtu Strategii, jak i sformułowaniem zakresu zmian i aktualizacji, jakie muszą zostać wprowadzone, a nawet w skrajnym przypadku rekomendacją do zaprzestania wdrażania dotychczasowej Strategii i rozpoczęcia prac nad zupełnie nową strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Ewaluacji ex-post, w ciągu roku po zakończeniu okresu wdrażania strategii może mieć na celu zbadanie długotrwałych efektów (oddziaływania) strategii i ich trwałości. W wyniku działań ewaluacyjnych uzyskuje się całościową ocenę skuteczności i efektywności działań zrealizowanych w ramach strategii oraz ich trafności i użyteczności. Ewaluacja ex-post powinna być przeprowadzona przez zewnętrzną w stosunku do instytucji zaangażowanych we wdrożenie Strategii, w celu zbiektywizowania oceny. Ewaluacja ex-post badająca długotrwałe oddziaływania Strategii jest rozwiązaniem opcjonalnym, ponieważ w ostatnim roku obowiązywania SRPS rozpoczynają się prace nad kolejnym wieloletnim dokumentem. Diagnoza sytuacji społecznej do kolejnej Strategii wiąże się z koniecznością oceny rezultatów działań w ramach dotychczasowego dokumentu. Niestety uniemożliwia to spojrzenie na Strategię z dłuższej perspektywy czasu, ponieważ jest dokonywane w ostatnim roku obowiązywania dokumentu.

Zatem ostateczna decyzja w sprawie zasadności przeprowadzenia ewaluacji ex-post powinna wynikać z rekomendacji Komitetu i być podjęta przez Burmistrza.

Wskaźniki realizacji działań

Tabela 42. Lista wskaźników do monitorowania realizacji Strategii

Cele operacyjne	Wskaźniki
<p>C.I.1.1. Rozwój usług społecznych i infrastruktury w związku z procesem starzenia się społeczeństwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba godzin usług opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania. – Liczba miejsc w ośrodkach wsparcia. – Liczba osób objętych pomocą w ośrodkach wsparcia. – Liczba wolontariuszy i godzin wsparcia skierowanych do osób starszych. – Liczba wolontariuszy i godzin pracy wolontarystycznej seniorów. – Liczba osób korzystających z karty seniora. – Liczba utworzonych, funkcjonujących klubów seniora oraz ilość osób objętych ich wsparciem.
<p>C.I.1.2. Wzmocnienie roli rodziny w wypełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Ilość programów profilaktycznych, korekcyjnych i edukacyjnych. – Liczba osób uczestniczących w programach profilaktycznych, korekcyjnych i edukacyjnych. – Liczba osób objętych poradnictwem specjalistycznym. – Liczba osób objętych szkołą dla rodziców. – Liczba rodzin objętych opieką asystenta rodziny. – Liczba zatrudnionych asystentów rodziny.

	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba rodzin zastępczych z terenu Miasta. – Liczba miejsc w żłobkach na 1000 mieszkańców.
C.I.1.3. Wykorzystywanie instrumentów aktywnej integracji do poprawy sytuacji mieszkańców doświadczających różnego rodzaju trudności.	<ul style="list-style-type: none"> – Wartość pozyskanych środków zewnętrznych na projekty socjalne (na dany rok) – Liczba uczestników zajęć aktywizujących. – Liczba uczestników zajęć aktywizujących będących cudzoziemcami. – Liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta”. – Liczba tematycznych grup wsparcia (np. po covid, wojnie, przemocy i in.). – Liczba osób ,które skorzystały z poradnictwa psychologicznego, prawnego, rodzinnego.
C.I.1.4. Poprawa atrakcyjności zatrudnienia w miejskich instytucjach pomocy i integracji społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ostatnim roku. – Liczba wakatów w instytucjach pomocy i integracji społecznej. – Liczba pracowników socjalnych, którzy zrezygnowali z pracy w ostatnim roku. – Systemu dodatków i systemu motywacyjnego pracowników zapewniającego wynagrodzenie za dodatkowe zadania (tak/nie). – Poprawa warunków pracy i warunków socjalnych dla pracowników już pracujących (tak/nie).
C.II.1.1. . Aktywizacja	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba programów i projektów wypracowanych

<p>zawodowa osób defaworyzowanych na lokalnym rynku pracy (długotrwale bezrobotni, osoby opiekujące się osobami zależnymi).</p>	<p>na rzecz osób defaworyzowanych.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba praktyk i staży zorganizowanych w lokalnych firmach. – Liczba NGO zaangażowanych w wsparcie bezrobotnych. – Liczba osób uczestniczących w działaniach aktywizujących. – Liczba aktywizowanych długotrwale bezrobotnych. – Ilość programów specjalnych realizowanych przez PUP.
<p>C.II.1.2. Wsparcie środowiska osób z niepełnosprawnością w edukacji zawodowej, uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób niepełnosprawnych aktywnie poszukujących zatrudnienia. – Liczba spotkań promocyjno-edukacyjnych z pracodawcami. – Liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w programach pilotażowych. – Liczba programów pilotażowych, specjalnych finansowanych z Funduszu Pracy. – Liczba instytucji współpracujących w tworzeniu systemu wsparcia na rynku pracy dla osób niepełnosprawnych. – Liczba pracodawców poinformowanych o korzyściach wynikających z zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
<p>C.II.2.1. Stworzenie systemu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba placówek edukacyjnych uczestniczących

<p>efektywnego doradztwa zawodowego adresowanego do uczniów szkół podstawowych i ich rodziców.</p>	<p>w preorientacji zawodowej.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba uczniów uczestniczących w spotkaniach o tej tematyce. – Liczba wizyt studyjnych w lokalnych firmach. – Liczba spotkań doradców PUP z nauczycielami doradztwa zawodowego w szkołach. – Liczba spotkań z rodzicami dotyczących tematu preorientacji zawodowej.
<p>C.II.2.2. Wsparcie środowiska pracodawców zainteresowanych organizacją praktyk zawodowych i nauki zawodu..</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba spotkań władz samorządowych z lokalnymi pracodawcami zainteresowanymi przyjęciem stażystów. – Liczba staży organizowanych przez PUP. – Liczba uczniów którzy podjęli staż na terenie Czeladzi.
<p>C.II.2.3. Promocja aktywów gospodarczych Czeladzi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba spotkań promujących tereny inwestycyjne. – Liczba nowych miejsc pracy na lokalnym rynku. – Liczba nowo powstałych firm. – Liczba kliknięć materiałów promujących miasto zamieszczonych w sieci. – Liczba spotkań z potencjalnymi inwestorami. – Liczba inwestycji w mieście w ostatnim roku.
<p>C.II.2.4. Integracja środowiska gospodarczego miasta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba spotkań środowiska pracodawców. – Liczba uczestników spotkań gospodarczych organizowanych na terenie miasta. – Liczba wspólnych inicjatyw biznesowych.

<p>C.II.2.5 Stworzenie lokalnego partnerstwa na rzecz zatrudnienia (PUP,MOPS,NGO).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba uczestników lokalnych partnerstw na rzecz zatrudnienia. – Liczba uczestników spotkań dotyczących dobrych praktyk (aktywizacja społ.-zawodowa). – Liczba spotkań partnerstwa.
<p>C.II.3.1. Podniesienie jakości i innowacyjności kształcenia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Średnia ocen z egzaminów końcowych. – Liczba dzieci korzystających z programów indywidualnych. – Liczba wdrożonych programów autorskich, projektów edukacyjnych.
<p>C.II.3.2. Aktualizacja katalogu usług niezbędnych do rozwoju i wsparcia dzieci i młodzieży.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Opracowanie diagnozy potrzeb uczniów. – Liczba wspólnych inicjatyw nauczycieli i rodziców. – Liczba spotkań promujących wiedzę zespołów interdyscyplinarnych.
<p>C.II.3.3. Pozyskanie specjalistów oraz usług psychologicznych i terapeutycznych wspomagających kadre nauczycielską w pracy dydaktyczno-wychowawczej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba szkoleń dla Rad Pedagogicznych. – Liczba uczestników szkoleń prowadzonych przez specjalistów. – Liczba kontaktów pomiędzy szkołami a PPPP.
<p>C.II.3.4.Intensyfikacja współpracy placówek oświatowych z instytucjami</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba spotkań i zajęć przeprowadzonych dla środowiska lokalnego. – Liczba imprez środowiskowych.

<p>lokalnymi i środowiskiem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba absolwentów obecnych na spotkaniach promujących szkoły ponadpodstawowe.
<p>C.III.1.1. Podniesienie poziomu usług medycznych i opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych i seniorów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób objętych usługami opiekuńczymi na terenie miasta. – liczba miejsc na terenie miasta oferujących usługi rehabilitacyjne w ramach NFZ. – Okres oczekiwania na wizytę u specjalisty. – Średni czas oczekiwania we wszystkich komórkach (Poradnie + Oddziały Szpitala). – Liczba osób posiadających informację o usługach zdrowotnych. – Liczba wejść na zakładkę informacyjną na stronie UM. – Liczba osób starszych, korzystających z pakietu usług medycznych pacjentów we wszystkich zakresach świadczeń. – Liczba miejsc opieki i pielęgnacji.
<p>C.III.1.2. Edukacja i promowanie zdrowego stylu życia seniorów i osób niepełnosprawnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba inicjatyw z zakresu edukacji prozdrowotnej. – Liczba wydarzeń promujących zdrowy tryb życia. – Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych. – Liczba uczestników spotkań promujących aktywny i zdrowy tryb życia. – Liczba zajęć w ramach UTW poświęconych

	tematyce prozdrowotnej.
C.III.2.1 Działania aktywizujące i wspierające samodzielność seniorów.	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba Klubów Seniora w mieście. – Liczba Stowarzyszeń na rzecz Seniorów. – Liczba członków tych organizacji. – Liczba spotkań edukujących w obszarze zdrowia i aktywności seniora. – Organizacja wydarzeń kulturalnych dla seniorów. – Liczba programów informacyjnych do seniorów i ich otoczenia.
C.III.2.2. Zwiększenie udziału seniorów w lokalnym życiu społecznym.	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba inicjatyw miejskich na rzecz seniorów. – Liczba wolontariuszy działających na rzecz seniorów. – Wysokość dotacji na aktywizację społeczną seniorów w mieście. – Liczba seniorów uczestniczących w budowaniu oferty dla swojego środowiska. – Liczba seniorów uczestniczących w zajęciach sportowo-rekreacyjnych. – Liczba lokali-miejsc integracji środowiskowej seniorów. – Wykaz imprez sportowych w których seniorzy brali czynny udział.
C.III.3.1. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

<p>pełnoprawnego funkcjonowania w przestrzeni społecznej i publicznej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób niepełnosprawnych korzystających ze zorganizowanych środowiskowych form wsparcia. – Liczba wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych. – Wielkość nakładów na likwidację barier architektonicznych. – Prowadzenie stron/serwisów internetowych zgodnie z polityką dostępności. – Liczba inicjatyw aktywizujących osoby z niepełnosprawnościami.
<p>C.III.3.2. Aktywizacja społeczna osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba spotkań, wydarzeń integracyjnych ON. – Liczba szkoleń w organizacjach pozarządowych działających w środowisku ON. – Liczba organizacji działających na rzecz tego środowiska. – Liczba ofert wypoczynkowych dla niepełnosprawnych dzieci.
<p>C.IV.1.1. Zwiększenie dostępności mieszkań w Mieście.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Powierzchnia działek przygotowanych/sprzedanych pod rozwój budownictwa indywidualnego i wielorodzinnego. – Liczba lokali socjalnych. – Liczba mieszkań komunalnych. – Liczba lokali z zasobu komunalnego, w których podniesiono standard, w tym liczba lokali, które

	<p>podłączono do instalacji centralnego ogrzewania.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba budynków poddanych termomodernizacji.
<p>C.IV.1.2. Stwarzanie warunków do aktywności mieszkańców miasta w obszarze sportu i rekreacji w oparciu o infrastrukturę miejską.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba obiektów, w których przeprowadzono remont/ modernizację. – Liczba kilometrów nowopowstałych/ zmodernizowanych ścieżek rowerowych. – Liczba utworzonych siłowni na świeżym powietrzu. – Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z Miastem w realizacji zadań z obszaru sportu i rekreacji. – Liczba użytkowników przenośnego lodowiska.
<p>C.IV.1.3. Wykorzystanie istniejącej infrastruktury do zwiększenia dostępu mieszkańców do wartościowej oferty kulturalnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba odwiedzających Galerię Elektrownia. – Liczba wydarzeń kulturalnych w Galerii Elektrownia. – Wielkość alokacji budżetu partycypacyjnego na projekty kulturalne. – Liczba osób objętych wsparciem socjalnym służącym pełniejszemu uczestnictwu w kulturze (np. bonem na kulturę). – Liczba wydarzeń, w wyniku współpracy co najmniej dwóch różnych organizatorów kultury. – Liczba organizowanych wydarzeń historyczno-

	<p>kulturalnych Liczba uczestników imprez kulturalnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba koncertów muzycznych. – Liczba wydarzeń z obszaru filmu i teatru w mieście w ciągu roku. – Liczba imprez plenerowych zorganizowanych w mieście. – Wielkość alokacji budżetu partycypacyjnego na projekty kulturalne. – Liczba nowych pozycji książkowych dostępnych dla czytelników w Miejskiej Bibliotece Publicznej. – Liczba imprez plenerowych zorganizowanych w mieście
<p>C.IV.1.4. Wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych działających a terenie Miasta oraz zachęcanie mieszkańców do samoorganizacji w celu rozwiązywania zauważanych problemów i zaspakajania potrzeb społecznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba dokumentów konsultowanych z GRDDP i organizacjami pozarządowymi. – Liczba spotkań z organizacjami, w których uczestniczyli przedstawiciele urzędu miejskiego. – Liczba szkoleń z pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych. – Liczba pozyskanych przez organizacje środków z źródeł innych niż budżet Miasta. – Liczba projektów partnerskich – międzysektorowych. – Liczba organizacji, które ubiegają się o dotację z miasta w otwartych konkursach.

	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba organizacji ubiegających się o mały grant. – Liczba organizacji, z którymi Miasto współpracuje w inny sposób, niż poprzez udzielenie dotacji na realizację zadań. – Liczba organizacji z siedzibą poza Czeladzią, które prowadzą działania na terenie Miasta. – Liczba nowych organizacji działających w Czeladzi. – Ilość udostępnionych lokali na działalność społeczną.
<p>C.V.1.1.1 Poprawa bezpieczeństwa w Czeladzi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba patroli Policji i Straży Miejskiej – Liczba interwencji Policji i Straży Miejskiej. – Liczba wykroczeń, dewastacji, kradzieży. – Liczba kontroli miejsc zagrożonych przestępczością. – Liczba zabezpieczeń imprez kulturalnych, sportowych, uroczystości kościelnych. – Liczba kontroli prywatnych posesji (ustawa o utrzymaniu czystości). – Liczba odwiezionych do Izby Wytrzeźwień. – Liczba odwiezionych osób nietrzeźwych do domu. – Liczba odwiezionych osób nietrzeźwych do jednostek Policji. – Liczba odwiezionych osób nietrzeźwych

	do podmiotów leczniczy.
C.V.1.2. Zwiększanie gotowości instytucji obecnych w Mieście do szybkiego działania w sytuacjach kryzysowych (np. pandemia, wojna, katastrofy ekologiczne, migracje dużych grup ludności).	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba procedur na wypadek zagrożenia. – Liczba próbnych alarmów, ćwiczeń. – Liczba spotkań dotyczących działania w sytuacjach kryzysowych. – Liczba wspólnych inicjatyw w zakresie bezpieczeństwa. – Liczba spotkań dotyczących prewencji i diagnozy zagrożeń.

SPISY

Spis tabel

Tabela 1. Najczęstsze powody udzielania pomocy i wsparcia przez MOPS w 2021r.	7
Tabela 2. Rodziny korzystające z pomocy społecznej w latach 2017-2021.....	9
Tabela 3. Mieszkańcy żyjący w ubóstwie wg kryterium dochodowego w latach 2016-2021.	9
Tabela 4. Liczba zawartych przez pracowników socjalnych kontraktów socjalnych w latach 2017-2021.	14
Tabela 5. Bezdomność w Czeladzi w latach 2017-2021	15
Tabela 6. Liczba osób oczekujących na najem lokali z zasobu komunalnego w latach 2017-2020.	17
Tabela 7. Zestawienie liczby rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w 2021 roku.	20
Tabela 8. Liczba rodzin zastępczych z terenu Czeladzi w latach 2016-2021.	21
Tabela 9. „Niebieska karta” w Czeladzi w latach 2011-2021.	25
Tabela 10. Tendencje bezrobocia w województwie śląskim w latach 2020-2021	30
Tabela 11. Osoby bezrobotne w szczególnej sytuacji na powiatowym rynku pracy stan na 30.09.2022	31
Tabela 12. Liczba wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej na terenie powiatu	32
Tabela 13. Struktura przedsiębiorców na terenie Czeladzi (rok 2022)	32
Tabela 14. Analiza SWOT dla czeladzkiego rynku pracy.....	33
Tabela 15. Prognoza zatrudnienia pracowników wykwalifikowanych w wybranych obszarach	34
Tabela 16. Gęstość zaludnienia w regionie, w powiecie i Czeladzi w wybranych latach między 2010 a 2020 rokiem.	34
Tabela 17. Liczba bezrobotnych w Czeladzi z podziałem na wykształcenie z uwzględnieniem tendencji powiatowych (stan na 30.06.2022)	35
Tabela 18. Struktura wiekowa czeladzkich bezrobotnych z uwzględnieniem tendencji powiatowych	35
Tabela 19. Analiza SWOT dla obszaru edukacja	39
Tabela 20. Liczba uczniów w szkołach podstawowych Czeladzi w latach 2017- 2022.....	40
Tabela 21. Wyniki egzaminów w szkołach podstawowych Czeladzi w roku szkolnym 2021/2022	43
Tabela 22. Wybrane działania profilaktyczne adresowane do dzieci i młodzieży w 2022	44
Tabela 23. Przyczyny zgonów w latach 2002- 2021 (na 100 tys. mieszkańców).....	46
Tabela 24. Analiza SWOT dla obszaru zdrowie.....	47
Tabela 25. Analiza SWOT dla obszaru - kwestia senioralna	49
Tabela 26. Poziom przyjazności miasta w opiniach seniorów.....	50
Tabela 27. Projekty Uniwersytetu III Wieku w 2021 roku.....	55

Tabela 28. Liczba orzeczeń wydanych przez PZON w latach 2019-2021 z podziałem na stopień niepełnosprawności	56
Tabela 29. Liczba orzeczeń wydanych przez PZON w latach 2019-2021z podziałem na wiek	57
Tabela 30. Liczba orzeczeń wydanych przez PZON z podziałem na płeć.....	57
Tabela 31. Analiza SWOT dla osób z niepełnosprawnością w Czeladzi.....	58
Tabela 32. Statystyka osób niepełnosprawnych z terenu Czeladzi zarejestrowanych w PUP Będzin w 2021 w przedziałach wiekowych	63
Tabela 33. Czeladzcy bezrobotni niepełnosprawni a wykształcenie i okres pozostawiania bez pracy. 64	
Tabela 34. Oferta programowa Muzeum „Saturn”	69
Tabela 35. Aktywność podejmowana przez dzielnicowych na terenie Czeladzi w latach 2020-2021 ..	75
Tabela 36. Przestępczość na terenie miasta 2020-2021	76
Tabela 37. Czynności wykonywane przez Straż Miejską w 2021	77
Tabela 38. Cele Strategiczne i operacyjne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Czeladź na lata 2023-2030.....	88
Tabela 39. Kierunki działań prowadzące do osiągnięcia poszczególnych celów operacyjnych Strategii	91
Tabela 40. Udział poszczególnych instytucji w realizacji poszczególnych celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Czeladź	101
Tabela 41. Lista wskaźników do monitorowania realizacji Strategii	107

Spis Ilustracji

Wykres 1. Dynamika zmiany liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2017-2021 (2017=100%). Porównanie sytuacji w mieście Czeladź, powiecie i województwie. 10	
Wykres 2. Dynamika zmian w liczbie osób bezrobotnych w Czeladzi, powiecie będzińskim i województwie śląskim w latach 2017-2021 (2017r.=100%).	15
Diagram 1. Kompetencje w zakresie pomocy i wspierania rodziny w jej funkcjach.	18